

BETTI
AIVER

TÄHETUND

BETTI ALVER

*

TÄHETUND

BETTI
ALVER

TÄHETUND

VALIK LUULETUSI JA POEEME

TALLINN

1966

KIRJASTUS «EESTI RAAMAT»

E
A 54

Kujundanud Ott Kangilaski

TÄHETUND

Mis küsib elulahkmel heitlik maru!
Kuid sina enesele annad endast aru.

Ja olgu öö kuitahes pikalt pime —
sa otsaest ei pühi oma nime.

Puulehtki vaatab valgust, vajub vette
koos teistega. Ja siiski omaette.

Sul puudub sirav siht? — Eks mine
ja taipa, mis on aina tarbimine.

Kas tead, mis heldemaks teeb tasapisi?
Miks julm ei olda iial juhtumisi?
Miks lillekiivrid roostega ei kattu?
Miks elu tähetund on kordumatu?
Miks tulukene tuisuööde kestel
ei kustunud, ei kustu inimestel?

Eks küsi endast parematelt.
Eks küsi surnutelt. Ja elavatelt.

Kuid ära iial küsi kaduvikult
sa enam neid, kes läksid juhuslikult
kottpimedasse läbi leeteluha.

Oh usu, nendele on ükstapuha,
kas laevamees kord sõudis laternata
nad kaotsi meelega või kogemata.

1965

TUHM KALENDER

PEDJA

Seal, kus pööripotk ja loogas pajud
peegelduvad Pedja mustas vees —
sinna jooksen ikka pakku ajal,
kui mu hinges umbne viha keeb.

Kas mind rõhub ahas toakoobas,
rasvaving ja haisev murulaug,
elu rammalt, loiult roomav roobas,
nurjund ootus, hargnev sukaaug —

Pedja! Pedja! sinu kaldaliiva
tallad tambivad siis tusapalangu,
sinu öised, laisad lainetiivad
viivad minema mu vihavalangu.

Mul on äkki võlusõnu üleliia,
imet sõrmedes kui hanges lund.
Pillun võimatusi sinna-siia,
kuni huugama lööb hommiktund.

See on vabrik teispool lubjakuuri,
kaugest metsast tõuseb õhkuv kirm.
Jooksujalu tõttan jälle puuri,
hinges vastse päeva vastne hirm.

Jälle tahmana mu peale viha vajub,
tuhm kui tuhk, ma sorin tuhka lees.
Mina? ... Ei, ma olen seal, kus loogas pajud
peegelduvad Pedja mustas vees.

1931

ÄKKI ILM LÄKS SULALE

Äkki ilm läks sulale,
tuisk lõi valgeks linna.
Võtsin uued kindad käest:
milleks, milleks minna?

Heitsin nurka kübara,
mantli tuvihalli,
mähkisin end üleni
punasesse salli.

Vanaema oli noor,
kui neid lõngu keris.
Nüüd ta kondid kõdunend,
rätik ent kui veri.

Narmad nagu helmeread
minu randmel kõhnal.
Tunnen, ihust kahvatust
hoovab mullalõhna.

Äkki ilm läks sulale,
tilgub räästakallak.
Raban rõivad, kindad maast,
jooksen trepist alla.

1931

KAKS KEVADLAULU

I

Naerma peaksin mina nüüd,
naerma, et aken põruks!
Ent tummalt ma ootan hommikut,
suu ümber nutuvõru.

Issand! kuskil aosinetuses
seisavad noored, niisked kased,
kuskil murduvad praegu tammid,
suitseb tõrvane kütisease,

kuskil nagisevad puukodarad,
vajudes rummuni lumevette,
kuskil ... oh, miks mina istun siin,
vahtides süngelt enda ette?

Nüüd mina tunnen, kõik oli tuhk,
mida otsisin lõõmavas innus.
Milleks minule kirevad uimad,
petlikud rannad, lilled ja linnud?

Maanteele nüüd kisub mu süda —
seni sihitult hulkuda tahan,
kuni jahedad kevadvihmad
pesevad silmist nukruse maha.

Kevad piirand selle linna,
 tuultel' vastu ruttan.
 Kõik nüüd mulle vend ja sõsar,
 tahaks laulda, nutta.

Roimar nelja täägi vahel —
 peidad silmi, kõrvu.
 Ah, nii tihti mustal tunnil
 seisime ju kõrvu.

Valemängur, laadaline,
 parkal, kingsepp, varas —
 igamees mul täna sõber,
 iga iste paras.

Naine närbuv sünges majas —
 ehid kõhnu õlgu.
 Nõnda palju, hirmus palju
 olen sulle võlgu.

Kellele teind elu liiga,
 joomar, pätt ja lurjus —
 võtke, võtke minu süda,
 rüübake end purju!

1932

SUVI

Taeva silmad on mu kohal
sügavad ja hellad.

Kõrgel rohelises kuplis
löövad metsakellad.

Suvi sammub üle põllu,
juustes viljakõrred,
mullas kobrutades käivad
suured pulmatõrred.

Mõdupiisku pillab õitest
ristik mesirõske.
Maasikatel magus veri
valgub ühte põske.

Õnnekruusid ääretasa!
Päev on lukku pannud
roosipuhma õhetusse
mustad murekannud.

Rõkka, kägu! Homme juba
kustub hää! su nokas
ja meil mõlemal on kurgus
valus odraokas.

1939

KUI MA KAUGES LAPSEPÕLVES

Kui ma kauges lapsepõlves
aabitsat veel lugesin,
mõnikord siis ema kleiti
vallatades pugedin.
Joostes ringi toas ja õues
kuumas mängu-ahinas
kuulsin nagu kurba kõnet
raske riide kahinas.

Talv mind kattis tormirüüga,
tõukas hangeharjule
ning ma tahaks jälle joosta
tuppa kolde varjule.
Kuid ma väsind lapse kombel
kodu poole piiludes
nõrken oma elu suurtes
tuisukarva siiludes.

1942

TULIPUNANE VIHMAVARI

Kui kõrged olid lauad ja laed!
Kui lähedal oli päike!
Kui lähedal taevas, kui kaugel aed!
Ma olin väike.

Olin väike, kuid ihkasin juba.
Rohkem kui nukku ja nukutuba,
rohkem kui pildivihku,
rohkem kui linnukest pihku,
täringuks tähte
ja palliks kuud,
rohkem kui tooreid tikrimarju,
rohkem, rohkem kui midagi muud
ihkasin,
oh kuidas ma ihkasin
tulipunast vihmavarju!

Ja siis viimaks, viimaks ometigi
ta oli mul tõesti peos,
tõesti mu südame ligi,
mu kaenlas, mu süles,
kord kinni, kord lahti!
Kesk jooksujahti
tõstsin kilgates üles
suure päikese poole
omaenese väikese
tulipunase päikese!

Kord hoidis teda mu parem käsi,
kord tantsitas vasem.
Hüppasin, hõiskasin
ja olin valmis rataskaari lööma.

Ema ütles aknast:
«Ole ometi tasem.

Pane vihmavari pingile
ja tule tuppa
sööma.»

Kui kõrged olid lauad ja laed!
Kui lähedal oli päike!
Kui lähedal taevas, kui kaugel aed!
Ma olin väike
ja kähku sain küllalt roast.
Tippasin toast.
Käsi veel ukselingil,
lävel kepsu ju löömas jalad —

ma ei kilganud äkki enam
ega taibanud vähematki.
Minu pisike päikene pingil
oli katki.
Oli katki.
Oli keskelt murtud katki.

Suur päike
paistis korraga kaugelt.
Lauad ja laed olid samad,
kuid hoopis madalamad.
Ma olin väike,
ei saanud millestki aru,
ei mõistnud, ei märganud muud
kui panin pea vastu seina
ja nutsin
oma elu
esimest leina.
Ma ei osanud küsida, kosta
ega sõnadega kurta.
Ma ei lasknud end lohutada.

Ema lubas osta
uue varju, mis on veelgi kenam.

Uut aga,
uut
ma ei tahtnud enam.

1964

LÄHEN MÜÜJAKS

Must vari käib akna taga ja üle me köögilae.
Teetrummel keeb suminaga. Me pann aga kooki ei prae.
Tuul rabistab ruutudele raagusid puisteelt.
Mu kere on ammugi hele. Ja vihm räägib ladina keelt.
Mu ema ei vaata ringi, ei kolista kapiust.
Ta lõikab minule kingi lõhutud säärikust.
Mu isa loeb ajalehest uudiseid Aafrikast,
Rotschildist, rikkast mehest ja inglite kuningast.
Sa mine hulluks või halliks, kuid palgaga läbi ei saa.
Kõik aetakse kole kalliks. Ja Türgis väriseb maa.
Sa tellid lehte ja vaatad — üks kõmu ja keelepeks!
Ja suurtel on suured saapad. Ma parem jään väikeseks.
Kõik lähevad linna ja linna. Nüüd linnavärgid on moes.
Eks mina võin müüjaks minna ka meie Leihbergi poes.
Seal müün teile jahu ja riisi, müün kindaid ja kübaraid,
müün huupi ja hulgaviisi pähkleid, mandleid ja rosinaid,
müün sukki, saapaid ja salle, müün supikastruleid,
suupille ja pärleid ja palle ja papist hobuseid,
müün kõike, mis hakkab teil silma, müün präänikuid
suhkrust ja meest —
poolmuidu ja päris ilma ja lepalehtede eest.

Kes näolt pühib higitilku, saab seepe sedamaid.
Kes ohates ostab silku, saab suuri heeringaid.
Kel sitsiseelik on katki või pigine pintsakukäis —
ärgu kartku need vähematki: terve riiul on riiet meil täis.
Eks vaadake siia ja sinna! Siin on puldan, siin pupenett.
Las kaubal joosta ja minna, nii et laksub Leihbergi lett!

Küll tänab siis mehemoodi härra Leihberg meid kõiki! ...
Vist.
Tulge, sõbrad, Leihbergi poodi! Tulge kindlasti. Nägemist!

1965

Mulle meenuvad kauged hommikud,
kui, laevadeks tühjad vaadid,
suus takjapiibud, sõitsime
piki meresid nagu piraadid.

Kui ilm oli vaikne, sageli
me, süljates üle parda,
siis vestsime sõjast ja saatusest
ja et me koeri ei karda.

Mulle samuti meenub poolik jutt
vürstitar Sulamiidist,
kel pea oli piprast, süda puust,
muu aga suhkrust ja siidist.

Tal oli kaks sõpra, ainult kaks,
nad istusid koos ja jõid veine.
Kui üks löödi surnuks tänaval,
ta ütles: lööge ka teine.

Ma näen teda vahtivat platsile,
kus märatsev rahvas ruttab,
ning miski ta kahvatus näos on
mulle nii hirmus tuttav.

1936

KEVADEKARTUS

Kevad ei tule ja tulla ei tohi —
tuisake, talvised metsad ja mäed!
Aga kui tärkavad lilled ja rohi,
surun ma silmile kõvasti käed.

Ütlen siis koidikul ärganud käole:
«Vaakuja vares, ka sul pole und!»
Kukub ent õisi mu kuumale näole —
ohkan ma: «Oh seda värsket lund!»

1946

SÕBER TALV

Olen kevad: mul on mütsil
kukesuled,
kuuel roheline
rihm.

Mine, mine — kus sa tuled!
Jahe on veel
kevadvihm.

Olen suvi: kuldne orel
mängib aias.
Mett on täis
mu mesipuu.

Mine, mine, sina maias!
Mesilane
nõelab ju.

Olen sügis: mul on rikkust
üleliia.
Laadapäeval
peame peo.

Mine, mine — ära siia
oma hobust
kinni seo.

Olen talv: mu kauge päike
vajus looja.
Ihkan päikest,
muud ei tea.

Tule, talv, ja istu sooja,
sinu sülle panen pea.

1948

TUHM KALENDER

Kalendris, mille järgi elu säen,
ma üksnes tuhmilt trükit päevi näen,
seal pole teiste rõõmsaid pühi.
Ei jõule, vastlaid, vastset aastat:
peopäevil nagu sõjast laastat
on minu kodu kurb ning tühi.

Ma kevaditi kardan talve võikust
ja laisklen siis, kui teised peavad lõikust.
Kui aga vilistades näärikuul
tuisk tormab piki tardund hangeharju,
siis paitab peidet aias pehme tuul
mu liiliaid ja musti viinamarju.

1936

LEHEKUU LUMI

Udustelt uibudelt hommikusinas
valguse värtnad veereldes
kerivad und.

Aiad on üleni voogavas vinas.
Lehile libiseb keereldes
lund.

Koidiku helgis arglikult säreleb
lõpmatu kutsuv, lõpmatu kauge
peegeldus pungal.

Avanend õites punakalt väreleb
lumele vastu otsekui raug
tungal.

Kiirtega heideldes armunult aheldub
hõbedast okstele helvete jahe
kallistav kirm.

Õitel ent sügaval südames vaheldub
õhetav iha ja taevaselt mahe
hirm.

Suudlusest looritud leebesse pilku
sulavad kutsed kahest maailmast,
mis kuskil ei kohtu.

Päike on palav ja piklikke tilku
variseb sajast säravast silmast
rohtu.

1940

VALGUS JA VAIKUS

Valgus ja vaikus, vaikus ja valgus,
meri — metalline plaat,
kõikjal lõpuga ühineb algus,
päiksesse libiseb paat.

Seda rahnulist põhja ei riiva
ühegi kipperi köis —
sügaval kiigub sinisel liival
kahvatu klaasine õis.

Tummalt tantsivad tumedal pinnal
argliku valguse vaod.
Varjude rütmis siia ja sinna
roomavad rohekad maod.

Tundmatu tõmbus tuksatab adrus,
keerutab karpide lund,
kiududes, kõntsas takerdund madrus
äkki näeb imelist und.

Temale näib, et kuskil on taevas,
virvendav valguse kett,
ning et üks nägu liuglevast laevast
puudutab jahedat vett.

1934

Aed kiirgab kollasest, maas püramiides
õlmatil lasub üliküpsi vilju.
Üks naine hõbedaga tikit riides
lehtmaja künnisele astub hilju.

Ta käel, mis tõrjub laubalt juuksekaulu,
on veidi tõmmu pähklikoorte varjund,
ning aimub, nagu oleks elu mahlu
ta jooma troopilises kliimas harjund.

Näol kuumad kiired, kuulatab ta: õhust
kui märguanne kajab linnu kriisk.
Ta tunneb, kuidas südasuve rõhust

veel hõõgub kehas iga verepiisk,
ent arglikuna elab juba vaimus
tal hangede ja suure rahu aimus.

1936

LAHENDUS

Rängast ahastusest roidund,
seisin kaljul sügistormis,
süda muremõttest must.
Mis on muutumatult hoidund?
Suudad vähe, suudad palju,
tolmuks saab, mis käsi vormis —
igavik, sul pole ust!

Samas vastas mulle kalju:
Kui sind söövad päikse leegid,
nii et lumivalgeks pleegid,
ja su sisemus on jahe, —
kui sind ründab lainte rivi,
peksab maru, raiub rahe,
ja sa vaikseks jääd kui kivi:
siis on igavik su sees!

Jänes muretult mu ees
võttis hüppeks hoogu rohus.
Varem kui ta maast ent viskus,
kotkas tükkideks ta kiskus.
Hüüdsin: Kas siis ülekohus
õigusest ei erine?

Kotkas, nökk veel verine,
lausus: Kõrgena võib mägi
paista ainuüksi maast.
Aga väikene kui laast
on ta sellele, kes nägi
enda jalus taeva laotust.
Vaim, kes madalas vaid lendas,
vajab hea ja kurja jaotust —
tugev kannab iseendas
vabastavaid vahemaid.

Kuid veel kartlikumaks said
nüüd mu mõtted: tormilõõsas
kõikus raagus roosipõõsas.
Meenus, raskeist pungist kaet,
minagi kord suuri-sõõmu
valgusest jõin õitsmisrõõmu.
Nüüd ent vilets, tagaaet,
kustun teades, et mis lahus,
iaal taas ei ühine.

Põõsas ütles: Tühine
on, mis surmana sul näis:
eluallikad on täis.
Kui sa nagu mina rahu
närbund lehed maha poetad,
juured pimedusse toetad —
siis, kas õnnistad või nead,
jälle haljendama pead.

1936

TULI

Kuis on seal tuli kollane ja puhas,
kus lapsed küpsetavad õunu tuhas,
kilk laulda sirtsu ahjulõhes
ja taigen kerkima lööb leivamõhes.
Nii hubased on kolded enne jõule,
kui käpad nõgisele keedunõule
leek laisalt sirutab ja limpsab keelt!
Ta uriseb, jääb nukraks laste nutust,
teab kõike majas, võtab osa jutust
ja pika hännaga lööb tuuli leelt.

Ent rahutu ja tume sära täidab
siis tuld, kui armastaja lambi läidab.
Ja kuidas leegis tuksub valus raev,
kui lammutuseks randatoodud laev
jääb, mastis latern, konutama kaile!
Siis tuli lendab mõttes lõunamaile
ja nähes und, kuis kõrgele käib vaht,
veest kerkib avarduvaid ilmakaari,
delfiine, palmipuid, korallisaari,
ta kustub, ümberringi doki praht.

Ning hulluksläinud lõõmast kostab kõrva:
Kõik paiska põrmu! Lõhu, murra, mörva!

Kui aga elukangas käriseb,
lein valges vaevaleegis väriseb,
öölaotused on mullased ja mornid —
siis tähed rõõmsalt pilgutavad maale
ja küünaldele saadavad signaale
need kauged, igavesed tuletornid.

1938

PALJU VIST SEE SÜDA KÜLL EI VÄÄRI

Loobu kahtlusest, et kaunilt hoiduks
kõik, mis esimeses usus omati!
Mina lindudele heidan toiduks
oma südame kui halva tomati.

Palju vist see süda küll ei vääri —
kuigi sooja päikesesse paigutat,
katab jäine hallitus ta ääri
ning ta koed on mürgilaigused.

Mõte, nälgind vares! jälle priiska:
näe, mis aknast heitis helde kokk!
Raiskamata ühtki punast piiska
suru sügavale vilja terav nokk!

Neela, noki, jultund kerjus, kuni
purjus väsimus saab viimaks jagu sust,
ning su kähe laul ja sügav uni
täis on mõistmatut ja rasket magusust!

1936

TÕRKUJA

ANTS ABLAS

Ants Ablas kallas klaasid täis.

«Viin pole, kõrtsmik, küllalt kange!»

Ants Ablas nukralt nurmel käis.

«Miks linnud suhu mul ei lange?»

Ants Ablas kuulis võõraist maist.

«Seal oleks põli, tohoo pele!»

Ants Ablas suudles tõmmut naist.

«Miks, võtku tont, sa pole hele?»

Ants Ablas pettis, valas verd.

«Mu peale ära paista, päike!»

Ants Ablas sõitis piki merd.

«Maailm on väike, liiga väike.»

Ants Ablas töötas, oli tark.

«Ei! parem olla päevavaras.»

Ants Ablas suri siis ja sark

— mis ime! — oli talle paras.

1937

PÜHAPÄEVALAPS

Teisi löödi õuel, kodus anti lisa,
temal, päiksepoisil, puudus üldse isa.
Teistel kukkus maha leiva võine pool,
tema leival õnneks oli ainult sool.
Teine pikki aastaid õppimiseks pruukis,
tema juba noorelt uksi lahti muukis.
Teisi tabas lihtne kivi, kepp või tuhvel,
tema pähe raksas raske rahasuhvel.
Teine kogu eluks tuima truudust leidis,
teda, õnnelast, ent pettis hõõguv neidis.
Teised kõigest ilma jäid maailma loaga,
tema omandas, mis tahtis, halja noaga.
Teised põdesid ja heitsid kauaks voodi,
tema ühel pühapäeval üles poodi.

1937

PIGILIND

Ta kaaslased püüdsid kokri
ja mängisid röövleid saras,
aga tema ei, aga tema ei:
ta papa pisteti pokri
kui viimane petis ja varas.

Ta mamma punases pluusis,
toas magas kui mahatapet,
aga tema ei, aga tema ei:
ta pimedas vööruses luusis,
kui öde jõi äädikahapet.

Kõik teadsid, et aru tal hajus,
et aardeiks pidas ta prahti,
aga tema ei, aga tema ei:
ta kerjates kokku vajus
ja nägi, kuis taevas läks lahti.

Seal igamees inglile tuges,
kel sätendav leek oli saabliks,
aga tema ei, aga tema ei:
ta jäädavalt peitu puges
ja pidas inglit konstaabliks.

1938

XANTIPPELE

Palju on aegade jooksul, Xantippe, su riiakust naerdud,
lastele isade käest kumu su kurjusest käib,
ometi tarkadest suurim Ateena õitsevast aiast
ihaldas endale vaid sind, sina karune lill!
Mõistmatuks, rahutu naine, jäi sulle ta kõnede selgus,
mõtete jumalik helk, pilv ümber inetu pea.
Kriisates, kiharad lennus, nii tuiskasid ringi, ning tihti
kaaslase pihta su käest lendu läks vaagen ja kruus.
Sokrates, tõstes ent vaikselt maast anuma, silmitses lahkelt
raevu su kuumavas näos — küllap ta seletet vaim
teadis, et vaablase nõelal ja naisegi vihastel huultel
helendab mõnikord piisk tundmata lillede mett.

1939

KROONIKA

Meie suguvõsa vapil
seisis torupill ja nuga.
Paristajad, rehepapid
olid minu esiisad,
laisad kündjad, karged kütid,
topsisõbrad, vihas visad,
nii et viin ja verejuga
pritsles segi meie hütis.

Surid türmis, monopolis,
laadakaklejate jõugus.
M'nu vanaisa oli
uhke kotkas kaarnakarjas:
tõllad roomasid kui tõugud,
torne tõusis kirdes, kagus,
kui ta kõrgel majaharjal
katusele sindleid tagus.

Vanaema, pooldist pime,
kraapis rikkust, müütas-ostis,
pidas sõprust saatanaga,
kuni poos end voodiposti.
Tema lapselaps käib aga
priiskajate kõrgis killas,
röövib igalt hetkelt imet,
kuigi ta kõik tuulde pillab.

1934

KARIKATUUR

Kuna õndsad on kiusatud, sõimatud,
ja tühjusse suubub tõde —
siis minustki, pole võimatu,
saab viimaks veel palveõde.

Võib olla, et maisest magusam
maitseb taevase tarkuse manna,
ja ma laulan leplikult-vagusalt
halleluuja ning hosianna.

Aga kui mind on tüüdanud vagana
olla vaid leebe ja hoolas,
sõidan päästma kollaseid paganaid
või jutlustan Lõuna-Angoolas.

Ja kui misjonimaja sammastel
surmateade kord seisab kleebit,
siis mu juustest ja luist ja hammastest
teevad ambusid neegribeebid.

1936

HAMBAD

Minu hambad peavad kõike
ingveriks ja mandlipiimaks.
Palju lootes, palju maitstes
mõte vürtsiseks saab viimaks.

Kõrgel vildakas mansardis
kärjemeest ja kullast lausa
kirjutan ehk eesti eepost
paastudes *honoris causa*.

Sametist paraadikleidis,
kortsus põsil roosat krohvi,
vahin kullipilgul alla,
juues leiva juurde kohvi.

Ning ma närin ruttu, nutan
kuuldes uue aja hõiget —
hambad muidugi on valed,
aga pisarad on õiged.

1935

KOOL

Sul koolis käies võõraks jäi see klass,
kus suur Minerva pea on uksel vapiks,
kus valvuriks on fosforsilmne kass
ja sarkofaagid pärgamendi-kapiks.

Seal lektoriks on keegi lonkur lord,
ning samuti, lai mantel matkaks vöötet,
seal Ahasveerust silmata võib kord,
kord Sokratest ja salanõunik Goethet.

Seal õpilasi juhib sama vaist,
mis Zoroastrit, Fausti, Gobi nõidu,
ning ahnelt saatanaiga kõigist maist
Mefisto teadustesse süüvib võidu.

Ent viimses pingis, otse vastu ust,
laup kipras, kulmudes veel mõni agan,
veab lehele, mis tindist täitsa must,
poolunisena tähti Vanapagan.

1936

KILDE

1

Ojake niriseb.
Kildudeks kliriseb
külma käes klaasina
kirrendav perv.

Kahude karrastelt
valgetelt varrastelt
libiseb laiana
mulla ja mätiku
räitsaka-rätiku
sahisev serv.

1965

2

November heidab lehtedega liisku,
ta tume pilk on tulvil piisku,
torm laksutab ta juustes musta linti.

Õö nuuksudes end seina vastu toetab
ja pisarhaaval ruutudele poetab
vihm pikast pintslist musta tinti.

1942

3

Talv mütsitorbikut koob rohujuurist,
külm surub maasse roostetanud naela
ja vaikus tühjast rästapuurist
nüüd pistab välja pika kaela.

1942

Must kiri kukub taevast vette
ja päike uduvaipa poeb.
Mets paneb härmaprillid ette
ja suve surmaotsust loeb.

Õö kõheldes voogusid õõtsutab,
kuid lehti ju tembeldab tuul
ja sügis punaseks lõõtsutab
pitsatid pihlapuul.

1942

Puuladvus tormimõte mõlgub,
seal kisendab linnukari.
Kumer taevas mu pea kohal kõlgub
kui auklik vihmavari.

1942

Näe, tarkus jalutab tuhas,
käes väike maailma-mudel,
nii heledalt selge ja puhas
kui seebikivi pudel.

1942

Suured sündmused valmivad varjus.
Mis varjus ei valmi, on tühine.
Võitja võimus ja teeäärseis marjus
tolmumaitse on ühine.

Tähtsad mõtted riisuvad rahu,
segased suubuvad mõnusse,
tähtsaimad aga ei mahu
kunagi sõnusse.

1942

VOORUSE VÕLU

Kui näen ja kuulen sind,
siis usun salamahti,
et noa ja kahvliga
end võtad riidest lahti.

1965

Vaim, kandes kord triumfipärgi
ja rikast rüüd,
praevardas väntas nuumat härgi —
kuid nüüd? kuid nüüd?

Jõuk püsib nüriduses hardas
ja pärg on pärg.
Kuid sõber, tea: nüüd vaim on vardas
ja väntab härg.

1939

Teist päeva piirab valge ving all tammil murdunud rahne —
sa oled kärsitu, mu hing, liig kõrk ja nõrk ja ahne.
Käes kannel ja askeedi piits, nii tahaksid, mis hullus! —
sa paastuda kui karm noviits ja süüa kui Lucullus.
Teelahkmel iialgi ei tea sa, mida jätta, võtta,
kuid iga vana tuulik veab sind uude ristsõtta.
Sa leiad lõpmatusse tee, ent kummalises spliinis
just nagu narrikas Rabelais sa ütled naerdes: *finis!*
Teist päeva piirab valge ving all vahutavat tammi —
sa tegid põrguks maa, mu hing, ja taevast epigrammi!

1936

HULKUV LAEV

Tuul vilistab purjes, pragiseb puus.
Me punasel plagul on poti-tuus.
Kõik heitku see üle parda,
kes ellujäämist ei karda!

Emb-kumb: kas pehkivas kõrkjas paik,
üks vana maailm ja ta mõrkjas maik,
või pilpaiks purustav kalju —
meil kaotada pole just palju.

All kuristik, pea kohal tähelend,
öös eksime, säästame vähe end,
ning taevastest läbi kuuni
me lööme raudse harpuuni.

Jääb minevik maha kui tuhast kett,
me vajame priiust ja puhast vett!
Kanuudest must saatkond ornaadis
vett ulatab tõrvases vaadis.

Ning tasuna saavad meilt vaigus peod
paar pudelit rummi ja haigus-eod —
poeesia marmorist lauba
me anname pealekauba.

1935

Selle ilma igav kainus
rõhub nagu raudne soomus —
kõigesse, mis väär ja ohtlik,
kiindub kirglikult mu loomus.

Joobumuses, viirastustes
mind ei köida kirev kude,
kuid ma tean, maailma raskus
läheb lendu kord kui ude.

Linnad varisevad tolmuks,
kividelt sööb kirja vesi,
mõtlejate lagipähe
teevad herilased pesi.

Elu nagu hiiglakotkas
ootab kõrgel, kuni kooled,
sealt ta kohisedes alla
toovad saagina mu nooled.

Tema mustast lihast saavad
kiskjad kuningliku sööda,
aga suled, tiivasuled
kannavad mind surmast mööda.

1936

Maaailma saatust alati
vaekausil määrab gramm,
kateedrist hullupalati
on ainult väike samm.

Ning tugipuuta, nöörita
sind kannab kiikuv traat
vaid siis, kui pead ei pöörita
sul kõrgus, akrobaat!

Hoop kaugele ei ulata,
mis kaljusse lööb prao.
Kõik oma teras sulata
ja nõtkeiks noolteks tao.

Toed varisevad kantsides
kui algab kivipild,
ent kuristikel tantsides
sulgkergusest saab sild.

1935

Ma nägin und: mind jättis jumal maha,
ma sosistasin ainult: pole paha!
Ma nägin und: arm põgenes mu rinnast,
ma kohkusin, kuid lehvitasin kinnast.
Ma nägin und: mu kohal kustus laotus,
ma hüüdsin hämarusse: väike kaotus!
Ma ärkasin: päev avas valge süle,
mu armsam hellalt kummardus mu üle,
kuid surudes end vastu külma seina,
ma tundsin suurt ja põletavat leina.

1939

EBAUSKLIK

Hirm ikka läbib nõelana mu rinda
kui kukub katki peegel, klaas või tass,
mu kannul jookseb mõni hulkuv kass
või pahempidi tõmban kätte kinda.

Mis kardan ma? Kas pole kõik siin selge?
Me saatused on peos kui lõngaviht
titaanil, kelle muskleist muhklik piht
peab ülal mängides maailmatelge.

Kuid tema raudselt vääramatuid plaane
ei määra ranged tõed, vaid märgid puus,
suits koldes, mõni kulund poti-kuus
ja käed, mis kallistavad talismaane.

1935

KANNIBAL

Ma tean, et hardus lõhnab nagu vaik
ning joobumus kui kõdunevad ploomid,
et kiivusel on sapiõunte maik
ja mõtetel kui õitelgi aroomid.

Ma tean, et öösiti võib süüa kuud,
et mõrkjalt vürtsised on vanad müürid,
et saaki pillavad kui viljapuud
ka tapetid ja unarul gravüürid.

Ning olgugi et lõppematu näib
mind piirava maailma söödav sisu,
siin siiski näljasena ringi käib
aeg-ajalt nagu kõrbes minu isu.

Kui teises ilmas ootab mind oaas,
kus peegeldavad ingleid vetenired —
siis kardan ainult, õnnetu, et taas
seal ärkavad mu kannibali-kired.

1936

TÕRKUJA

Maailma künnisel, kus raske laotus laiub
ja kiirgav udu tardub jääks ja raheks,
peab vahti hiiglane, kes kindla käega raiub
kõik inimhinged enne sündi kaheks.

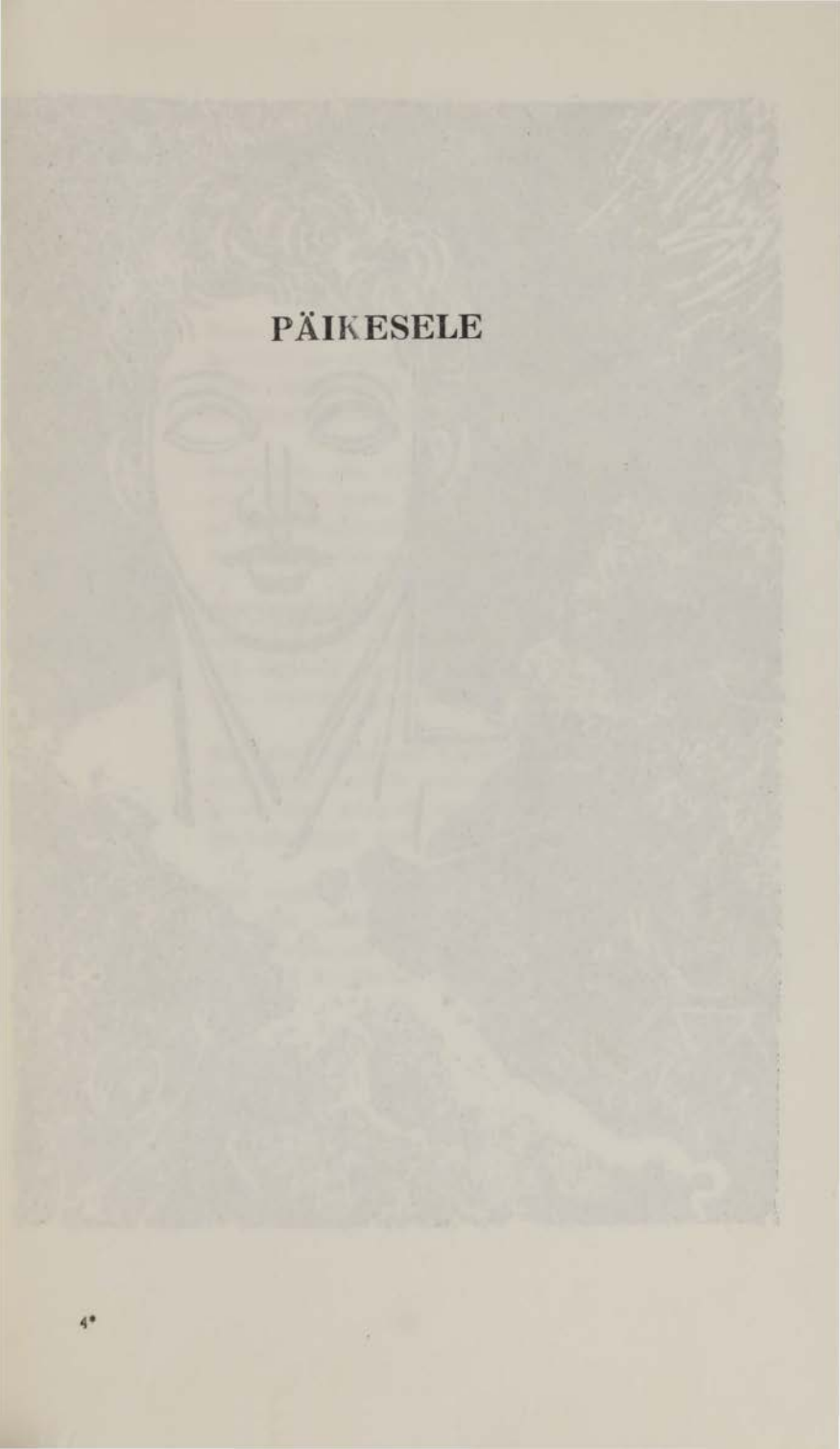
Ma toetun mullale ja tunnen igal viivul,
kui süda kuumalt millelegi andub,
et nagu vari nähtamatuil tiivul
mu kannul kõikjal teine mina kandub.

Ta käsib armastada üksnes karget kõrgust —
ja kui ma kangekaelselt ihkan aina paha,
siis hõlmapidi välja viimsest põrgust
mind veab ta, kuigi hüüan: ma ei taha!

Ta peatab järsult mind, kui vargsi pikka rohtu,
kus korjan vilju, roomab luurav madu,
ja peidab nuttes näo, kui unustades ohtu,
ma jultunult käin kiusatuste radu.

Ja vahel juhib ta mind üle maisest piirist,
kuid asjata! — ma pagen jälle varju,
sest armsam kustumatuist valguskiirist
on mulle puu, täis ruskeid elumarju.

1937

PÄIKESELE

SIDEMED

Kuis sinu iharus ka hullaks,
kuivõrd ka vabaneksid vaimus:
muld ikkagi jääb ainult mullaks
ja tühjaks tarkuseks saab aimus.

Seepärast otsi kõikjal sildu,
mis eluga seoks surnud aine,
et nagu kalliskivi kildu
sind läbiks kiirgav valguslaine.

Kui võrdled kaljusid ja õisi,
maailma vägevust ja kidu,
siis märkad imepeeni kõisi,
mis seovad esemete ridu.

Sa suuri sarnasusi riivad,
neid linnulennult püüda soovid,
kuid liiga nõrgad on su tiivad
ja kohmakad veel tõusuproovid.

Ent oota! Metsaliste kehilt
su piht saab purustavat jõudu
ja pudenevailt õielehilt
sa õpid koolibrite sõudu.

1936

SUUREST HAARDEST

Terita kui kotkas pilku, võrdle merd ja vihmatilku,
otsi, küsi.

Leegi ees, mis helevalge, vaatle keset loitvaid halge
süsi.

Raiu ikka tervest pangast, püüa lõpetada kangast,
kuigi tõrkjad
tunduvad su mõtted noorelt, nagu marjadki on toorelt
mõrkjad.

Kuula kumisevaid kelli, rinda lapselikult helli
viise varu.

Kuid su laulule kui krooni andku oma helitooni
maru.

Nopi suuri teri kõrtest, kõigist elu surutõrtest
rõõmsalt maitse,
aga kindlalt hoides piiki nagu sõdur haldjariiki
kaitse!

Kilbi keskel kiiri koonda, kuumas tapluseski moonda
kullaks vaske.

Kui sul võiduks puudub rangus, olgu vähemalt su langus
raske!

1939

KUNSTI SÜND

Kuidas kõrgete palmide salgus
oli äkitselt kohin nii suur,
ürgne metslane, kui sinul valgus
puusse esimest korda kontuur!

Nagu unes sa tahusid pakku,
pistsid kive ta laugude prakku,
ja siis nutsid, et puu oli tumm.

Kui ent süüdati ohvrilõkked,
sinu pühadust piirasid rõkked,
purjus loitsud ja nõidade trumm, —

siis sa pagesid tundes, et lohtu
ei saa vendadelt enam su nälg.
Kuid su jäljega džunglirohtu
jäi üks leegitsev lapsejalg.

1936

MEISTRILE

Kui peekripõhja jääb vaid sapp,
hing rebeneb kui pehkind papp,
arm suleb surres väsind laud,
vaim muutub raskeks nagu raud, —

siis, meister, sõrmis kuumad tüksed,
ma avan roostetanud ukсед
su majas, kus käib läbi meelist
lõhn seedrivaigust ja kaneelist.

Las taevast kadedusest kurdub,
kõu kurjalt vastu katust murdub,
täis mürgist udu valgub tuba:

su kõrval jõuetu ja laastat
näib loodus, kuigi oled juba
sa surnud seitsekümmend aastat.

1937

KUNSTILE

Su kitsais kätes kirglik õrnus tuksus
vaid peiduaardeid pimedusest tuues.
Sa tunned, mis on renessanslik luksus
kui Medicid või Aleksander VI.

Üks skorpion, nõel surnutud su rinda,
kuld pandlana koos hoiab kaelal hamet,
ja katedraali külma kivipinda
su rahu riivab nagu raske samet.

Siin võlvistikus, meenutades mullust,
su tumedasse pilku nukrust nõrgub,
ent kõikeläbiv vaim ja pisut hullust
su laubal kolmekordseks krooniks kõrgub.

Sa, keda kalk ja kaame vaesus taunis,
vett võtad vaagnast, kus end märter pesi.
Kuid karikas su käes on nõnda kaunis,
et mürgiseks seal muutub püha vesi.

1936

PRIISKAJA

Sind vaevab lahenduse valge lahter,
sa pärid kangekaelselt: kuidas? kust?
Hea sõber, jäta! Elu on vaid trahter,
võib-olla maaliline, aga must.

Laest ripub leibu, rasket pekki, kalu,
ja kuigi kõigel tolmuks on paks,
võid siiski roale rõõmsalt anda valu,
kui taskus kõliseb sul kross või kaks.

Mis sest, et ümmardaja, tõmp ning tugev,
peab naljaks kõike ebamaist ja peent,
ning peegli peale pulstund juukseid sugev
matroon on rahul, keetes rasvast leent?

Vaid ära muutu naeruväärseks kajuks,
kel rikub tuju iga näotu laik!
Su kleepjas viinas kärblasi ei ujuks,
kui poleks tal nii kiusatuslik maik.

Mind hurmab priiskajate tore amet,
kui aurab küpsis, joojaid ootab aam,
ning akna taga nagu lehviv samet
lööb lahti lõpmatuse panoraam!

1936

SU NÄGU

Su nägu on su enda varjus
kui keelukuju raskes lubjas,
kus söega kritseldama harjus
laps, võllaroog ja turukubjas.

Kesk platsi seistes nagu sammas,
sa kannad lõustu, kihvu, kärke,
ning iga nüri naljahammas
su peale määrib vemmalvärse.

Must habe tubakases süljes,
ees põll täis ruskeid rasvatäppe, —
nii pühib lihunik su küljes
soolveest ja verest võidund näppe.

Ei, sinust näotum pole miski,
sind tahmavad kõik linna lõukad,
kuid nagu võimsat obeliski
end kõuetaevasse sa tõukad.

Kui pikse eest maailm poeb pakku,
graniit lööb vabisema tuhas,
siis ilmub tekkind sambaprakku
su nägu, hõbedaselt puhas.

1936

PÄIKESELE

Vana vägev päike, kas ei luura
jällegi meid *saecula obscura*?
Jälle lüüakse su röömsaid lapsi,
kallatakse maha kallist napsi,
pilatakse kauneid pildivaipu,
kiidetakse hangeldaja taipu,
süüdatakse ketserlikke oode,
rikutakse rikkaid kunstipooode —
lühidalt: kõik võimas, küps ja mahe
kannab mõnitavat silti: pahe.
Selles kirjus ilmas, taevas aita,
võib nii kergelt leida, mida laita.
Tantsu laidavad, kel saapad narrid,
kangeid vürtse need, kel maokatarrid,
viulit, kel sõrme otsas villid,
maalikunsti, kellel tuhmid prillid,
mõõka irvitavad nürid käärid,
värsket noorust hambutud megäärid,
kes ei tunne mee ja pipra vahet,
muidugi näeb erksas maitstes pahet.

Hüva! Lõhutagu meistermaalid,
saagu panteonist õllesaalid,
hävinegu tules nagu koli
templid, aarded, — kõik, mis ükskord oli,
külvatagu teisi roose, palme,
luuletajad loogu teisi salme —
üks on kindel: mõttele, mis vaene,
paradiiski tundub kehv ning paene,
kuna sinu lapsed igatahes, —
päike! —
pärleid leiavad ka viimses pahes.

1934

SUUR NIMETU

Suur Nimetu, sa seisid kaljuharjal,
pilk orus noorel karjusel ja karjal
ning hüüdsid: Näe! —
ja kivinedes puhuma kesk lilli
jäi nooruk igavesti vilespilli.
Siis tõstsid käe
sa surnud kõrbe kohal — allik ärkas.
Sa käisid kuumal kaljul — rohi tärkas.
Su loomisind
siis rebis kaugust katvad pilveloorid —
seal tulid jõed ning metsaliste voorid
ja kiitsid sind.

1938

MU JUURDE VOOGAS

Mu juurde voogas sinu suurest särast
helk laias joas
ja lamp ei kustunud vaid sinu pärast
mu vaikeses toas.

Kuid sinu langust nähes kuumalt läbis
mu südant pelg:
kas püsib sirgena su kõrval häbis
mu nõder selg?

Oh andesta! Ma vaatlen häbipunas
su rebit rüüd.
Kui armastada sind — siis kunas, kunas
kui mitte nüüd?

Ma ootan, kuni väiksed tõrud sirgund
on suureks puuks.
Mu pilk on märg. Mu salajõud on virgund.
Mu hing jääb truuks.

1942

EKSTAAS

On päris kindel: jalge alla
jääb sulle tuge liiga vähe,
kui sa kõik tõkked teelt ei talla
ja mööda enesest ei lähe.
Kui suur on korraga su isu!
Hing, ära ohus karda hukku,
vaid senisest end lahti kisu
ja keera vanad ukсед lukku!
Sind ümbritsevad jäised tuuled,
ööst kerkib tühi mägiahel.
Sa aimad sügavust ja kuuled
metsloomi kaljuseinte vahel.
Kui sa nüüd minna julgeks! Sillaks
su ees siis kuristikud kaanduks,
hall kivi raskeid vilju pillaks
ja kiskjad alandlikult taanduks.

1936

MAALIJA LÖVIPUURIS

Maas skitsid kiskja rahutust kontuurist,
pilk purjus lainetava laka toonist,
ma segan värve, teades, et sest puurist
ei vii ma ise välja ühtki joonist.

Kui lõvis, kelle küüntest õnn mind päästaks,
ma leiaks kas või mõistmist nagu sõbras, —
siis ometi mind kunagi ei säästaks
mu enda maali majesteetlik tõbras!

1936

TALV

Mu halvim aeg on range südatalv,
kui vaikus valget nõiakatet punub,
ja tühjavõitu nagu viljasalv
on ka mu kujutlus, kus juba unub
kesksuve küllus, laine laulev uha,
ja kõik mu ümber kordab: ükstapuha.

Suur meister, loodus, magab. Heldest käest
ei toida enam keegi linnuparve.
Pard härmanõelus, astub üles mäest
hall külmakubjas, üürgab tuulesarve
ja pillub kahjurõõmsalt pilvevakast
jääkildusid ja klirisevat pakast.

Kõik lootus kaob ja tuli kustub leel
just vastu talve vihasemat järku.
Haokubu seljas, käin ma tühjal teel,
ei kuskil, kuskil elust ainsat märku!
Külm paugub vaid ja sammugi ei nihku —
seal variseb üks lumetäht mu pihku.

Ning laadis, kuidas liitub kant ja kant,
võib igavesi peitlilööke tunda —
see väike helbeke on kindel pant,
et meister valvab. Kuis ka talv ei unda,
ma tean, ma tean, mu ootav hing ei närtsi,
vaid näeb kord suurt ja lunastavat märtsi.

1939

LEPITUS

Kaheks külmaks, kurjusest kaameks õeks
minu süda ja mõte loodi.

Mida põlgas üks, pidas teine tõeks,
tõusis üks, jäi teine voodi.

Nad sapiks muutsid maitsvad road
ja sõtkusid taignasse kruusa.

Aga kord, kui neil vihaselt välkusid noad,
istus lävele mõtlik muusa.

Vaevalt nägid ta pilgud uurijad
hullund õekseid, kui sündiski pööre:
vaikselt laskusid mõlemad fuuriad
päästma lahti ta kinganööre.

1936

MUUSALE

Meeletu muusa, nüüd jäta kõik nuuksed:
on's nõnda paha, et nägu sul kurdus?
Varsti on valged me mõlema juuksed,
täna ent juba üks hammas mul murdus.

Ära vaid nõua, et peaksin sind viima
kõrgusse, kuhu su geenius laskub, —
rabade rõhuv ja tõsine kliima
üleval kõledaks pakaseks raskub.

Mis küll sind rõõmsate õdede killast
tõi meie talvesse? Ära vaid pelga:
Eestimaa lammaste karedast villast
varsti saad mõnusa kasuka selga.

Tuisustel õhtutel tallates vokki,
meie, kaks elatand, lustakat moori,
ahju ees rüüpame auravat grokki,
siuname vanu ja pilkame noori.

1937

RAUGAD

Õlal valged juuksed, sammus raudne raskus,
ootad mind sa pargis kord novembri iilis.
Samuti kui kõiteid sinu mantli taskus
aimub küpsi mõtteid roomlase-profiilis.

Ning siis tulen mina õhtu lillas lõõmas
naftaliini pilvi hajutades keebist,
nägu loori taga paksult kuivas kõõmas
jumal teab mis salvist, jumal teab mis seebist.

Meie matk on raske, külmand rada reetlik,
kuu ja tähed kaovad taevast kesköö aegu.
Kuid me ees käib luule, noor ja majesteetlik,
lampi kõrgel hoides täpselt nagu praegu.

1936

Jäägu teistele alandlik jaatus:
tahta võimatut on meie saatus,
sina mu teejuht, kellega koos
matkan ruskelt auravas soos.

Milliseid lahinguid siin ka ei lööda,
ikka sa manitsed mind: mine mööda!
Kõik mu ihad ning armud on põrm,
kui mu rinda riivab su sõrm.

Iial ei võida sind ükski sõdur,
kuigi su ihu on vermeis ja põdur
ning su vabadus jumalast neet.

Usklik sind nähes kõik ukсед suleb,
aga su juurde kui koju tuleb
igatsev ketser ja uhke askeet.

1936

TUHAPÄEVAL

Tapetil pleekinud moonid,
laual Dante kantsoonid,
klaasis kartuliviin.
Tuhapäev väljas tuiskab,
salaja südames huiskab
aimuste pakatav piin.

Tühjad ja kobavad kõned.
Aga kas meistki kord mõned
aegade kaalul ei vae?
Paljud küll jäljetult kaovad,
teised ehk marmoriks taovad
Eestimaa koreda pae.

Sina ent, kus jäi su kümnis
ajal, mil masside hümnis
kajastus päevade paisk?
Ajale, mil virkus sind piiras,
julgesid olla sa siiras,
õnnelik, vaba ja laisk!

1936

LAULIK

Kui rahvas, harjund jooma halbu viinu,
kõik pärlendavad mahlad sõtkub poriks,
ja nõuab luulelt, et kui tuhkatriinu
ta muudkui padades ja tolmus soriks, —

siis, pillamata ainust etteheidet,
kaob laulik parisnike purjus salgust,
et altaril, mis hulkade eest peidet,
kui viimne usklik ümmardada valgust.

Ning nagu lapse kurjustavad kilked,
kes tahab kilde murda päiksekiirist,
nii mõnitaja sõimuhääl ja pilked
ei tumesta ta silma selget iirist.

Ta teab, et sama salk, kes, huulil vanded,
nüüd kõike igavesti-kaunist trotsib, —
käes sooblinahad, kuld ja teised anded,
kord nuttes kaotsiläinud luulet otsib.

1936

ASJAD

Mind ootab täna keegi, mul on kiire,
nii kärsitu ja kerglane on meel!
Kuid esemed ei tunne oma piire,
nad peavad kinni mind, ja kuna veel
ma lennul sukki, lõhnu, ehteid valin,
käib ümberringi lakkamatu halin.

Mult pärib tosin etteheitvat pilku,
miks ma ei ole hoolitsev ning hell,
ja kähisedes nõuab köhatilku
astmaatiline vana seinakell,
lamp kardab tonte, tugitoolil tihti
on seljas kramp, ja sohva kaebab gihti.

Paks klaver nurgas ägab hambavalus,
ta pondund pösilt langeb maha lakk,
raudahjul külmajudinad on jalus,
ning riidepuul, kus ripub triigit frakk,
noor särgikene teeskleb solvund rangust
ja näib nii kelm, et aiman patulangust.

Siis jooksen lõpuks! Kübar peas lööb vurri,
ning ainsal jalal keksib kaasa sirm.
Ma igal nurgal kisun selja turri
ja piilun tagasi, sest mul on hirm,
et viimati see jõuk ei püsi kodus,
vaid järgneb mulle mässulises rodus.

1938

HÄÄLED

Kui vaibub linna kära, tuul ei puhu,
kuu vahib aknast norskajaile suhu
ja taevasamblas tärkab täheseeni,
siis kaob mu rahu, siis ma kõnnin, vahin —
mu ümber algab kummaline kahin
ja kuuldub nagu sumbunud sireeni.

Ning äkki kajab orel, harf, triangel,
torm tantsides lööb takti plekist pangel,
pump hoovinurgas kräunub nagu kass,
metalne laul käib sillakaare ketis,
kukk tornil kireb kriiskavas falsetis
ja keldripõhjas põrab tume bass.

Flööti luksub naerda teispool taevakummi,
maa sisemuses taotaks hiiglatrummi —
kõik väriseb, ja kuna ma veel rühin
ja heitlen häälte, helinate vooga,
mu üle juba paiskub hirmsa hooga
maailma suur sümfooniline mühin.

1938

JÄLLE JA JÄLLE

Kui kajab muusika ja naeruhääl on hele,
näod hõõguma ju löövad rõõmuroast,
siis läbi linna lumeväljadele
ma tasakesi põikan pidutoast.

Nüüd kustub kaugel kumav aknarida.
Täis pilkusi on taevapimedik.
Ma seisatan.
Sa tuled jällegi, mu kohtunik,
ja küsid jälle midagi.
Kuid mida, mida
sa siis ei tea?

Sa näitad minule mu armetust
ning jällegi on osatada vaja
sul minu eluhoolet, mu elumaja,
mu endahellitust ja edevust.

Su käes on korraga kui kulurohi
mu rinnalt kistud hõbelill.
Nii raske, raske tuule rajuvil
sa rebid kõik mu hingehilbud maha.

Ma oma võimetuses vahel vihkan sind!
Kuid sinuta, mu süüdistaja,
ma siiski, siiski elada ei taha,
ma elada ei saa,
ma elada ei tohi!

1965

TUULDE RÄÄGITUD

Ei mõika mehe mõjurikkus,
ei väarikus, ei vägiteod,
ei koljatite kollipeod,
ei tormakus, ei tornipikkus —
kui pole üht.

Mis aitab sõnasähvimise
talendi tore tulevärk,
su väle suu- ja sulevärk,
kui sõnatult su saatus ise
ei ütle üht?

Kas piisab elumõnudest poeedil?
Kas muganeda võib ta muremeel
niikaua kui on kuskil me planeedil
auvõttajaid ja võimuhullust veel?
Kui pole üht?

Eesõigusi see üks ei anna,
ei kärkima sind kehita,
ei sulle kratikraami kanna,
ei häärberitki ehita,
ei seda sulle patuks pane,
kas oled kreeka mees või juudalane,
või asus aluvanem sul
maarahva rannaraadikul.

Su nooruses ei tööta sulle
ta tuulelosse tuisupaoks,
ei elutöödel eritasu,
ei endapettust, hinge-asu
su vaese vanaduse jaoks.

See ainus eriti ei helgi.
Ta oma nimega ei kelgi,

ei haava iial abitust,
ei vesta enda vennahoolest,
ei sobita sind sõbra poolest,
ei eelda hingesugulust,
ei varitse su vaimuandeid,
ei vaja lepinguid, ei vandeid —
kuid vajab üht.

Mis imet ihaldad sa teda?
Kas hõlpu saab ta hoole all?
Kas hellitab ta sind?
Ei seda!
Ta siht on sinust kaugemal.

Su koorem kasvab kogu aja.
Kui aga uudne usaldaja
kord ohkama jääb omapead
ja nuriseb: «Mis on tal vaja?»
— ta vastab alati: «Sa tead.»

Jah, küllap sinagi ju tead,
et vääramata jääkski vale,
et ilu muutuks imalaks,
et headus ainult edvistaks,
teed sillutades teesklejale.

Sa tead, kui kalk on inimkalju,
kui ränk on mõtte madalrõhk.

Sa tead, mis õnn on puhas õhk
ja olla, olla! Mitte näida!
Mis õnn!

Kuid ebajumalaid on palju
ja oksal kaebab künnilind:

«Too piits! Too piits!
Ta läks! Ta läks!
Ta ongi maetud!
Läks! Kiriküüt!
Oh kunniks mind!»

Kas juba kuldseid kujukesi
su nõder käsi treib ja treib?
Kas luku all on lättevesi?
Kas luhtama lööb nurjaleib?

Kas juba libateedel tallad?
Kas kiiduohvritki ju kallad?
Kas venib lähkrist lääge viin?
Ei veel, ei veel!
Su näkku vaatab üks ning ainus.
Ta sind ei säästa.
Ta on siin.

Ta tuleb akendest ja udest,
ta tuleb meresügavustest
ja vasemalt ja paremalt.
Ta tuhiseb su tuleleegist,
ta tuleb türmist, sunniseegist,
su tallerteelt ja tanumalt.
Ta tuleb häbiahelatest
ja karjub kalmukivi alt:

«Ei, sa ei tohi ennast alandada!
Miks küürutad? Miks longu lased pea?
Miks vaatad valuga mu rasket rada
kui eksija, kes koduteed ei tea?

Sa kuulatad. Sa kardad. Mida? Keda?
Et kahtlustaja kambriuksel taoks?
Mis on sul salata? Mis peita? Häbeneda?
Kas mürri?
Viirukit?
Neid pole sinu jaoks.

Sa tead: ka ilusamal inimsuse imel
on inimlikud piirid.
Sest
ei ole pühadusi, mille nimel
võid mõnitada inimest.

Kas loopisid kui raibet lubjahauda
sa ladvasaaki tema kodupuust?
Kas hooplesid sa oma häbiauga?
Kas roomasid?
Kas läksid surmasuust
sa ülbe ülekohtu pidulauda?

Kas on su kuri süda su türann?
Kas kummardad sa kuud või pildipalet?
Kas vajad vaimu vagurust?
Kas oled hirmu imetleja?
Kas lõõpija?
Kas lipitseja?
Kas variser?
Kas õnneori?

Ei?
Pühi siis nii pisarad kui pori
sa inimese näolt!
Jää iseendaks! Vihka valet!
Ja mäleta:
ma pole mängukann!»

1965

KURI PÄEV

KANTSLER

Kord elas kaval kantsler, kes täristades piike
ja pettes pihuks, põrmuks lõi kuninga- ja riike,
ta luuras kõigi vigu ja hoidis kõiki peos.
Nii mitu vana sõpra ta oli orjaks muutnud,
nii mitu sulast surmand, kuid tabada ei suutnud
vaid oma kannupoissi ta mõnes halvas teos.

Ja kantsler näris huuli, ja kantsler plaane haudus,
ta oma kiskjameeles ju nägi noormeest raudus.
«Poiss,» ütles ta, «su juurde siit viiakse mu kapp —
see varjab imeaardeid, see varjab au ja hukku,
sa valva nagu tiiger, kuid ära puutu lukku,
kui elust sulle kallim on riigi võim ja vapp.»

Poiss lahkub, kantsler aga, meel tulvil musta sappi,
keskõisel tunnil laseb end lukustada kappi
ja kanda poisi tuppa, kes juba haigutab.
Käes võti, küünla paistel noor sõdur kõnnib kaua,
siis unetõrjeks maha ta paneb malelaua
ja siia-sinna mõttes luust mehi paigutab.

Öö kulub, väljas juba koit riivab torni tippu,
poiss musta etturiga just ründab valget lippu,
kui tammeukse pihta hoop kapis prahvatab.
Ta ülem lämbund häälel seal vabastamist mangub,
truu valvur avab ukse, suur isand välja vangub
ja hõõrub kangeid sääri, kuid sõdur kahvatab.

Nii leebelt lausub kantsler: «Mind, vennas, ära sõitle,
sa ole minu sõber, mu kõrval vapralt võitle,
ja kuldset plaastrit kandku sul iga haav ja muhk.»
Poiss pühib käega piisa, mis noorde näkku nõrgus,
ja kandu kokku lüües ta ütleb: «Täna, kõrgus,
kuid nuhi sõbraks olla võib ainuüksi nuhk!»

1939

MUST TÄHT

Hirmunud ronkade lennust ja häälist
kellad kiiguvad kivises lohus,
all platsil tuhandepäalist
rahvast lummanud kesköine kohus.
Trumm põrises, puhuti sarve,
platsi keskel nüüd seitse meest,
seitse meest tasub peaga arve,
arve ohtliku uljuse eest.

Ent ülal, ukсед keeratud lukku,
suur kohtumõistja otsib koltunud lehist,
öötuultest, salamärkidest, taevakehist
veel varjatud võimu, võitlusi ja hukku.
Ta taotleb õiglust kiretult kui kaja,
laup pilvine, poob keda vaja —
et mõista ent, mis kaines meeles tehti,
ta uurib müstikute luitund lehti.
Näe, sõnu selgub silbikaupa:
*Must täht, nii suur kui kotka küüs,
kuupaistel märgib selle laupa,
kes süüdi sügavamas süüs.*

Linna uinutab hääletu hingus,
tühjad tänavad ammu jäid vakka,
ainult kohtunik küünalde vingus
ikka valvamast veel ei lakka.
Üks igatsus südames raskub,
miski vägisi kuhugi veab,
nagu unes ta treppidest laskub —
musta tähte ta nägema peab!

Ta kohtab varje, keda paisand
öö sügavikest nagu meri saasta,
näeb joomareid, kes aasta järel aasta

poolhullumeelses udus raisand,
näeb, kuidas vargapoisid tõhe
muukraudadega kaovad õhe,
kuis jalutavad laternate paistel
maas väiksed kingad suurde pattu naistel,
näeb luugi vahelt rauka valguslaigus,
kes, ümberringi varanduste mäed,
kuldrahadesse raudseis panipaigus
löönd võikas iharuses käed.

Tulgu saatan või tulgu kes tahes,
aga õiglane kuskil ei peatu:
kuigi tuttav põhjani pahes,
on ta ometi jahe ja veatu.
Tähte otsides näeb ta, et tiigil
täiskuu valkjate varjude seas
seitsmel vankuval sõduripiigil
seitse pead nagu peeglis on reas.

Kes teab, kui palju ränku süüsid
veel lasub päil, mis seisavad seal kõrvu?
Kui palju haudusid nad mõttes mõrvu,
ja keda seltsimehist müüsid?
Siin-seal kui pilkeks avat ige,
neil nägudel on surmgi tige.
Kuid laupadele tardund trotsis
ei leia kohtunik, mis otsis.
Ta vahib liikumatult vette,
nii võõraks muutub kõik, mis näht,
ning samas ilmub otsaette
tal endal mustalt leekiv täht.

1935

KAKS SAARLAST

Kaks saarlast muiste ühte löid, koos laulsid, riisusid ja jõid —
üks, hiiglasuur ja äge,
ööd-päevad taprit kõhutas, hulljulgeid plaane õhutas
ja juhtis rõõvliiväge.
Kuid teisel oli lihtne meel, ta sulasena sõjateel
leent lõkketulel soendas
ja sõbra haavu loendas.

Nii jäädi kokku, kuni pard neil valgeks mõlemal kui kard
läks heitluses ja ohus.
Siis aga lõksu langeb salk ja saabub kurja elu palk:
neid surma mõistab kohus.
Sääl kajab jõugust juhi hüüd: «Ma üksi kannan veresüüd —
las maksab minu ihu,
kuid säästa teiste lihu!»

Ja kohtunik nii kalk ja noor, näost kaame nagu kasekoor,
tal vastab pilke moega:
«Kui pääd sult nõuabki me viis, kas pääta ülem päästa siis
ei saa mõnd mehepoega?
Kõik poisid rivistugu teel, ja kellest mööda joosta veel
sa pärast nuhtlust jõuad —
priid olgu, nagu nõuad.»

Nii jõuab kätte jube viiv, maas verest mustaks värvub liiv
ja vait jääb hirmund vägi.
Kuid hiiglamees — ennäe, ennäe! sääl tõstab ühe, teise käe
ja kerkib maast kui mägi.
Ja kõmiseb ta raske samm, ja nagu tuules murduv tamm,
mis järgneb maruhoole,
ta tormab meeste poole.

Hall saarlane on viimne reas, ja kisa tõuseb salga seas,
et hirmus juht ei langeks.
Veel samm, veel samm, ja pääta mees on oma verevenna ees,
kuid sulane jääb rangeks,
ning hüüdes: «Ei! kui sured sa, siis elada ei taha ka
su vana soldan mette!» —
tal pani jala ette.

1939

VILEPUHUJA

Mu vaene isa mängis kuskil kooris,
ta surus vile varakult mu pihku,
ning imeline helk mu vaimu looris,
kui süvenesin tema noodivihku.
Pea kostis flöödist kaebus, naer ning vidin,
ma trahterites mängima nüüd pidin,
kus isa napsitades aega viitis
ja joomareile oma tütart kiitis.

Mu isa viisid hauda kõrtsileilid
ja vana noodiraamat muutus tuhmiks.
Ma tahtsin õppida, kuid koolipreilid
mind pidasid liig inetuks ja juhmiks.
Ma läksin hulkuma, kui maa löi haljaks,
teel vargapoisid riisusid mu paljaks,
ma nutsin kurbusest, mul polnud passi,
nii elulõng läks tasahilju sassi.

Mind mõnitati, pilgati ja löödi,
mu osaks oli sandileib ja laiskus,
kuid pannes tasa helisema flöödi,
mu süda taeva sätendusse paiskus.
Päev kulus, kiired libisesid längu,
mu hurjutajad kuulasid mu mängu,
ning üksnes Looja hingus läbis hooti
maailma, minu lahtilöödud nooti.

1939

KIIVAS KUU

Mind hõikab keegi. Taevast kukub kipsi.
Mu armsam uinub, usaldav ja truu.
Õõ rohetab ja suurde musta lipsi
poob ennast kuu.

Nüüd võbiseb ta parem silm. Nüüd vasem.
Nüüd pilkab ta. Nüüd koputab. Nüüd neab.
Ma varjan end, ma hingam üha tasem.
Kes teda teab?

Ta naeratab ja kaob. Tal pole mahti.
Kuid libisedes läbi uduvoo
ta kirglik suu on valuliselt lahti
kui ümar o.

Mind läbib värin. Maa ja taeva vahel
kõik petab nüüd, kõik virvendab kui vask.
Mu armsam virgub. Silmil on meil kahel
must sametmask.

1940

KURI PÄEV

Sind läbib unes palav õnnevärin —
seal tungib tuppa terav rattakärin,
ja kui sa mähid kõrvad paksu tekki,
üks vasar hakkab kolistama plekki.
Sa tõused voodist, unine ja õel,
ning märkad: sajab. Valgus on veel kasin.
Pliit suitseb. Kell ei käi ning nagu sõel
vett laseb läbi vana kohvimasin.
Sa kõik teed viltu, igal sammul vassid.
Kui oled lõhkunud ka mõned tassid
ja kuuma veega kingad üle valand,
siis alistud: su kuri päev on aland.

Ning elu, korraga nii kalk ja range,
nüüd kannab leinarüüd ja musta prilli —
käes hoides raskeid hambulisi tange,
ta rebib sinu rinnast viimseid lilli.
Sa jooksed välja. Raagus puude tippu
on jäänud narmendavaid pilvi rippu.
Lausvihm lööb laulu roostetanud torus.
Üks tüütu tuttav, nohune ja norus,
kes igavuses otsib tuulutust,
loeb sulle sõbra surmakuulutust.
Sa mõtled vaid: eks kooljad kooljaid matku,
ning ootad kurvalt kurja päeva jatku.

Nii uduhallidel alleedel tambid.
Kui Kivisillal süüdatakse lambid,
kus kogemata riivad raudset ketti,
näed korraga üht kallist siluetti.
Oh ei, oh ei! Ta tuleb teise kaenlast
ja teretab sind jäigalt nagu vaenlast.
Nüüd üles Tähetorni! Aga sulle näib,
et Lossimäel üks väga vastik isand,

kes üle õla musta mantli visand,
su selja taga varitsedes käib
ja sosistab, kui otsid aralt pagu:
«Jää põrmu, põrm! Sa oled minu jagu!»

1939

UNI

Sa vannud mulle, arm, et kuhu iial satud,
ka oma kurva sõbratari kannad.
Ei, ära vannu! Meie siinsed patud
on sulgend meile igavesed rannad.

Mul on üks uni, mõistmatu ja jube:
sa oled surnud. Ahastavas ängis
ma jooksen mööda suuri, tühje tube
ja näen: sa magad mustas kivisängis.

Kuid miski kutsuv, miski unund-kauge
su kõrvu kõlab läbi öö ja haua,
ja kui ma kergelt puudutan su lauge,
sa silmitsed mind küsivalt ja kaua.

Su rinda ent ei läbi ükski värin,
sa tagasi vaid ihkad suurde unne.
«Mu arm, kas tunned mind?» ma nuttes pärin,
kuid võõrana sa sosistad: «Ei tunne.»

1939

JÄLLENÄGEMINE

«Kus, ütle, kus, mu arm, su vaim nüüd eksleb?»

«Mõned arvavad, et siin on hullumaja. Kuid see on
klooster.»

«Mis nõnda rahutult su pilgus peksleb?»

«Mungad kisuvad elusate hanede seljast sulgi.»

«Sa vandusid, et lahku meid ei lööda.»

«Suled on veel verised, kui ma neid teritama pean.»

«Oh ärka! Ons kõik igaveseks mööda?»

«Mungad kirjutavad vahetpidamata hommikust õhtuni.»

«Üks kübe lootust! Lootust kas või surmas!»

«Täna, kui ma sulgi teritasin, läks mööda üks Naatsareti
puusepp.»

«Kas kohtan kuskil sind su vanas hurmas?»

«Tal olid pikad kollased hambad.»

1939

Mitte viirastus, meeltepett
ega ohver, hardusest hell —
vaid tohutu suur hotell
on mu õitsev skelett.

Neid lifte ja treppe ja käike,
neid peegleid ja uksi ja tube!
Olen eneses võõras ja väike,
ning mul on jube.

Siis kui pimedaks tehakse toad,
tulevad hiilides nagu kassid,
need, kel kaasas on valepassid,
võõrad sõnad ja haljad noad.

Tunnen: otsekui tolmas kriit
kuivab iga hoiatus suhu.
Kui ma teaksin vaid, kuhu, kuhu
kõik me reisime ükskord siit!

1936

TEISIK

Olgu neetud see tund, kui ma oodates und
koltund raamatu riiulilt leidsin,
traati, räbalaid tõin, enda teisiku lõin
ja ta kardina taha siis peitsin.

Oh kui naljakas näis, kuis ta kummardas, käis,
kuis ta pilbastest jalgadel tuikus!
Olles arg nagu lind, kõikjal jälgides mind,
ta mu süngi ees koerana suikus.

Siis, oo saatanlik mäng! kadus äkki see äng,
ja ta pilgates tõukas mind õue,
kuna kõik minu tarm, kõik mu leegitsev arm
vargsi valgus ta paberist põue.

Naerdes vahib ta nüüd, kandes seljas mu rüüd,
kuis, ta pilgu eest pugedes pakku,
traadiks tardub mu juuks, liikmed kanguvad puuks,
silmist pudeneb tuhka ja takku!

1937

IRDUMUS

Kuis inimplaps ka piire nihutab
ja hoida oma lootust ka ei katsu —
raudkapjadega puruks kihutab
ta uned maise korra hiiglaratsu.

Kõik tipud kaovad raskeis ududes
ja kunstki, kahetsedes kaunist langust,
töömajas kraasides ja kududes
peab tunnetama kohustuse rangust.

Aga üks tähekild kukub
kõlinal taevast, mis tukub
homme, ikka ja praegu.

Mägedel tiibu mu ind
laotab kui lumine lind
üksi ning ilmaaegu.

1938

Vist polekski kuigi raske
saada väikeseks Danteks, Catulliks,
kogudes ihnsalt niklit ja vaske
või mängides kõik kirjaks-kulliks.

Minu jumal, igal poedil
on lauseid kui liuglevad laevad,
on rütme, mis nagu sireenid
väävelkollasest äikesetaevast.

Aga hää, mis sosistas siiralt,
sammas võõrana vastu kajas,
kõik, mis kuidagi miskit piirab,
vajub laiali ruumis ning ajas.

Rütmid helgivad nagu kilbid,
sõnu tärinal kokku põrkub —
aga rütmid ja sõnad ja silbid
kaovad hääletult varjude võrku.

1934

* *

*

Tuul lõunast tõi udu ja sooja.
Kas elu on priius või karts?
Tõepoolest, maailma looja
on leidlik kui Berthold Schwarz.

Su kuklas keerdu ei kisu
ta soovita ükski karv —
ta on su kardetav sisu,
sa oled ta rohusarv.

Su läitmiseks vägeval mungal
tael süttimas iga puhk,
kuid enne kui tabab sind tungal,
sa vabane, helisev tuhk!

1936

LÕPPUDE LÕPUKS

Lõppude lõpuks polegi vajalik
olla keegi või miski —
veena magedaks lahtub kõik ajalik,
mõte on kangem kui viski.

Surrakse rasva, surrakse palata
higis, hirmus ja roojas,
aeg-ajalt mõningaid pronksi valataks,
mille eest kaitsku meid Looja.

Hämarast orust kummituv avastus
lämmatab mõtte hiljem või varem.
Valeta, mis minu ajus lavastub,
uni saab lõppude lõpuks veel parem.

1934

VIIMNE SOOV

Talv! Naftaliini sadu! Kõikjal hanged!
Ah, elu oli jumalik ja narr!
Eks heitkem, kuna käed on külmast kanged,
nüüd ahju kulmupintsel ja kitarr!

Kurb kallim, ära mulle küünlaid süüta,
ning ennekõike säästa silmavett.
Kui aga saad, siis hiljem soodsalt müüta
mu hõbedane uur ja must korsett.

Mul on üks rätik, punast-musta triipu,
see kingi lapsele, kes jääb sul truuks,
ning jutusta, et suitsetasin piipu,
kui Liiva-Peetrile sain küljeluuks.

1938

RASKELT VALGUB VAHA

Raskelt valgub vaha üle lühtri vase,
peeglis tuhmid varjud, minu valge ase.
Laman laastukotil, ihust soojus hajund,
sinkjad sõrmed rinnal, huuled aukuvajund.
Naabreid, sugulasi täis kõik seina-ääred,
lell on jälle purjus, tädil tursund sääred.
Trepil kerjalapsed söövad mett ja marju,
keegi hulkur tummalt hoidub ukse varju.
Tema silmist vargsi pisar rohtu nõrgus.
Rumal! küllap ükskord saame kokku põrgus.
Kui ent pole troosti siin su süngel tujul,
tulen sinu juurde valge kassi kujul.

1931

Sa tulid siia kurja tähe all,
et palju ihata ja surra seegis,
kuid sinu veres helendav metall
ei sula kannatuste mustas leegis.
Sul pole midagi. Su peod
on varasnõtked, aga laisad,
su teod on tegemata teod,
su oma see, mis ammu raisat.

Mis läheb sulle korda veel
maailma mesilaslik tarkus,
mis teeb see meega, kelle keel
liig raskes magususes parkus?

Ma tean, sind rabaks pikselööök,
kui saaksid ahelaist kord vabaks,
sest muidu nagu leekiv mõök
su vaim ehk välku ennast tabaks.

1936

KARANTIIN

Ikka siis, kui nooruk, tulvil kuuma indlust,
maa ja taeva piiril ründab kõrget kindlust,
kui ta juba usub, et on jõudmas koju —
pilkav hää tal hüüab: «Oota pisut, poju!»

See, kes tahtis ülbelt võita viimset kantsi,
häbistatult samas veetaks ambulantsi,
ihule, kus püha trots ning viha käärib,
tüdind velsker jälki väävlisalvi määrib.

Lämmatavas saunas, mille aknal trellid,
kätel kaitsvad kindad, kaetud näoga sellid
kõrvetavad aurust, kuumutades kerist,
koos ta puhta rüüga riidet, mustjalt verist.

Ja kui vanglausest valvur tõukab raua,
tee on viimaks vaba, matkal siis veel kaua,
janusena juues tuulte karget hingust,
pööritab ta süda karantiini vingust.

1936

ÕÖMAJA

Pilkasi ja pehmeid radu peksab sügisene sadu,
üksik rändur otsib varju, õö on vihane ja must,
aga seal, ennäe, kui nuga lõikab silmi valgusjuga,
torm kord avab, kord lööb kinni nagisevat kõrtsiust.

Tuba tundub suur ja jõukas, hele tuli lõõmab lõukas,
rasvolehka levitades pannil särisevad praed.
Kõrab kannel, kääksub viiul, tantsumürast rappub riiul,
priiskajate piibusuitsu kaovad põrandad ja laed.

Purjus pilk on läbinägev, inimlaps on tark ja vägev,
nobe nooruk viimsed krossid kõrtsmikule pihku laob.
Äkki tormimüha hajub, majale kui mulda vajub,
keegi väljast uksed, aknad laudadega kinni taob.

Lõukas punav lõke mustub, suitsev lambituli kustub,
juba suruseinte vahel hääletu on tantsuplats.
Särtsatades tulerauda, klõbistades arvelauda
vaske kokku loeb va kitsi kõrtsipapa Mulla-Mats.

1938

VANA TEAATER

Maailm, oo masendav teaatrilogu,
su sammastik on ammu vajund lāngu!
Silinder peas, üks vikatiga kogu
all saalis jälgib näitlejate māngu.

Mis veider tükk! Mis udused repliigid!
Noor jumal suudleb aralt Psyche pōske,
pappseintel vahelduvad ilmariigid
ja kroon türanni peas on verest rōske.

Kuid samas vanad linnad, kroonid kaovad,
paar munka keisri kirstu kinni taovad
ja küürus Psyche istub seegi vilus.

See māng meist ühelegi pole soodus,
kuid särama jääb kergemeelses ilus
suur primadonna, igavene loodus!

1938

KOGUJA

Sageli vaatan ma kartlikult enese hinge,
sageli voogab seal pimedus, kurbus ja õud —
otsekuu rahe, mis vette lööb ruttavaid ringe,
ähmastab selgust mu põues üks tundmatu jõud.

Vägevad varjud mind kõrgusest valvavat näivad,
küpservas külluses helgib mu kohisev aed.
Võta kõik harduses vastu ja kuule, kuis käivad
juba neis tüvedes vihinal saatuse saed.

Raju, mis purustab kerged ja kõikuvad kõrkjad,
samuti mühiseb teradest paisuvais päis.
Olgu su pisarad pealegi kõrvetav-mõrkjad,
aga su sügavad salved on kuhjaga täis.

Kuivanud lehed su südamest lendavad ruttu,
kui sa neid, meeletu, naeltega kinni ei löö.
Kiirgavad päevad! kuis mõistan te marulist juttu,
kuna mu tasaseks tõlgiks on tähitu öö.

1939

RÄÄGI TASA MINUGA

Räägi tasa minuga,
siis mu kuulmine on ergem.
Räägi tasa minuga,
tasa taibata on kergem.

Inimrõõmu, hingehärmi
tunnen-taban läbi tuule.
Ainult surnud sõnalärmi
kuuldeski mu kõrv ei kuule.

1965

KÖRGEL AKNAL

Tornid ja pilved, korstnad ja traadid.
Kingsepa väraval kullatud king.
Virvendus. Vesi. Vabrikud. Paadid.
Kuis oled sa ärevil, hing!

Õhus on äikest. Kusagil roovis
lipendab kollane kardin kui leek.
Nõgistelt okstelt raputab hoovis
kahvatud õied kreek.

Taevas lööb tumedaks. Lubjased mehed
maalivad müürile hiiglasuurt K-d.
Lavades laiad rabarberilehed
vajuivad vastu maad.

Sajab. Mind ümbritseb koputav kahin.
Kivistel kelpadel suitsevad veed.
Möödub vist aastaid. Ma vahin ja vahin
valgetes rahetriipudes teed.

Hämarus. Välk. Mitte ainsatki hinge.
Katused. Agulid. Vinetav põld.
Vihmases linnas teeb uniseid ringe
tundide tume tõld.

1940

UDUS

Must mehkene torni tippu ronib,
ta õlal plaksub raske vettind lipp.
Üks vile undab. Keegi haige sonib
ja uste taga tõmbab kella gripp.

Ma seisan sillal. Kuurid. Kaubakastid.
Praam. Lodjad. Luugid. Ripnev kõrkjamatt.
Aur mähib hääletusse märjad mastid
kui röske vatt.

Ma mõtlen sinust. Vette tilgub vaiku.
Kesk õlist voogu kalur noota veab.
Kas tunned veel mu huulte moonimaiku?
Kes teab.

Vist kulus kõigest väga palju aega.
Vihm. Tühjus. Udu. Hajuv kaldavall.
Tuhm jõgi sulab ühte taevalaega,
ma seisan sillal kergitatud kraega,
mu pea on hall.

1940

UMBTÄNAV

Umbtänav. Ahastus. Plekist roosid.
Ma möödun leinarongi lähedalt.
Majades unised mängutoosid
kääksuvad kähedalt.

Tolm. Päike. Fotograafi vaatekastis
hall ämblik nägudele võrku punub.
Suletud luugid. Lipud pooles mastis.
Kõik unub.

1940

JUUTIDE LINNAJAOS

Getot raputab vilistav rajuhoog,
maja majalt kui kisendaks abi,
silmi vihaselt välgatab sünagoog
nagu needusi pomisev rabi.
Õhku läbistab otsekui vinguv nuut
kõigist urgastest tungiv karje.
Kolme küünla ees talmudit sirvib üks juut,
teine parandab vihmavarje.
Hoovis kontide virnad kuhjuvad reas,
maru räbalaid lendu ajab.
Vastu akent tolmuste lillede seas
tõmmu tütarlaps mõtlikult najab.
Rikas näib tema mantel ja palmiku sääd
ning ta, huulile sõrme pannes,
vaatleb vaagnal üht maharaiutud pääd,
mida kandis kord keegi Johannes.

1936

LINNA TAGA

Tuul kõrgele künkale kihutab
kohkunud musti traavleid.
Tinane taevas tihutab
haavleid.

Suitsuses õhus paistavad hooned
kui pliiatsijooned.
Kauguses juba läigatab lamp.
Käes ränduripamp
lähen ma linnast ja seisatan luhas
kruusases tuhas.

Loik särab. Mu vari sääl väriseb.
Kust ma tulen ja kuhu siit asun?
Läbi lõõtsuva tuule täriseb
kasarmus pasun.
Veel kord pasun ja trumm.
Siis on kõik tumm.

Kõik on tumm. Ainult hämaras lohus,
kus repetand rohus
õitseb viimne katkine tass,
häälitseb haledalt
kaua ja kaledalt
kodutu kass.

1940

ÕÕLAUL

Kuu paneb oma pikad lõimed niide.

Läbi vasksete piide

lõigiseb kangaspuul

tuul.

Õõ kõnnib tasa mööda kiirte õrsi.

Keset klaasiseid kõrsi

läigib tühjuses lumine naber

kui paber.

Must veski vahib kõõrdi üle tõkke

surnud aknaga jõkke.

Roidund remmelgad seisavad orus

norus.

Kõik mu meeled on haigeä ja pingul.

Kõrgel kõledal kingul

teispool tarretand valkjat juga

välgutab nuga

läbi õõnsa kuivanud puu

kuu.

1940

MARU 1

Torm läheneb koerana haukudes.
Huu! — remmelgad painduvad maani!
Tuul roostetand võtmeaukudes
vilistab kaerajaani.

Suits lendab ja kelluke täriseb.
Huu! — koldes käib mökitav tõmblus!
Teel Madruste-Martal käriseb
simmaniseeliku õmblus.

Ta punased juustesabrikud
hoi! — tilguvad sula traani!
Plekkninadest puhuvad vabrikud
üht vana padespaani.

Mäel mürinal vanguvad kiriku toed,
vihm keerutab okkalist nuuti.
Maa möirgab ja turul puldanist poed
lendavad uperkuuti.

Tuul norskab kui pasun, tuul paugub kui trumm,
lesk päike on üleni mustas
ja tormile krapiga — pimmadi-pumm! —
takti lööb Tobu-Kustas.

1940

MARU 2

Kuulata: kauguses mühiseb maru —
märka ta laulu ja saa sellest aru.
Olgu täis tõkkeid ka mandrid ja veed,
marule siiski on lahti kõik teed.

Kuulata: kauguses lüüakse lokku.
Iganend elamu variseb kokku,
raagusid rabiseb murduvalt puult —
millega, millega kõita küll tuult?

Rikkal on sulaseid, rikkal on vara.
Maru ent laulab ju teinepool tara:
Taltsana tuppa sa tormi ei too,
lepitusjootusid mina ei joo!

Mina vaid raputan, mina vaid rõhun,
pehkinud maja ma pilbasteks lõhun,
rahet ja vihma toob kaasa mu lend,
kõu on mu sõber ja välk on mu vend!

Kuulata: kauguses mühiseb maru —
märka ta laulu ja saa sellest aru.
Olgu täis tõkkeid ka mandrid ja veed,
marule siiski on lahti kõik teed.

1940

TULELAUL

Ei muutu sinu mühin, tuul,
ei muutu tormi tavad —
eks kuula, kuidas kübemed,
su mängukannid-kübemed
ja kivid kisendavad:

Me põleme,
me põleme,
me südames on tuld ja tuld
ja tulevalgust otsatult!

Me põleme,
me põleme,
meis tulevärten poolib tuld
ja tulevärtnast lendab tuld,
me südamik,
me sügavik
ja kõik maailm on sädelik!
Õöpeeglid löövad punakaks —
kes tuletantsu
taltsutaks?

Ei muutu sinu mühin, tuul,
ei muutu tormi tavad —
eks kuula, kuidas vastuseks
Maa lapsed kisendavad:

Ma tunnen tuld,
ma tunnen tuld!
Mu südames on tuld ja tuld
ja tulevalgust otsatult!

Ma tunnen tuld,
ma tunnen tuld!
Üks tulekübe on mu põu,
üks kübe kaduvikus,
üks kübe, mida kiigutab
hell ema —
inimlikkus!

1965

LÄBI LILLEDE

Mis veider uni! Mulle näis,
et kõik maailm on kisa täis,
et käes on jälle kevad,
et mürab mets ja kärab aas,
et rohi lausa laulab maas
ja lilled kõnelevad.

Oh ehmatust, oh jahmatust!
Nad räägivad kui raamatust —
kõik õrnad õienupud,
kõik pärnad, pajud, pihlapuud.
Ja seal need kuldsed kiljasuud —
need on ju kullerkupud!

Ma põgenen, kuid koduteel
mu kõrvu kostab kaua veel
lärm aasalt, metsa vilust.
Oh ehmatust, oh jahmatust!
Nad räägivad kui raamatust
kõik õitsemise ilust.

Siis, kõrvus kole lillelärm,
kaob korraga mu meelehärm.
Ma ärkan. Seina takka
lööb nagu ikka tunnikell.
Nii kerge on mu südamel,
et kas või naerma hakka:
mu lillal salamahti
üks pung on läinud lahti.

1965

TÄNULIKKUS

Miks, algav päev, on argipäev su nimeks?
Ma kuulutan su sekundid kõik imeks
täis iluehmatust ka täna hommikul.

1965

HELDE ANDJA

NOORUS

Kui elujõe viis meid kerge vene,
siis korjas kivikesi kaldateelt
üks nihver-nähver karjapoisikene.
Ta rääkis helisevat eesti keelt.
Küll ähvardas ta meile säru anda!
Küll nõokas meid! Küll naeris lagonal!
Kuid lillepärg ja lähker oli tal
nii hoopis iselaadi, iselanda,
et hüüdsime: «Kas tahad meile tuua
paar lilleõit, paar piisakestki juua?»

Ta tänitas: «Ei too, ei too, ei too!» —
kuid lippaski ju läbi pilliroo
ja tõi me võtta pajuvõsa varju
kaelkoti, joomanõu ja maasikmarju.

Küll oli nopsakas ta nokkiv jutt!
Kui kentsakas ta kemplemine!
Ta käest ei andnud oma vanikut,
kuid ütles iga lille nime
ja imes ristikutest õiemett.
Me jõime lähkrist Kungla kaevuvett
ja nagu narrid naaklesime.

Näol naeruvalgus, näpus angervaks,
noor suvehaldjas tuli tantsijaks
me kisakilda.

Kaja,
lõõp suure suuga lõkerdaja,
lõi lärmi lepikus.
Nii järjest valjemaks
läks meie killpall.

Siis kääksus kõrge värat.
Mäel karjus vanamees kui kokutaja kõu:
«Poiss, kurat-pärat!

Kari rukkis!

Kas noorte narrida on Kungla jooginõu?
Kas korjate mu koplis koerapalka?»

Me hirskasime kõigest hingeväest
ja hõiskasime:

«Malka, malka, malka!»

Meil olid naeruhambad omast käest.

Kes teadis aimata, et Soojasoigu vallas
kord kivilöövis tongutades takku
me sööme tinaviirgudega tuhakakku!
Veel meid ei närvetanud põuasond,
veel helises me haljas elukallas,
veel kiirgas Tuuletõusma kihelkond!

Me pagesime paati üle aasa.
Kõik tulid meiega! Kõik tulid kaasa!
Pikk Ilmaneitsi päris ihuväel
end meile ilmutas kesk hiiukaski.
Me karja hoidsime kord Kalevaski
ja Ilumäel.

Mis luges meile kaeblik metsamüha
või mõni toriseja habemik?

Päev oli pilvitu. Me pilgar pikk.
Me laulud — lapsikud.
Mis oli meile püha?
Ei midagi.
Ma olin õnnelik.

1965

UNENÄGU

Ma leidsin halja künka ja sinna seisma jäin.
Täis valgeid laevu voogas mu jalus Muhu väin.

Just maltsakalda äärel
käis looklev metsatee
ja palmid Sõrve säärel
vahtisid üle vee.

Ning uhkel inimlapsel nii kergelt hingas rind,
toas laulis kätki äärel suur sinisirje-lind.

Pilvkõrged tõsised kantsid
valvasid lahesuus,
kus ruuged pomerantsid
küpsesid nõtkes puus.

All idas kiirgas Peipsi kui sinav lilleleht.
Peas kõrged aurumütsid, maatuuled peksid reht.

Jões elas haldjavägi,
kuldräti all magas muld
ja Väike-Munamägi
taevani purskas tuld.

Ma tegin silmad lahti. Puil rippus härma-uits.
Mu ümber tühjad majad, must kehva kolde suits.

Maas keerlesid lostunud lehed,
videvik varjutas veed
ja tummad labidamehed
sammusid mööda teed.

1943

HING

Metsas, ohtlikus ja võikas,
pime sõdur ringi põikas,
puusal mõõk ja raudne ling.

Peaga vastu puid ta põrkus,
kuni meeli halvas nõrkus,
kehas kadus võitlusing.

Alasti, peas kiirtest ehe,
ilmus poiss, ning mäele mehe
viis, kus lõppes hämar ring.

Küsis teine teise nime.
Olen mõistust, ütles pime.
Laps ent lausus: olen hing.

1936

HELDE ANDJA

Ehitas küll elumajad
teistele,
müüris kolde sisse pajad
teistele,
pani lõimelõngad niide
teistele,
kudus valmis kuueriide
teistele.
Andis oma elurõõmu
teistele,
andis oma silmasära
teistele.
Andis hinge tagant ära
kasvõi viimse soojasõõmu
teistele.

Kusagil ei õitsend lilli
tema jaoks,
kunagi ei kajand pilli
tema jaoks.
Sõnu polnud laulusalmis
tema jaoks.
Ainult valu oli valmis,
ikka valmis
tema jaoks.

1965

KARJANE

Hoian karja keset luga,
sääremarjad maraskil,
taskus põdrapäaga nuga,
soolasärjed karaskil.
Igal mätasmaal, kus asun,
puhub vägevalt mu pasun
läbi jooksu, läbi rutu
tutu-lutu!

Tasa mängib lauge laine
valendava rihvaga.
Naeripeenralt perenaine
salvab kurja kihvaga,
pahur peretaat mind huikab,
aga hõbedaselt luikab
üle toriseva jutu
tutu-lutu!

Olen ristiks igat kanti
rikka rahva majale,
ema põlle alt mind anti
teiste armu najale.
Talv mind lükkab, nälg mind ajab,
aga heledasti kajab
läbi karjalapse nutu
tutu-lutu!

1942

VABADIK

Küürus tare, kitsas tanum,
liivaseljandik,
lapsed, vokk ja taarianum,
leivaneljandik.

Värvimata lõimekerad,
suitsend lõukavõlv,
kärnas kartul, tungalterad,
põud ja popsipõlv.

Aken tahmajooneline,
murdund lusikas,
lahja leem ja sooneline
ruske rusikas.

Madal taevas, kidur kesa,
soo ja rabadik —
oh sind ennast ja su pesa,
vaene vabadik!

1942

KERJUS

Paun ja plekist lännik,
vettind talukad,
maantee-äärne männik,
viimsed palukad.

Kerjaleiva-pala,
kuiv ja turblane.
Raagus metsa hala
väsind-kurblane.

Udus mustav hagu,
soode viljatq̄s.
Tume saatus nagu
valukiljatus.

Raske vihma-tõke,
pastlad irevil,
kustuv elulõke
tuule virevil.

Oh see maruline
tuulte kimedus,
poolearuline
sügispimedus!

1942

MINA ISE

Mina ise palkan pere,
ise karin karjased,
mul on tugev karu kere,
kuklas kuldi-harjased.
Roodan rabad, kannan koormad,
õlleankrud võrutan,
leemejahud, pudrusoormad
vaestekotti põrutan
mina ise.

Mööda sõidab kõhnal hobul
ääremaade asukas.
Söö mu talgutoitu, pobul,
kaani, kirbukasukas!
Silmad krilli, laused längu —
kõrs mul kasvab jämedalt,
laske laulu, naablimängu,
kaasa üürgan rämedalt
mina ise.

Olen võimas, olen visa
valla ees ja vaarikus.
Võimsam on ehk jumal-isa
oma piksekaarikus.
Tema käes on hõlp ja tülin,
idulemmed linnastes,
aga oma kaera külin
kas või siidikinnastes
mina ise!

1942

MARUNE

Küll on meil, küll on meil suured saiad,
küll on meie lauad ja lihakaunid laiad!
Kumise, viiul, kire nagu kukk,
tantsi, sina saabas ja vikkelsukk!

Mida siin kurta või karta Liiva-Hannust?
Pista pala pöske ja kahma kinni kannust!
Pole see pudelgi murdja hunt,
vaata, juba lendu läks vaadi eest prunt!

Lustakalt, lustakalt keerleb maailm!
Lustakalt välku lööb sõna ja silm!
Kaunis on laigutu-lainetu laht, —
kaunim veel marune virre ja vaht!

1947

TUSKAR

Mina olen tusane, mina olen Tuskar,
mul on plekist pudelis pahuruse puskar.
Küpsi-küüsi rahmeldan küll rusikale rakud,
kuid oma rabedad rukkileiva-kakud
võtan ma mulla käest võõriti,
vahin kõrgele kõõriti.

Kõrred jäävad kängu, tera seisab tängus,
elu haljas latv on leina poole lāngus —
nōnda sa siin kõnnid ja nōnda siin kännid,
kaaslasteks kiverad-kõverad männid,
haledad haava-harvikud,
soo servade sarvikud.

Aastaratas vuhiseb ruttu ringi joostes,
minu põuapõldudel on päike rauaroostes,
tähed kaovad värinal mu tühjalt paadilahelt,
kambriaknast kardeldi kui kirstukaane vahelt
kullendab see kuugi, tume ja tõsine,
põdeja-põsine.

Vastu mätast küsivalt koputab mu matar,
tummas vaevas vibutab veri-varsi tatar.
Kõrte vahel kaduvuse kutsikas klāhvib,
vihane taevas aga virmalisi sāhvib,
raskeid kiharaid vangutab,
raheseid mõtteid rangutab.

1943

RÄNDAJA MÕTTED KEHVAL AJAL

Pikk ja porine tee! Kui sa nüüd oleksid
lahtirullitud kuuekangas,
need kaks kändu seal — parknahast säärikud
ja lumelaigud põllul — pleegitud särgiriie!
Kui see järv seal orupõhjas oleks ometi
aurav pudruvaagen,
kuupaiste ta keskel — kuldne võisilm,
kivimürakad kõik leivakakud
ja see õõtsuv lootsik — suur kadakane pütt
ääreni täis muredat
hapupiima!

Kui see udune künkaküür seal oleks äkki sulevoodi,
kuhu sa suud pühkides vajuksid
kui villavakka,
sirutades jalad sinna kiriku katuseräästale
ning siis,
jah siis
otse sinu käte vahele
pika nõõri otsas lastaks taevast alla kuu,
mis polekski kuu,
vaid hoopis
hõbetuttidega pungis tubakakott —
oh sina poiss!

1942

KÜLM PUHANG LÕÕTSUB

Külm puhang lõõtsub kõrgel kõik pilved pikka rongi.
Raudketil tuuletundi lööb kiikuv kaevukonks.
Mäenõlval nurme taga kesk härmatanud hongi
veel hõõgub üksik vahter kui punav lühtripronks.

Vaoharjal valgeks klaasiks külm näpib naeripäälsed,
teekäija lõdisedes lööb üles kuuekrae.
Mets kohiseb. Ta sõnad on äkki tumehäälsed
ja üle päevasilma ju kasvab nahkne kae.

Torm avab talve ukseid. Kõik linnud kaovad kesalt.
Nüüd igal hingelisel on varjuks valmis urg.
Umbüksi häälitsedes end paiskab kõrgelt pesalt
just vastu lumepilvi suur kabuhirmus kurg.

Veel põllul praksub tuli, veel vedada on põhku,
veel tare taga tiigis on viimsed linad leos.
Üks eidekene vahib toalävel taliõhku,
must elupitser laubal ja valge värten peos.

1942

PILVELE

Pilvekene piherik
tuhmis taeva-vidus,
sulle koidu-viherik
purjed selga sidus.

Lenda, lenda edasi
laial tuule-lohal —
mis sa ootad sedasi
minu akna kohal!

Eite-taati tukuvad,
katus vajund kiiva,
nooruspäevad kukuvad
tiidel-viltu liiva.

Mõhkulangend laut ja tall,
kõik nii tuhm ja lommik —
las mind olla sama hali
kui mu koduhommik!

1942

RÄTSEP MURE

Mööda maanteed eile
vihma virevil
tuli Mure meile,
käärid irevil.

Viskas vaeva-särgid
laste kaelale,
õmbles mustad märgid
elupaelale.

Kattis punapalge
suri-siidiga,
segas juuksed valge
traagelniidiga.

1942

PUUST PALITU

Päike paistis, kaste hiilgas,
vidutas vihma veidike,
pojuke mängis memme põlvel,
seljas titekleidike.

Juba need julged jõngerjalad
jooksid joovikarabani.
Tuli rätsep, õmbles riided,
nikerdas nõõpaugud nabani.

Oli see hunt, kes äkki huikas,
tusal tihniku asukas?
Nooruk sõitis laia laande
karuses killa-kasukas.

Kihas taplus, loitsid leegid,
suitsesid sõja-kerised,
mehepoeg vaarus keset välja,
vammused veidi verised.

Memmele jäid tühjad nurgad,
taadile hobuste talitus,
pojuke viidi kabelimäele
puhkama puust palitus.

1942

Eile alles noor ja nõtkes haljas tapuväädikas,
 täna kihiseb su õites vihavalge äädikas,
 homme tööriist meistri kätes, tulukas ja tarblane,
 tunahomme õhus tiirlev kergemeelne varblane.
 Kord kui vaene vaskne veering lesenaise pihikus,
 kord kui mustav salakiri taevatundja vihikus,
 kord su peod on ema-hellad, pilgud mere-avarad
 ja su varjus punetavad küpsed vaarik-vavarad.
 Samas ent su niidermaad on õietud ja marjatud,
 kõik su kõrged koduhooned kooljast ära varjatud,
 ning sa keset lehelangust ahervartel võbised,
 rõõmud raagus, pilgud närtsind, mõtted kollatõbised.
 Oled siis kui vargaküünal, taud ja põua pikaldus,
 nälja luider kõlukaasi, hädakell ja ikaldus.
 Läbi ahastuse udu ükski täht ei värele,
 ebahinged, libakujud käivad vaid su järele.
 Aga äkki kääpa varjust kerkib noorkuu-veerandik,
 virmaliste valul paistab tuttav kaldakeerandik,
 vikervihmas, hubalumes, igatsev ja janune,
 oled jälle pakatava koidupunga vanune.
 Veel sind uurab surmakotkas, ümber pea sul põigates,
 kuid sa seisad kodukaljul, kadund hingi hõigates.
 Kõik su hirm ja kahtlus kukub nagu tolm su kannale
 ja su armu siidivärten kerib laevad rannale.
 Tume koobas, tulesammas, haav ja selle parandus,
 elu kiirgav lillevanik, imelamp ja varandus —
 see on kuum ja punavoogav, see on mure-mahutu,
 see on tuksuv inimsüda, igavesti rahutu.

1942

ÄIKE

Pilvepalakad
pikse-õhus pingul,
kauged jalakad
kuulatas kingul.

Tormilähedus.
Õhu soiguv tümin.
Tuulte kähedus
nagu tumma ümin.

Loodus, peleta
kord see umbne mõna,
mulle seleta
oma salasõna!

Tume prahvatus.
Raske hingetõmme.
Lilla kahvatus
üle laia nõmme.

Hirmund pajude
ladvad lähestikku
loevad rajude
tule-tähestikku.

1942

PÄRAST PIKKA PÕUDA

Pikkades ridades
peiesid pidades
istuvad sõnatud leinajad lauas.
Suviste sadude
andjad on hauas.

Kastemärgades
sarapuu-pärgades
maeti nad koopasse koidiku eel.
Ilmuge,
ilmuge,
ilmuge veel!

Idude imikud
suiguvad unne.
Vihmade vihinat
nemad ei tunne.

Ahtrad on aitajad allikad maas.
Sadu ei sõõruta
kõlisev klaas.

Jõudsin koju õhtu ajal, näpus kerge pamp.
Kannel seisis kapi najal, laual põles lamp.
Ema vaikis, isa tukkus, koldel sirtsus kilk.
Vanaemal silmist kukkus tuhka hele tilk.
Korstnast kajab tuule nuukseid. Nõdrameelsel õel
ehtis halliksläinud juukseid kõver kotinõel.

Pudenev paluke murdub ja napib.
Lahke sõna ent leiba lapib.
Lootus jahvab jahu, värtnal keerleb lõng.
Toas pole rahu, kuid on inimlik hõng.

Aga su saras
öösel käis varas.
Pane nüüd ustele lukud ning ahel,
hoia oma silmad hammaste vahel!

Valva, valva,
söö ja salva,
kisu sõrmed hästi konksu!
Ühtki lonksu
ära pilli!
Võta veripunast villa,
õmble ristid, lõika täke,
märgi ära kott ning äke,
pakk ja pinu,
mis on sinu!

Lase lahti koerad-kassid!
Pea sa võti peidupaigas!
Oi ma tukkur,
kus mu kukkur?
Kahma kaigas,
kahma poom!
Vaata, vaata: mees või loom?
Oh sa kole!
Ole, ole
sant või sunt —
hoop läks märki,
vargavärki
libahunt!

Keegi jookseb talli taha!
Löö ta maha!
Löö ta maha!
Püüa, pinni!
Kõida kinni!
Hoia ketis
lehmaõhv!
Pilust lipsab läbi petis
nagu
jõhv!

Vili vist ikaldab. Unigi väheneb.
Inisev ilkuja jällegi läheneb,
piriseb väljade põuases vidus:

Häda! Häda! Häda!

Kidu

ja kadu

on suures idus!

Oh, minu vend, sul on vikkelsokid?

Sädelikud sõnad ja õnnevokid?

Ära sina, peiar, nii püstipäi

nagu issanda kasulaps käi!

Hauani ainult künnab su ader.

Vaev on me vader,

ega saa mullasest mugulast

taevatähtede sugulast.

Ära sa nii hõisates kekka üle kesa!

Tiivuline rõõm teeb su parsile pesa?

Minu järel vigane vareski ei vaagu.

Saagu jah saagu! —

ma sajatan.

Tõusid küll vara,

kuid mina tõusin varem.

Ole nüüd veel

see pikem ja parem!

Neli sammu seinast seinä on su pimenevas kongis.

Astud, astud, kauged päevad käivad kaasas pikas rongis.

Oled laps veel. Astud. Aken kattub lillelise jääga.

Akna taga, neli sammu, seisad ise halli pääga.

Ruttad välja. Oh mis helki täis on rinnakud ja rõunad!

Kärjest valgub roosimesi, päikest peegeldavad õunad.

Neli sammu, kõik su kärjed äkki seest on kibe-tohtjad,

kuumas liivas kahisevad nõgesed ja karuohtjad.

Süda kõrbeeb, samm vaid eemal kutsub, luksub selge läte —
hilja! juba lookleb tume tulehaav sul üle käte.

Neli sammu, raud on röske, neli sammu, sein on rive,

neli korda neli sammu, peksad pääga vastu kive.

Tühjus oma nelja näppu sirutab su poole ammu —

kas siis, kas siis toone toaski pole muud kui neli sammu?

Neli sammu, neli sammu! kõliseb ja kriiksub ahel.

Igavesti neli sammu! vastab vaikus võre vahel.

Uks on lahti.

Tee on püsti.

Rändajale vastu nägu
raputavad rajutuuled roostetanud rauarägu.
Lõpmatuses libisevad lakkamatud libavoorid.
Läbi õhu
jälle, jälle kisendavad kodutute kaebekoorid:

Nuttes ning alasti
sunnime ilmale,
viivuks lööb loitma
vabisev leek.

Eluga ärkavad
kurjad himud.
Pole meil hingamist
päikese all.

Hirmsad, hirmsad
on tandrite tuuled.
Üksi, üksi
ahastab hing.

Üksi, üksi
rändame pimedas,
võõrad võõraste
varjude seas.

Aknast paistab tuluke. Päris rahulik pere.
Hilja on küll. Kuid mis parata. — Tere.
Maantee viis mööda. Jäin vigaseks jalust.
Leib on mul omal. Saan ehk ulualust?
Vähe kord hoolisin võõraste hoolest.
Lubate öömaja.
Viite mind vihtlema lahkuse poolest.
Mind?
Minusugust kaltsakat?
Oi, see võtab keeletuks!

Tukilt ja tõmmult
lõkkavalt lõmmult
sinine suitsulademik lahkub.

Lase veel kahkub
süte peal säre
salalik lõõsk —
vihisev leil olgu käre
ja rõõsk.

Siin on seep ja seal kibus on vesi.
Läki aga lavale tasakesi.
Las ma veel veidike pehmitan vihta.
Kapatäis vett nüüd kerisele pihta.
Pauh!
Oi mis kohin ja mühin ja kägin!
Vihu, vihu, vihu!
Külmakahunad käivad üle ihu.
Küllap ikka mõndagi nalja ma nägin.

Aitäh, aitäh, nüüd juba aitab.
Mahedalt palakas puhkajat paitab.
Kuidas teie lamp nõnda heledalt põleb!
Kannate sisse ka siidised õled?

Süda veel tuksub,
veri on kuum.
Pole vist pudel
see tuumade tuum —
aga kes maita siis äragi põlgab!

Vala, vala viinukest,
ära teistelt küsi!
Särtsu ise! Sõnata
oled pime süsi.

Kalla, kalla kärakat!
Kes meid varem sallis?
Nüüd, kus nutt läks odavaks,
naer on kaksikallis.

Kallis külamoor, kas tead,
mis ma mõtlen-arvan?
Õmble mulle hiiglakott,
kalevine karman!

Korjan sinna kaukasse
kõik maailma vargad,
päripidi-prohvetid,
tagurpidi-targad.

Viskan kõik nad kotiga
kauhti tuleneeldu —
ei ma kuule käskimist
ega karda keeldu.

Päike tõuseb ja pill jääb vakka.
Purjus lärmaja laul ei lakka.

Ai sissi nakki,
ai kaku nakki,
ai õllerilla
hõissa!

Läägeks lähevad kõrakõdrad,
süda läikiv ja põlved nõdrad,
nagu lämbudes õhku napsad —
kalla katlasse keedukapsad!

Lugu lõhki,
kabjad kotti,
kurat selga,
kõrtsist välja!

Kõrgemad ukсед ju seisavad praakil.
Kodus on lambid sul natuke laakil,
kannelgi küsivalt kõlksatab maas.
Ahtake aas
talveks jäi tarna.
Riputa varna
kirjust paberist kahisev pärg.
Käsil on käratu
künnijärg.

Kärmesti käsi küll kaarutab, kannab,
annab ja võtab,
võtab ning annab,

külib ja kõplab ja tapib ja taob.
Leib aga kaob.
Jäta võtmata liigne lõik!
Toita ja katta
tahavad kõik.

Mis on siis antune? Mis on siis võetune?
Küllap ehk ajaga sedagi tead.
Ainult üht saladust,
imeväärt saladust
ise vaid hellasti hoidma sa pead.

Sa rõõmus aed, sa rõkkav aed,
küll elan ma su ligi!
Kuid pidukuube pole mul.
On's lugu sest?
Töökitlis ühel hommikul
ma tulen ometigi.

Kuid mitte veel. Ei, mitte veel!
Nüüd pühin vaid
ma põõsalt kullapõrnikaid
ja põselt põuahigi.
On's lugu sest?
Paar januvaevas liblikest,
paar põdejat on joota mul
veel põndakul.
Neid jätta oleks vara.

Sa tormiaed, sa tantsuaed!
Ja kui ma ehk ei tule —
on's lugu sest,
et vana puujalg puhkama
saab raamas raadikule?

Küll tuleb aeg, sa mühav aed,
kui kõige tuuletumal
mäenõlvakul kesk muretuid
ja rõõmsaid inimesi
seob väädiga su viinapuid
ka sünge sõjajumal
ja nopib kannikesi.

Päikene puhub
sädemeid suust,
lehti variseb
elupuust.

Oh kust nüüd janused oksad saaks abi!
Kõva kui kabi
on kumisev muld.
Põud aga hääletult
rapsib tuld.

Korraga viherik tüvesid vangutab,
pea kohal pimedik rahnusið rangutab,
turkane tuluke turnates rõkkab,
lõhub ja lõkkab,
pillutab taevani rähka ja rägu.
Hirmus on hävingu
leegitsev nägu.
Tammed ei võpata kõues ja rahes.
Tulgu mis tahes.

Veel pole langenud viimne liisk.
Rohtu rabiseb
vihmapiisk.
Kõrreke kahinal
sirgu end ajab.
Nüüd juba sumedal sahinal
sajab.
Lehtede peidus marjakärg
nutab ja naerab: ta nägu on märg.

Pilvede kaevul
kõriseb
kett.
Kõikjale nõriseb
valget vett.

Hämaras hurtjad
varjud veel põikavad,
kohkunud kurtjad
haudadel hõikavad:
Kuulge!
Kuulge!

Lahti me lastel
on elunurm!
Kus on su astel,
sa surelik surm?

Suitsune hägu
lahkub mu ees,
naerata nägu
peegeldub vees.

Põldusid hällitab mahlane vidu.
Terane idu
sõmeral tilkuva tanuga tuuldub.
Elupuu haljusest sosinat kuuldu:

Asjata helendas
põuane pälk,
januste sõber on
vihane välk.

1945, 1965

POEEME

LUGU VALGEST VARESEST

Katkendid

Ju võidund kardinate taga
lõi lõheroosaks taevaääs,
kuid vaiksesti mu tuttav magab,
suu lahti, pitsitanu pääs
ja kuklas papiljotilasü.
(Mis oleks varjamisest kasu?
Muist lehti kistud moeromaanist,
muist päevikust, muist sõiduplaanist.)

Aovalguse ja une raamis
hall-segane veel palgeveer.
On's tabatav siin Tartu daamis
Diana, Phryne, bajadeer,
vampiir, madonna, tulinaine?
Oh, tavaline põhjamaine
see kaame nägu, tülpind vähe,
tõmp nina, põsil tedretähed.

Kõik kõneleb siin laisast rahust:
hulk patju sohval, seisev kell,
tolm, pudenenud puudrijahu,
öökuue kulunud flanell.
Kolm paari vildist toakingi,
kaks vativaipa, pehmed pingid,
tuhk toosist Bernard Shaw'le kallat,
Freud lükat lauajala alla.

Tont võtku kõiki sinisukki!
— vast kirub mõni šovinist —
taas aetud võõras kutsar pukki,
meil nagu omal ainet vist
ei oleks! Taara kaitse, jambid

need ammugi ju ära tambit!
Kus meie omapära-hümnid,
me rahvusliku vaimu kümnis?
Kuid nagu kiuste näib see tuba
kui rahvusvaheline pood:
Berliinist vaibad, Türgist tubak,
kell Thames'i kaldailt siia tood,
kalossid Rootsist, kingad Prahast,
krae mantlil Poolas pargit nahast —
on rikas meilgi muld ja veestik,
ah, kunas saabud, «*Made in Eesti*»?

Kesk paeluvamat unefilmi
käib äkki kime kellahääl.
Pitstanu virgub, hõõrub silmi
ja hõikab: «Hüva! Kes on sää!»
«Kas elab siin Barbaara Lohe?»
«Jah, mida's kuulnud?» — «Kiri.» — «Kohe!»
Jalg leiab kinga, riivid valla,
siis jälle voodi, vaiba alla.
Hall ümbrik, pilet maskiballi,
leht plokist, vintavänta read:
«Barbaara! Ma ei ütle: kallim,
ma ütlen: saatan, sest ma tean,
et see on sama. Rüüpan viina.
Mispärast ma ei sündind Hiinas?
Teid ootan. Ikka. Juhan Vahak.
Muuseas — ma lasen enda maha.»

Barbaara haigutab: kui vastik!
Siis aga loeb veel korda paar
ja peidab kirja papist kasti.
Tõepoolest, ükski antikvaar
ei hoia nõnda hoolsalt klaase,
gravüüre, ehteid, vanu vaase,
kui naine iga kirjariba,
kus mõni meelituse-tiba.
Ma nägin kord üht kollektsiooni
mis numbri all kui kohtuakt,
pael igal pakil isetooni,
just sedamööda, kuidas fakt.
Must siidipael — see rääkis surmast,

pruun — pettumusest, verev — hurmast,
õrnsinkjas Plato sfääre reetis —
süsteemi vastu pieteeti!

Tund möödub, teine, kolmas, neljas,
all kevadsula, hele päev.
Barbaara istub, öökuub seljas,
pea norus, põlvil kõhnad käed.
Kulm äkki kortsus, ilme mõru,
suu ümber tige nutuvõru,
ta rebib randmel hõbekette
ja sosistab siis enda ette.
Ta kuulus inimlaste leeri,
kes naeruväärselt saamatud,
kel omasem kui elukeeris
on unenäod ja raamatud.
Nii armastas ju lapsest saadik
ta luulekujude paraadi,
kus ta siis avardas ja voolis
maailma, mis näis hädapoolik.
Ei leidnud kindlat pinda huvid,
ei suunda vaimu magnetnõel,
kuid suve järel möödus suvi,
jäi kätte tühi elusõel.
Puhk-puhult sarja kuhjus teri,
kuid aeg need peagi tuulde keris —
kõik elu anded, hüvad, pahad,
kui sõklad varisesid maha.
Hea tundus ikka liialt piirat,
ent kurjal puudus veetlev jõud, —
nii läksid jäljed siiraviira,
näis võrdne seisak, langus, tõus.
Eks ta üht pettumustki põdes.
Hell süda kartis elutõde
ja vihkas äripäeva hingust.
Nii läks ta kujutluste lingu.

.
.

Kes teab küll, millest unistada
võis nõnda kahvatu Jeanne d'Arc?
Ent paeluvam kui metsarada

näis talle siiski linnapark,
vaip armsam niiskest aasarohust,
jah, kartes kõha, grippi, nohu,
nüüd sõttagi — kui mõte mängis —
ta sõitis ratastega sängis.

Siis jälle kõlin, kärmed sammud,
ning tuppa nagu tormikeer
daam karusmantlis: «Ah kui ammu,
kui ammu, mõtle! ... Ah *ma chère*,
küll olen rõõmus, usu, Barba!
Kas mäletad, kuis külm kord varbad
meil võttis Kassitoomel lillaks
ja seiklesime Inglisillal?»
Ning vastu lõhnastatud rinda
käed suruvad Barbaara pää.
«Oh sina kallis!» — «Tere, Linda.»
«Küll oled kahvatuks sa jäänd!
Kuis elad?» — «Hästi.» — «Ikka sama!
Mu jumal, sina alles lamad,
sa pole riideski, laisk peni!»
«Ma kohe ... vaata pilte seni.»
«Kas kirjutad veel värssse vahel?»
«Kas sina, Linda, värssse loed?»
«Ei, kahjuks. Rühma kuidas tahes,
aeg muutub napiks ... tütar ... poeg ...»
«Sa oled mehel?» — «Mida's arvad? ...»
Ma käin nüüd linnas hirmus harva —
mees magab, laiskleb, püüab kalu
ja minu hooleks kogu talu.»

Piimvalge, maasikvärske Linda
näis nagu pudupoe modell:
korallid, rätid, paelad, kindad,
diskreetne lõhn (*Rêve d'Isabelle*),
kunstlilled, sukad bemberg-niidist,
kleit raskest täpilisest siidist —
kõik reetis pigem moesalonge
kui taret, lauta, põrsakonge.
Maailmadaami graatsiaga
ta vestleb, liigub, juukseid seab,
sõbrannat suudleb, ohtralt jagab

häid näpunäiteid: «Barba, tead,
 nüüd moes on jälle õrnad lõhnad,
 su õlad kohutavalt kõhnad ...
 must sulle põrmugi ei lähe!
 Rõõskkoor vist kaotab tedretähed.»
 Barbaara noogutab aeg-ajalt,
 ent mõtleb: tont sind põrgu viiks!
 «Meil, Barba, tühi terve maja —
 sa sõida maale.» — «Hm ... *Merci*,
 saab näha.» — «Päris tõesti, sõida!
 Või on ehk, mis sind linna köidab,
 vast oled muutunud?» — «Ei ole.»
 «Sa oled kole, Barba, kole!»
 Laup kipras, Linda vaikib vähe,
 ju hajub lõbus meelelaad.
 Siis peatub vaade pääsetähel:
 «Mis? Kunas? Täna? Maskeraad?
 Kui tore! Lähme!» — «Pole tuju.»
 «Sa ära ole kipsikuju!
 Me lähme!» — «Aga ...» — «Jäta agad!
 Nii kogu elu maha magad!»
 Ning juba silmad sätendavad,
 põsk hõõgub, apsat kepsu lööb.
 «Vaat, see on tõesti tore kava,
 kuis veeta õhtupoolik, öö:
 me sööme lõunat, joome rummi,
 siis maskid, viiulid ja trummid —
 oh neetud põrsad, pajad, põllud,
 nüüd tahan jälle tantsumõllu!»

Orkester mürtsub, põrand põrub,
 tolm, tuled, freskid, loorberpuud,
 lõhn veidi magus, veidi mõru,
 lärm, kärmed pilgud, naervad suud.
 Rõhk, mis meid muidu häirib saalis,
 kaob sootuks ära karnevalil,
 klaas, nahad, pärlid, suled, atlas —
 kõik pulbitseb kui nõiakatlas.
 Meid pimestavad aastasajad,
 Egiptus, Kreeka, rokokoo,

bojaarid, paatrid kepi najal,
mustlannad, kahvatud Pjerrood,
suleikad, radžad, arlekiinid,
sandaalid, tuhvlid, mokassiinid, —
nool, vibu küljel, tiivad õlul,
siin Linda tantsib, mängleb, võlub.
Ta naerulagin süütab, haarab,
ta sätendab kui täht revüüs.
Kuid armetu näis mu Barbaara
silindriga ja *dandy*-rüüs,
Sarvprillid ninal, laubal salgud, —
kord jääb ta tantsijaile jalgu,
siis komistab, siis pillab kepi
ning jookseb viimaks alla trepist.

Üks kogu mustas mungakuues
tal üha kannul — ta ei näe.
Munk hüüab, kõhkleb, hüüab uuest'
ja haarab ahta kinnaskäe.
«Barbaara!» — «Jah?» — «Te andestage,
teid nähes kõik mu julgus pageb —
ma tean ju, olen kulund raha,
kuid kuulge mind.» — «Ma kuulan, Vahak.»
Nad saavad nurgalaua baaris.
Ka nemad joovad. Miks ei joo?
Leib, õlu, juustupulber Glaris,
paar klaasi lahjukest bordood.
Kaks tumepunast kõrtsiroosi —
need pillab Barba tuhatoosi.
Ei nägusust, ei näpuvõlu,
kui ta nii laisalt rüüpab õlut.
Ent vaimustunult vestab Vahak,
pilk meesteriides Dulcineal.
Ma istuks pigem, sõrmed lahas,
kui et neid seiku riimi sean!
Kuid olgu! Sellest monoloogist
kõik tule, kire maha roogin,
sest meie, tänapäeva sugu,
pateetikast ei pea just lugu.

Barbaaras nägi Vahak seda,
mis kannab nime: õnn. (Fantast!)

See tume tuju teda vedas
 kui haiget, kangekaelset last.
 Ta sõna sädeles kui lõke,
 ei tundnud kujutelmad tõket —
 kuu taevas, tähed, Linnurada,
 kõik olid käega ulatada.
 Ta pildus hüvesid kui heksleid,
 üks lendas teisest kaunim pilt.
 (Mis tähendasid võlad, vekslid?
 Ah, Leonardo, Vanderbilt
 on iga pergel, kui ta armub!)
 Kõik olematud võimed, tarmu,
 (*in spe*) karjääri, nime, raha
 ta pani Barba ette maha.
 «Kas jah või ei? Barbaara, vali!»
 «Viis senti, Vahak.» — «Milleks see?»
 «Ma küsin rahalt.» — «Jätke nali!»
 «Kas arvate, et nalja teen?»
 Ma ju ei tea, mis hea, mis paha —
 kui kiri — tulen teile, Vahak,
 kui lõvid — olgem siis nii kenad
 ja ärgem kõnelgem sest enam.»
 Barbaara vahib lambitulle,
 pilk morn, silinder viltu peas.
 Ta viskab raha taldrikulle:
 «Noh, mis seal näha?» — «Lõvid.» — «Hea.
 Nii, tähendab, on parem.» — «Täna ...
 Mis kummaline päev on täna!
 Kas naerda? ... Kuid see oomen, oomen!
 Jah, selle terviseks nüüd joome!»
 Selsamal viivul valgub baari
 uus kirev, lõbus inimjõuk:
 kuldpäine aamor, kloun, husaarid,
 kolm geišat. — «Meil on tore nõu,
 kas teate? Teeme saanisõidu
 kõik linnast välja! Ruttu, võidu!
 Te sööte ... sealgi süüa saate,
 nüüd kähku, Barba! Kähku, paater!»

Saan ootab tänaval ja regi,
 kuupaistel algab metsik sõit —
 naer, kõlin, laulud läbisegi.

«Nõõ!» — plaksab kutsar piitsaköit,
pea jäävad maha linna tuled,
tee ääres põõsad nagu suled,
põld, kauge küngas ... kuusik tume
kui katedraal ju kerkib lumest.

Kes ütleb, eestlane jääb kaineks
töös, leinas, pidupilgaril?
Ta meelemald on põhjamaine.
Kui aga mõnel minutil
ta südamesse hakkab miski,
siis ta ei püsi pudeliski,
siis mühab mõte, sulab soomus —
las ainult süttida me loomus!

Tee keerab metsast restorani,
mis magab rahulikku und.
Ju kihutavad õue saanid,
ju taotaksegi jalult lund.
Seal ilmub kõrtsmik võidund särgis,
toob lambid, kutsub peret, kärgib,
üht keldri, teisi kööki ajab
ja kihama lööb kogu maja.
Kui nõiaväel ju valmib eine,
kuum kohv ja särisev omlett.
Siin leidus kangeid sõstraveine,
õrnroosat sinki, kollast mett,
veel kobrutavat õlut vaadist —
kõik maa ja linna segalaadis,
ning öise pidustuse krooniks
lööb äkki üürgama härmoonik.
Taas jätkub ülemeelik prassing,
tants, ohjamatu pillerkaar,
lamp põrub, tärisevad tassid.
Jääb norutama üks vaid paar.
Barbaara tukub laua taga,
sööb, mõtleb, muigab, samas magab.
Ta kõrval kirjus narrikuues
kloun istub musta kohvi juues.
«Hei, Johnny! Kuule, mis sul viga?»
ta küsib Barbalt. «Kas see pill
teeb sind nii nukraks?» — «Mul on igav.»

«Mul häbi.» — «Teil, Peep Hakiprill?»
«Jah! ... Kaugel oleme Euroopast,
sest meie elame veel koopas —
nii hullutsevad, lõustad traanis,
nomaadid, metslased, šamaanid!»

Peep Hakiprill, kunstipoliitik,
käis igal ballil, raudil, teel.
Ta tundis tõusikuid, eliiti,
kõik teadis, kõikjal peksis keelt,
ühtviisi kõiki tõrvas, kiitis,
sai kõikjal hõlpsasti krediiti.
Näol pilge, mantlil siidivooder —
nii käis see elegantne looder.
Ta oli kümnes klubis liige
ja kuskil seltsis esimees,
tõi ülevaateid välisriigest,
Galsworthy'st kirjutas essee;
pamflette lehe joone alla,
kus eesti hingelaadi tallas.
«Perfektne — võõras! Oma — poolik!» —
see temal kujunes parooliks.
Ta silmis omas kõrget hinda,
mis mujal moodne, viimne *cri* —
nii teadus, kunstivoolud, kindad,
kravatid, kepikandmis-viis.
Peep põdes matkimise tõbe,
ning olles Vahakuga sõber,
ta märkas, et see loid Barbaara
ka teda vaimustas ja haaras.
Kuid Hakiprill ei tundnud tormi,
ei ahastand, ei kaotand und,
vaid püsis endist viisi vormis,
sõi siis, kui oli söögitund
ning vehkis käies kepipidet.
Mis muutus — oli kaelaside,
ja vast ka see, et pärast einet
ta vahel sohval soris Heinet.

Ju akna taga puhtevina —
ei väsi tantsiv noorus veel.
Ah, aastad toovad jalgu tina,

silm tuhmub, varsti tõmp on meel,
eimiskiks aeg meid kõiki muudab —
seepärast tantsigu, kes suudab,
kõik võtku hetkelt vastu rõõmud,
kõik peekrid tühjaks ahnel sõõmul!

Lööb äkki punetama krohvil
paar valguslaiku. Päevatõus.
«Hei kõrtsmik! Nüüd veel tulist kohvi,
siis arve!» — Varsti kihab õu,
lai regi sõidab välja tallist,
tants hanges, kilked, lumepallid.
Barbaara köidab kaela rätti.
«Munk teile, preili, kirja jättis.»
Barbaara loeb, ta näole laskub
tusk, varjamatu pahameel.
Ta paneb kortsund kirja tasku,
pilk hangetunud saaniteel,
mis loogeldes kaob künka taha.
«Kes kirjutas, Barbaara?» — «Vahak.»
«Ah Vahak ... Kuidas? Jäi ta sinna?»
«Ta sõitis juba varem linna.»
«Ja miks?» — «Et lasta ennast maha.»
«Kas tõesti seisab kirjas nii?
Mu jumal!» — Lindal hakkab paha,
ta muutub valgeks nagu kriit.
«Mis teha?» — Keegi kaotab lokid,
üks geišadest saab närvišoki,
kõik muretsuvad, kõik on hooles.
«Oh ruttu, ruttu tema poole!»
Nad kihutavad, meeled pingul —
viis kilomeetrit, neli, kolm!
tuul kõrvus vilistab ja vingub,
keeb vastu silmi lumetolm.
«Linn paistab!» — Agul, puistud laiad,
park, õllevabrik, surnuaiad —
ja lõpuks, lõpuks Toome rajal
hall, sulet luukidega maja!
Veel sekund raskemeelset hardust,
siis lõksatabki lingiraud,
salk tormab tuppa — vahib, tardub,
jääb äkki hääletuks kui haud.

Pilt oli rabav. Sama Vahak,
 kes pidi teispool head ja paha
 ju sõudma igaveses rahus —
 nüüd ajas habet, nagu vahus!
 Kõik olid ilmselt ... pettund. — Minge!
 ehk vaidleb mõni altruist.
 Ent hajunud on kihk ja pinge,
 üks vandesõna kuuldus vist.
 Küll altruism on kena nähe,
 kuid ütleb tänapäeval vähe,
 kui ollakse nii kalgid, vihad
 vaid lihtsast sensatsiooni-ihast.
 Ent Vahak irvitab kui saatan.
 «Miks näid nii hapu, Hakiprill? ...»
 Ma elan, tõsi ... aga vaata,
 eks esimene ju aprill
 meil ole täna? ... Andestage!
 «Su nali, Vahak, hirmus mage,
 kus on puänt?» — «Jääb siiski miski
 puändiks ... Sõbrad, mul on viskit!»

Ju kaobki jäikus, tõuseb kära,
 taas tuju süttib nagu tael.
 «Kas teate, sõbrad, sõidan ära!»
 «Sa, Vahak, oled võrukael,
 me sind ei usu!» — «Hüva. Proosit!
 Ma tõmban varsti suure loosi.
 Kas olen purjus? Kuid kes purjus,
 see on vaid ühekordne lurjus.»
 «Sa sõidad? Kuhu?» — «Ära küsi,
 vast Peedu, Vorbuse, Madridi ...
 Mul pole kuskil pikka püsi,
 kaon sinna, kuhu tee mind viib.
 Head kätt või kurale kas minna?
 Ükskõik! Vaid minema siit linnast!
 Üht ainult, sõbrad, ütlen südilt
 me kometist: ma olen tüdind.
 Siit lähen kerjasandi viisi,
 paun tühi — loobun kõigest sest,
 mis loonud Hellas, Room, Assisi,
 Viin, Weimar, Stratford, Benares —
 käi põrgu kõik, mis tähti veerib!»

«Kes nõnda metslust propageerib,
Kant, Poe ja Spengler ümberringi?»
«Need raamatud ma teile kingin.»
«Sa sonid.» — «Ei.» — «Siis ütle õite,
kas oled hull?» — «Võib-olla nii.
Kuid võtke, võtke kõik need kõited,
täiturgu muidu vean kõik siit!»
«Ekstsentriline, jabur nali!»
Kuid mõni juba vargsi valib,
lööb lahti kõiteid väikseid, suuri
ja tiitellehelt kirja uurib.

Kes korjab välja Maupassant'i,
kel kaenas Klabund, Zweig, Remarque,
Peep sirvib inglise romaani,
mu Lindat paelub Kaarditark.
Siin oli vana, oli uudust,
lääs, põhi... Üksnes Eesti puudus —
sest Vahak — tüüpiline nähe —
me oma teoseid luges vähe.

«Noh tervist, vana veiderdaja!»
«Head aega, sõbrad, hüva teed!»
«Nii kella viie-kuue ajal
teid jälle ootame kafees.
Jah, Vahak, teil on omapära!»
Salk laskub trepist, naerab, kärab...
Pauk äkki seljataga kaikus.
«Mis? Kus see oli?» — Vaikus, vaikus.

«Vean kihla, et see naljahammas
meid jälle narrib!» — Üles taas
Peep jookseb, tardub nagu sammast:
kesk tuba liikumatult maas,
näol surmavari, lamab Vahak,
suu veidi viltu, nagu tahaks
ta naerda. — «Vahak!» — Käsi kangelt
ent sõbra käte vahelt langeb.

Põud. Varasügis. Kes ei tunneks
 neid päevi Tartus lõikuskuul,
 kui lootusetult nõiaunne
 on vaibunud kõik majad, puud,
 kui asfalt sulab, kivi õhkub,
 linn täis on tolmu, tõrvalõhnu
 ja suitsu. Lodi must kui nõgi
 veab kalu, kurke piki jõge,
 mis nagu vanal flaami maalil
 näib ähmalooris hõbehall.
 Paar purjekat kaob Kvistentali
 või Rannakõrtsi. Kaldavall,
 alleed ja orud — kõik on tühi.
 Barclay poolt keegi turgu rühib,
 paar last loeb Toomel «*entel-tentel*»,
 pätt Senffi trepil nurub sente.

Mäekallakutest alla, üles
 käis Barba, ilmes mörumeel,
 ja istus, mõni raamat süles,
 kas Filosoofide alleel
 või Baeri juures. Vahel, tõsi,
 löid laigud punama ta põsil,
 silm süttis, jälgis trükirida
 ja tuhmus taas. Ta otsis. Mida?
 Jah, mida? Tõde? — Kahjuks mitte.

.

Ei, Barba polnud metafüüsik.
 Ta haigutades näris küüsi,
 pilk mõnel vanavärki majal
 või kivikatusel ta ees.
 Silm aga nägi samal ajal
 mäetippe peegelduvat vees,
 tuiskliiva kõrbe meres valges,
 kuukiiri telgil, pruune palgeid,
 eksootilisi õisi, marju
 ürgmetsa roheluse varjus.
 Ta tajus mootorite hingust,
 suurlinna rütmi, sadamaid,
 kesk ulgumere sinivingu

ta nägi hõbehelkivaid
lendkalu ... Igas ilmakaares
uus elulaotus, uued saared —
päev kuskil kuldab minarette,
laev lastakse just praegu vette!

Kuid hingele, mis ihkas kaugust,
jäi ainult unelm uksepraoks
ja kaardiatlas võtmeauguks.
Kuldvõti oli kõige jaoks!
Firenze, Napoli, Granada —
kõik oleks äkki kättesaadav,
küpressid, palmipuud — ja kuski
ehk elurõõmu saladuski!

Hea, kui on ristiisa rikas,
ja kui ta kärvab õigel a'al,
just nagu Aadam Nõgikikas,
kes jättis järel metsa, maad,
saeveski, Paides linaäri.
Peep kogu selle krempli päris,
müüs veski,apid, varnad, kassi
ja kümme päeva järjest prassis.
Siis ütles: «Devil!» — tõusis lauast,
«kõik tulev on x — y — z!» —
käis vannis, löikas küüsi, kaua
end vaatles, raiskas kõlvi vett,
luupidemega kepi haaras
ning otsis üles me Barbaara,
käes valged kindad — jumal kaitse
meid armunuist ja halvast maitsest!
Kuid milleks kommentaarid pikad?
Taas kordus kulunud idüll:
üks oli vaene, teine rikas,
üks oli palav, teine külm.
Üks ihaldas kui taevamannat
nii nabi sõnaga sõbrannat.
Teist meelitasid siidisärgid,
maailm ja kirjud rahamärgid.

Barbaara põlgas Hakiprilli,
ta ilmet, mökitavat häält,

nööpaugus valkjaid rukkililli,
kultsõrmustki ta kurakäel.
Kuid kes on tänapäeval üllas?
Ta mõtles: «Mida's ikka? Küllap!»
Siis kirjutas paar sõna ohvrast
ja pakkis otsekohe kohvrid.

Ta ilmsesti veel rahu vajas
ja üksindust... oh seda last!
Kas leidis rahu Linda majas,
kus iga korstna küljes mast,
toas klaver, grammofon, detektor,
pansioonis lavakunsti-lektor,
kes deklameerib õuel, järvel,
ja pianist, kel pole närve?
Progress! Kultuur! Kuid söögu susi,
mul armsam kui standardserviis
on lihtne kadakane lusik,
maalapse vaba eluviis.
Ent lääs, reklaamitsev ja kärav
sööb meie rahva omapära —
soo veeres, pajupõõsa varjus
ei puhu enam vileet karjus.
Tõtt öelda, Barbat see ei riivand,
kas vileet puhuti või ei.
Ta oli pahur: kõva diivan,
üks padi — selles merihein,
all õues kalkunite kisa,
intiimsed eined kõige lisaks,
kus himuroaks on hingeilu.
«Eks, Barba?» — «Palun soolakilu.»

Kui sõjalaagrit üha peeti
siin talus — kohvid, komiteed,
üks kursus tantsis, teine keetis,
ning Linda, andekas strateeg,
siidkimonos, pronksvärvi kingis,
käis tuulehoona majas ringi.
Ta mees, flegmaatik, vaikis, vahtis,
seasilmi vaevu hoides lahti.
Siin söödi külluslikult lõunat
ja oldi rahulgi — miks ei?

Põld lokkas, aias ploomid, õunad,
 toanurgas kääris tume vein,
 laut oli moodne, kari lihav —
 mis sest, et perenaine pihast
 läks rasva, nõõris end korsetti,
 et peremees mõnd popsi pettis?
 Ning läbi mugavuse, mõnu
 mood libises kui tuuleil.
 Siin oli tarvitusel sõnu
 ja mõisteid nagu: *sex appeal*,
uus asjalikkus, *fondid*, *börsid*,
bluff, *Paneuroopa*, *dumping*, *jersey*,
tweed, *vitamiinid* ... Lihtne kirjak
 siin kandis nime *mistress Mirjam*.
 Toaseintel ülimoodsad maalid
 ja õlitrükis Loreleid,
 lektüüriks ajaleht, žurnaalid,
 klaaskapis köited ravis (neilt
 kord aastas pühkis tolmu Linda).
 Siin pere kuuma sauna hindas,
 seasinki taignas, viina haljast,
 und, isu, hingerahu, nalja.

Kolm pikka päeva vahtis ringi
 mu hajameelne Tartu daam,
 sõi kirsse, istus kiigepingil,
 lehtmajas, rōdul, karjamaal,
 käis jalutamas põlluääril,
 paar värssi paberile määris,
 jõi veini, vestles, lamas võrgus —
 ning soovis kogu talu põrgu.
 Tal oli igav. Sõita linna?
 Mis ootas sealgi? Tühi kõik.
 Peas kahtlus, teotahe rinnas,
 ta päevi vastumeelselt jõi
 kui mõrkjat rohtu. Kuhu? Kuhu?
 Tuul sügisene järvelt puhus.
 Pilv tõttas pilve kannul. Rehes
 lõid nukrat laulu sulasmehed.

«Sa oled haige, jah, Barbaara?»
 «Miks arvad?» — «Näid nii paha.» — «See

kõik tuleb veinist.» — «*Mia cara*,
sul on ehk ussid? Piprateed
kas keeta?» — «Jäta, Linda.» — «Kallis,
söö rohkem, vähem mõtle — halliks
nii lähed varsti.» — «Seda parem.»
«Oh, ta on hull just nagu varem!»

Barbaara lonkis metsa. Vaikus.
Nüüd nõuab õilis traditsioon,
et kirjeldaksin sammalt, vaiku,
puid, lõhnu, koltumist ... et foon
kas oli must või tuhm või selge.
Aeg aga keerab ilmatelge
ja meie maitset. Küllap risti
pea lüüakse kõik peisažistid.

Oh vanad õnnelikud ajad,
kui muusa oli tütarlaps,
kes kuuldes karjakrapi kaja
kõik lõõritas kord lüürikaks.
Nüüd muusa, Mõtte närvlik naine,
pilk hindav, peas elektrilained,
on vihuti nii vihanegi,
et vist ei võta jutulegi.

Paar päeva loiult, tuhmilt kadus.
Barbaara istus aknal. All
järv, põllud udus. Pori. Sadu.
Post toodi. Ümbrik sinkjashall,
mark võõras tembeldatud Nizzas,
tint roheline, poogen kitsas.
Ets kae! Turistina Euroopas
üks vaimurüütel vastust ootas.

Me kirjades on iga rida
must-valge paberist estraad,
kus ilmneb monodraama, mida
loob eluaeg me loomulaad.

Kui meil on tüki autorina
 liig nudi vaim ja nöbinina —
 siis võtkem appi väike vale.
 Ka grimm toob tõe nähtavale.
 Maailmas küllalt rekvisiite!
 Kus pole tuuma, seal on kest,
 kus pole vaimu, seal on tiitel,
 kus pole kirge, seal on žest.
 Kus aga ürp ei aita ühti,
 seal jõhv ja traat peab andma rühti!

Peep Hakiprill ei tahtnud petta,
 vaid avanes Barbaara ees
 kui kallid kõide. Teeskluseta
 spiraali-ohtu o ning e,
 üks vigur vihje hajameeli,
 tsitaadid saksa, ingliskeeli,
 kolm hüüumärki koos tireega !!!—
 kõik lendas ju kui lepsi reega.

Ta möönis, et ta pole Werther,
 romantiline psühhopaat,
 vaid uue tähistaja, märter,
 kes nagu raske kiviplaad
 kõik vana enda alla matab.
 Vaim, ilu, mõtte tuliratas,
 mis ründab ilmakorda endist,
 ta relvaks, kireks, sakramendiks.
 Ta hingevalu oli sügav,
 suur igatsus ta südant sõi ...
 Barbaara luges, nina sügas,
 siis laualt kirjaploki tõi
 ning algas: «Armas sõber! Täna
 sain teie kirja kaugelt. Tänan.
 Ma olen valmis, tulge.» — Vale!
 Ta viskas kirja põrandale.
 Võlts, jabur, tüütu!

«Barbaara! Moežurnaalid Viinist!
 Kui suurepäraseid kompleed!
 Näe, see siin mustast velvetiinist
 ja kirjust siidist ... aga see
 hall joonik kenam ... kuidas arvad?
 Mis on sul? Näid ju mullakarva!»
 «Migreen.» — «Sa vaene!» — «Sel sesoonil
 näib üldse valitsevat joonik?»
 «Ei, ruuduline ... Kuulsin mullu,
 et olid kaua surmasuus,
 et ...» — «Jäta, Linda!» — «Tohoo hullu,
 äss, kuningas ja poti-kuus.
 No vaata, vaata, küll on vassing!
 Kolm seitset ... ootamatu prassing ...
 Ja mida plaanitsed sa praegu?»
 «Et sõidan kella ühe aegu
 veel täna linna.» — «Kuule, kallist!»
 «Pean sõitma ... saan ehk tõlketööd.»
 «Meil täna lõunaks vahupallid,
 sa neid nii meeledid ju sööd,
 ja pirukas ... tead, seentest, riisist ...
 Jääd, Barba?» — «Sõidan.» — «Oh kapriisid!
 Need igavesed hingevalud!»
 «Mind ära püüa hoida. Palun.»

Taas vaikus. Kaamed varjud, hanged.
 Kõik tasa talveunne jäi.
 Lund sagaraina üha langes.
 Barbaara seinast seina käis
 ning äkki sule tinti kastis.
 «Ma olen valmis, Tulge.» — Vastik!
 Mis parata!

... Talv. Jälle talv.
 Barbaara avas silmad. Laisalt
 siis võttis toosi, milles salv
rouge naturel ... Käeseljal sooned
 kui peened sinkjad pintslijooned,
 kuid sõrmedel nüüd raskes rivis
 kuld, plaatina ja kalliskivid.

Ta soris posti, aknal vahtis,
 teed rüüpas, istus peegli ees.
 Nahkmütsis, mantlihõlmad lahti,
 seal tuli tuppa tema mees,
 kes lõhnas seebipulbrist. «Morning,»
 ta lausus kergel, kuival toonil.
 Maneerid, sigar, rõivasordid —
 kõik näpatud näis mõnelt lordilt.
 «Kas tead, kui hirmsasti mind rõhub
 see «Küba» õhtune kotlett!»
 «Vast läheb üle värskes õhus.»
 «Kuid ära unusta: bankett
 pool kümme klubis,» — «Mis on lahti?»
 «Ah, juubel ... igasugu prahti
 seal täna kokku voolab vistist.
 Nüüd servus! Rootsi finantsistid
 on huvitatud meie nahast.»
 Oh saatus salalik ja neet!
 Ideede jünger orjas raha,
 nüüd parkis nahku suur esteet!

Päev möödus ikka samamoodi.
 Barbaara, hambus sigarett,
 pea sassis, luges, mõtles voodis
 keskpäevani. *Madame Annette*
 siis tuli, kleite selga passis,
 nõõpnõelu torkis, mõõtis, vassis,
 nutt kuni talle peale kippus:
 kleit nagu aiaroikal rippus.
 Siis ilmus külastaja tüütu —
 kas mõni küüniline frant,
 daam tundeline, pseudosüütu,
 juhtkirju sepitsev pedant
 või keegi muu. Siis käigud linnas,
 poed, ostud, mustrid, arved, hinnad,
 ning väsinult, pea veidi norus,
 ta seisis viimaks Kadriorus.
 Naer. Kellakõlin. «Kuhu, kuhu,
 Barbaara?» — Otse tema ees
 saan peatub. «Üpris kena juhus!
 Me saame kella-viie-teeks
 veel sinna!» — Seltskond lõbus, praafiv
 pea astub suitsusse lokaali,

kus tantsivad ja kohvi joovad
me moodsad Circeed, Casanovad.
Kõik on siin mäng, kõik hindab, kütib,
käib ärev-särav loterii.
Pilk tušine — ning juba süttib
noor süda nagu parafiin —
blaseerund ilmed, toores liha,
rauk jabur, kitsad sametpihad,
nertskasukates küllakõhud —
kõik sagib-sõelub kuumas õhus.
Barbaara tõttab koju, närib
tablette, laubal külm kompress.
Peep tuleb, haigutab. «Mu äri
läks hästi.» — «Rootslased?» — «Oh yes,
me tellisime vähisuppi
ja sekti ... Lähme!» — «Kuhu?» — «Kluppi,
bankett.» — «Ah õigus, oota veidi,
ma tõmban selga teise kleidi.»

Nad saabuvad. Peolauad rikkad,
näod tähtsad, mõttelagedad,
ja kõned pikad nagu ikka,
ja nagu ikka magedad,
ja nagu ikka tühjad žestid,
viin, isamaalus, manifestid,
ja nagu ikka daamid siidis,
auväärased, ilusad, soliidad.

Pilk laokil, Barba hoiab tassi,
ta ümber kirev inimsõõr.
Üks emand räägib oma kassist,
seal teine stiliseerit vööst,
üks kolmas Krišnamurtist, Gandhist
ja eesti usuelust sandist.
Noor frant joob naerdes limonaadi:
«Üks pääsetee vaid: asiaadid!»
Barbaarat pööritab sest õhust,
ju kurgus kurja naeru eod.
Ent hambad alahuulde rõhut,
ta üksnes muljub siidiseost
ja suleb silmad — tühjus vastik!
Siis aga nagu nõiakastist

kui muistne muinasjutu-sangar
ta manab välja imekanga.

«Barbaara!» — Peep toob mantli, salli
ja muheleb: «Kas nägid und?
Säh, pane rätik pähe, kallis.
All räägiti, et müttab lund.
Mis? Tahad jälle jala minna?
Ei, täna mitte.» — Läbi linna
nad koju sõidavad
. «Carramba!
Mind vihastas nii narr idee:
kaks suppi järjest! Küll on lambad!
Meil paraku kõik liigub veel
puupööradega nagu varem.
Kui võrratult on kodus parem
nüüd pärast pikka pidujahti!»
Barbaara nõõbib kindad lahti,
pilk peeglis, kaamed põsed lumest
veel märjad. «Jah.» — «Sa nutad?» — «Ei.»
«Miks aga näid nii morn ja tume?»
«Mind kahvatuks teeb vist see kleit.»
«Jah tõesti.» — Peep käib siia-sinna,
loeb lehte, räägib nahahinnast.
«Barbaara, oled oiuline!»
«Sa haised viinast, mine, mine!»

Te poole, muistsed pettund hinged,
nüüd pöoran pilgu. Saatjaks, näen,
teil sügavuste sünge ingel
ronkmustas mantlis. Pärjad käes,
aupaiste ümber lauba kitsa,
näol suure kannatuse pitsat —
nii, lastes imetella endid,
te rivis kõrgel postamendil.
Aplaus ja lilled
.

Mis aga tegema peab siis,
kui kavatsetud kangelanna
sümpaatseks vormida ei anna,

vaid sähvab, laubal salgud segi:
«Las olen loll ja labanegi!» —?

.
.

Linn auru, pimedusse mattus,
puuladvus vingus meretuul.
Barbaara istus liikumatult,
pea tooliseljal, süles uus
ja imerikas luuleraamat.
Ei, siin ei olnud melodraamat,
ei suure suuga sõnarikkust,
ei andetuse alandlikkust.

Ta vaatab küdevasse ahju.
Tuul aina mööda mühiseb.
Ei millestki tal ole kahju.
Kõik elutunne ühineb
jõevooluks, mille vaikselt pinnal
ühtsoodu peegelduvad linnad,
näod, puud ja pilved. Vesi kiire
ent voolab läbi varju piirest,
saab üha uueks, üha veatuks,
ei ühtki kuju kaasa vii,
ei kuskil kahetsedes peatu,
ei kuskil õnnelik, ei prii ...

Seal tuuaksegi kullast kingad,
täis tähelitreid maskirüü.
Taas eluhetk ta näkku hingab
ja nõuab endiselt: «Ehk nüüd?»

Ta keerab põlema kõik tuled.
Meest oodates, kes varsti tuleb,
ta kammib ennast, lükib ehteid
käevarde, kaela, kõrvalehte.
Mis veel? Ta võtab aknalaualt
näokatte, hoiab seda peos,
siidnööri näpib lahti kaua,
siis maski silmadele seob
ja vahib väljakule

Viimaks

Peep tuleb, riides nagu šahh.
«Arst käskis juua kuuma piima
ja soodat. Mädarõika mahl
hea olevat kompressiks, joodi
kui lisada, ja neli loodi
Karlsbadi soola ... Tõesti, turban
suursugust midagi ja kurba
mu näole manab. Tule ruttu,
me jääme hiljaks.» — Röske öö.
Vitriinid, tuled kaovad uttu,
kell tornis ragisedes lööb
üksteist, kui sõiduk peatub sihil.
Taas Barba ümber tuttav kihin
ja virvendus — — — —

1931

PIRNIPUU

«Mul ammu peenike jäi pihku
ja sahver täis on külma tuult,»
— nii märkis nahkakõidet vihku
leskproua Kabjaraud, kes truult
veel pidas päevikut. See komme,
mis kaob vist homme, tunahomme,
jäi talle külge kooliajast.
Ta vajas pidulikku stiili,
et pihtida, kuis keetis Miili,
kuis kapist, keldrist, kanamajast
kõik aja jooksul kadus. Kuhu?
Noh, tühja tuulde, selga, suhu ...
Aed kasvas rohtu, maja pehkis,
kõhn lesepaiuk läks kui õhk,
kuid vekslitega kurjalt vehkis
nii tihti mõni rahatõhk,
et läheduses juba kõmas
must, kurjaendeline kõu.
Kust leida, taevas aita, nõu?

«Ma loobun sellest elust loiust!»
lesk tihti kinnitas täis põlgu,
paar päeva rääkis kokkuhoiust,
siis aga tegi uusi võlgu.
Kes võis küll teada tema iga? —
ta näis ent häbematult noor,
kokekne kübar, pael või loor
veel sobis talle. Ainus viga
ehk oli selles, et ta majas
kolm tütart, lopsakat ja pikka,
kõik olid jõudnud mõrksaikka.

Et kulutada palju jaksab
noor tütarlaps, teab iga isa,

kes ähib, ähib — ja siis maksab.
Ent koormale veel tuleb lisa,
kui tütrele, keda isa toitku,
on vaimsed huvid, jumal hoidku!
Ning emand Kabjaraua peres
talendi saatan teatud piiris
ju istus tüdrukutel veres.
Blond, rõõsk, sangviiniline Iris
gravüüre löikas ... Õelgem siiralt:
ta endast mõista polnud Viiralt,
kuid siiski rõõmustama sundis
neis joontes miski.

Pisut loid
näis tõmmu Laura kehahoid,
kes ennast kodusena tundis
vaid raamatute tolmus. Kiirust
see piiga põlgas, kelle tarka
ja soojalt sädelevat siirust
peaks jäädvustama uus Petrarca.

Mis, küsitakse, on siin paha?
Noh, salata ei saa vist keegi,
et kunstivallas abc-gi
ju nõuab raha, raha, raha.
Sest kallimad kui kleidid, soengud
on teosed, maitse treening, loengud,
ja naine, kiusat kunstijanust,
jääb enamasti ilma tanust.

Need mured polnud kerge koorem,
kuid lese une sootuks viis
ta perekonnas kõige noorem,
atleedi mõõtudega Liis.
See hiiglaneiu, pesamuna,
kel küpsust reetis büst ning nägu,
puu otsa ronis vahel, kuna
ta kukkus ise nagu kägu,
või karkudel käis laste moodi,
või ajas terve maja segi,
või räbalatest mehe tegi
ja peitis vargsi lese voodi.
Lesk ohkas: «Kuis ka teised kaks

ei tuubi, mässä, määri, kleebi —
ent suurim rist on siiski paks
ja loll korsettikandev beebi!»
Liis kuulas, urgitsedes hammast:
«Ma tõesti aru ei saa mammast.»

Aeg-ajalt lese majas peeti
teeõhtuid. Sinna kokku tuli
kaks meie andekat poeeti
(esteet, kes riides käis kui sul, ja
töölisrahva laulik — *dandy*),
paar kriitikut, kolm portretisti,
üks pianist, kes tagus Liszti
ning ... aitab ent! Ma muud ei nendi
kui seda veel, et kuigi näis
trots võimsalt kihavat neis päis —
kõik, hoolimata suunast, koolist,
üksmeelselt pistsid söögipoolist.

Lesk, ikka lahke, ikka sama,
käis ringi, pakkus juustu, siiga
ning hüüdis, kuuldes mõne piiga
poeetiliselt udust jama:
«Oh tore, tore, kallid Elts!»
ja mõtles: «Neetud vandeselts!»

Just nagu moslemile Mekka
näis talle avantüür, mis tõukas
kord nende tuulispääde sekka
professori, kes oli jõukas.
Professor, mõeldakse, on mees,
kel pähe tuubit Odüsseia,
kes iial prille, mis tal ees,
ja oma märkmikku ei leia,
kes kõnnib, kaenlas kulund sirm,
ja kel on rätsepa ees hirm.

Kuid Markus Rõigas, taevas kaitse,
ei seisnud mainitute killas —
tal oli, tõsi, veider maitse,
kuid saatus nõnda heldelt pillas
ta rüppe varandust ja edu,

et iialgi ei võtnud vedu
kaasinimeste pilked ... Ikka
ta kandis lehvivat ja pikka
vaskhaakidega mantlit, varjas
päälale tekkind tühjust seega,
et meelekohalt juuksed harjas
ta vasakule kõlniveega.
Ent jätkem piasjad! Ammu
me doktor ju probleemi uuris:
«Defektid eestlase struktuuris»
ning sellepärast iial sammu
ta sekretärita ei astund.
Nii luuras turul, raudteerongis,
teeveeril, trahteris, salongis
ta noore saatjaga, kes märkis
kiirkirjas üles, kuidas kärkis
ja väljendus me vilets tõug.
Ning iga «kurat», «raisk» ja «trastu»,
pääst eemal kõrvad, ripnev lõug
sai hirmsaks relvaks rahva vastu.

Ta ütles, võttes naise Poolast:
«Miks mitte suutäis võõrast soolast,
kui mage on, mis iial tehku
me oma rass?» Ent panna Heera
näis pahur, pomises: «Holeera!»
ja pani poolakaga plehku.

Siis vaade seisatus tal Tartul.
Uus kaasa, koolitet ja tark,
hääle kare, nina nagu kartul,
kui täiuslikem tulihark
nii rohkelt mängis vempe julmi,
et esmakordselt pääle pulmi
kurb Markus naeratas vaid siis,
kui naise kabelisse viis.

Kes tahab, kivinegu valus,
krepp kübaral, peos nuturätt —
kuid me professor peagi palus
Liis Kabjaraua prisket kätt.
Lesk tõmbas hinge ja siis pörkus
uut häda vastu: mõrsja tõrkus.

«Liis, jäta nutt! See trots on võigas!
 Sa täna parem jumalat,
 et meie kõigi õnneks Rõigas
 naist ihaldab just rumalat.
 Liig moodsad okkalised roosid,
 pikantne mürk ja vaimsed poosid
 ei võlu teda ... Sa ju tead,
 et üsna sageli me vead
 on rohkem väärt kui kõik me tarkus.
 Kas pole küllalt kuulus Markus
 või rikas? Mida sa veel nõuad?
 Ta tuleb kolmapäev kell viis —
 mu arm, sa pakud kohvi siis
 ja oled nõnda loll kui jõuad.»

Kui poja lihtne põhjasõnn
 viib sinna, kuhu kasvab sammal,
 mis ime siis, et lapse õnn
 on kõige tähtsam eesti mammal?
 Lesk tütre punapõski paitas,
 siis noomis (köögitüdruk aitas),
 siis vihastas ja meelehärmis
 teeklaasi, hüüdes: «Totter hani!»,
 kuus mehist suhkrutükki pani.
 Ta ohkis, puhkis päevad läbi,
 õed aga kolmekesi, häbi!
 vaid naersid kergemeelse't pihku.
 «Mu närvid hävitab see draama,»
 lesk pihtis tuttavasse vihku —
 «kuid Liis peab aru pähe saama!»

Nii jõudis kolmapäev. On tõik,
 et mood ei salli võõrast kolu,
 sest nüüd peab kinnitama kõik
 me rahvuslikku päritolu.
 Lesk, erk ning agar igas tükis,
 viis pööningule vanad maalid,
 me eeposele luksustrükis
 maad andsid laual moežurnaalid,
 ust raamis takune drapeering,
 ning hoopis tõhusam näis heering,
 must verileib ja singisiivid

neil vastseil vaagnail, mida katsid
keraamilised vöömotiivid.

Pää ümber paksud ruuged patsid,
reljeefsel rinnal hõbeprees,
lesk vestles, kuigi aimas paha.
Õed mossitasid, kohvi kees,
noor kirjutaja vahtis maha,
professor, tulevane väi,
näis unistavat ... Kuhu jäi
ent mõrsja ise, kelle kuju,
naiivne pilk ja rõõmus tuju
tal jälle nooreks muutis vere?
Uks avanes. Professor viskus
kui vedru toolilt: «Viimaks! Tere!»

Liis vaatles peigmeest, ninal prillid,
siis käele nahkse kinda kiskus
ja lausus: «Vabandust, batsillid.»

Lesk ahmis õhku. «Liis, mu laps,
ma palun! ... Sää! on sõstranaps —
sa klaasid külalistel täida!»
«Ma sind ei mõista, mamma! Viin?
Kas küllalt selgesti ei väida
statistika ja meditsiin,
et meie rahva viin viib rappa?
Mispärast siis me võõraid tappa?»
«Kuid ...» — «Sa ei soovi kohvi? Õige!
Ma lugesin, et üle kõige
me mõistust kahjustab see jook.
Mis on sää! vaagnal? Õunakook?
Mu jumal, miks veel puudub siin
arseenik, morfium, strühniin,
sest nagu teavad bioloogid,
vitaalsust halvavad just koogid!»

Professor istus, silmad pungis,
lesk, tundes ent, kuis viha okas
ta mässavasse rinda tungis,
vaid mõtles kahvatades: «Mokas!»

Liis jätkas, kuna huulil tuksus
tal naer või pahameel — kes teab:
«On tõik, et hukatusse veab
meid päämiselt just liigne luksus.
Kuid vannun teie kõigi ees,
et minu tulevane mees —
ükskõik, kas vana, noor või põdur,
peab elama kui Sparta sõdur.
Kui patju asendavad laastud
ja laia sohvat kitsas pink,
liigsöömist põhjalikud paastud —
oh jumalad! mis tore kink
siis korraga on leivapala,
lonks vett ja tulitanud kala!
Ma poksin, vehklen, tõstan pomme,
ning mehel iga paha komme
kaob kohe, kuuldes naise pilli,
kes temale teeb põrgudrilli.»

Kus noorus tormiliselt trotsib
ja paate põletab täis raevu —
sääli elutarkus riismeid otsib
ja kokku klopsib uusi laevu.
Lesk hingepõhjas tüdart sarjas,
kuid oma viha vapralt varjas,
ning silmitsedes kohkund Rõigast,
kes sõnagi ei saanud suust,
ta mõtteid mõlgutas ju muust.
Kuid millest just? Noh, küllap tõigast,
et kosjaplaan läks lahti liimist,
ja veidi leebemast režiimist...

Kui keegi (— Rõigas ütles «keski»)
nüüd oletab, et kõit või vett
me doktor otsis, — tõestab, et
ta vähe tunneb õitsvaid leski.
End poogu hapud misantroobid,
kel osaks elu kabjahoobid —
kuid keda nägus naine trööstib
siidpehme käe ja maitstva praega,
sel pole surmaks lihtsalt aega.

Kõik ülistavad kooris huupi
vaid noorust — aga pagan võtku,
kui selg meil endiselt ei nõtku
ja soojasköetud ahjutruipe
ju ihaldavad haiged pihad,
pääst kaovad kergemeelsed ihad,
romantika ja juuksekrussid —
siis on meil hoopis teised plussid!

Kui võrgutajal muutus õngeks
pilk, vestlus, kleidipalistus —
siis püütav mõtles: «Et sa kõngeks!»,
näis võitmatu ning ... alistus.
Lesk lausa nahast välja tükkis,
paarsada kihlakaarti trükkis,
käis pangas, võlgu maksta lasi,
kuid lõpuks pole see me asi.

Mis puutub Rõikasse, siis paistis
ta pisut sünge ... Lesk ent haistis,
kust puhub tuul. «Miks, Markus, käärib
nii kaua sinu vimm? Kas väärib
su pahameelt see lapsik tobu?
Patt oleks temas näha naist,
tal puudub lihtne inimvaist,
sest pall või papist mänguhobu
on armsam temale kui muu.
Ning tule siia: pirnipuu,
näed, aias kasvab — selle tippu
ta ronib ikka ... Püha rist!»
lesk äkki võõral häälel kiljus,
käest haaras doktoril, ja vist
ka minestas ... Kuldküpseis viljus
puu õhetas ning sama sära
maas murul mängles ...

Noh, ja siis?

Sääl seisid sekretär ja Liis
ning suudlesid kui arust ära.

1936

PÄHKLIKOOR

1

Käik oli pilkane ja pikk, ent siis
nad läksid märke: Selma, surnud neid,
ja vaikiv tundmatu, kes teda viis
käest hoides üles mööda tühje teid.
Sääl äkki läbi kitsa kaljulõhe
lõi koskedena võõras valgus õhe
ja kuristiku sügavuses vaevu
silm aimas metsi, külasid ja laevu.
«Siin, kustund hing, on minu riigi raja,
näe, teine juht sul juba läheneb.
Ma kuulen igaveste häälte kaja
ning tunnen, kuis mu julgus väheneb.»
«Kes oled sa?» — «Ma olen Mulla isand:
mu käsul kasvab-kidub laps ja puu,
ma löikan, kogun, kuigi seemne visand
mu põllule on kahjuks keegi muu.
Miks asjatult ent nõuad aja viitmist?
Mu päev on napp ja vili ootab niitmist.»

Kriitvalgel mäel, kus nagu kuldsed niidid
jäänd rippu kalju külge stalaktiidid,
üks ingel hoidis kõrgel pikka tahti
ja hüüdis: «Lase Mulla vaimust lahti!»
Kuid endist viisi Selma kerge pihk
jää saatja kätte: «Aiman õndsaid randu,
oo kaunis käskjalg, aga veel mu ihk
su pilgu kõrgusteni siit ei kandu.
Ju lehvib vastu taeva puhas hõng,
kuid mulle armsamad on maised sombud,
need suitsend korstnad, maantee looklev lõng
ja sipelgaina jooksvad inimtombud.»
«Sa leinad siin?» — «Ei, ma ei leina, sest

just nagu elutu ja tühi kest
 on taeva kõrval minu julgeim aimus.
 Kui sageli ma olen viibind vaimus
 neil radadel!» Ning Selma, tõstes käed,
 näeb, kuidas ülal kiirgav udu kiigub
 ja teispool udu taevalaotus liigub
 ja laotuseni sirutuvad mäed.
 Sääl kuldne vari loorib kergelt künkaid,
 mis langeb hiiglapuude võradest,
 ja taamal helisedes vastu rünkaid
 kolm koske kukub kaljumõradest.
 «Eks mingem,» lausus ingel. «Vaat, need kaljud
 on piirimärgiks: teispool koski kohe
 näed seda, mida pole näind veel paljud.»
 «Jah,» tuli Selmalt vaevukuuldav ohe,
 «rõõm kuigi nüüd kõik tused ära viiski —
 ma leinan, särav saadik, leinan siiski!
 Mu süda hõiskab, aga meel on murt,
 kõrv kuuleb hääli, aga vaim on kurt.»
 «Meist, Selma, seni õige aim sul puudus,
 kui arvad, et sa järgnema mul pead.
 Võib-olla rohkem väärt kui pime truudus
 on taevale su vastuhakk ning vead.»
 «Pea!» hüüdis Mulla vaim, «miks viltu viid
 sa teda? Ohtlikum kui kahekeelsus,
 kui saatanate sappisülgav riid
 on kõigis asjus liigne vabameelsus.
 Hää käsk on kuld, ja mulle ikka tundus,
 et vabadusest rohkem suudab sundus.»
 «Mul oli eluajal iga tund,»
 nii sõnas Selma, «taevas mullast lähem,
 ning ükski surve, ükski käsk või sund
 ei laseks ihata mul teda vähem.
 Nüüd jõuan varsti õndsusse nii suurde,
 kuid enne, kaunis käskjalg, üks kord veel
 mind lase minna inimeste juurde.»
 «Miks, vaene vari?» — «Sest et poolel teel
 jäi seisma Hanno. Kui ta mind nüüd kuuleks,
 ei peaks ta igavikku tühjaks luuleks.»

Sääl ingel vaikselt naeratas, ning peos
 lamp kustus tal. «Mis võin ma kosta sulle?
 Eks mine, Selma, kuigi selles teos

on vähe tarkust. Kui ent poleks hulle,
ei tõrkujaid, ei lootusetut mängu —
jääks paraku vist maa ja taevas kõngu.»

2

Tuisuõhtu tuhmi tinna
valge talvepäike vajub,
üle hämarduva linna
nukker leinahelin hajub.
Siin ja säääl ju latern vilgub,
mõnes ärklis küünal tilgub,
teisal teener tuled süütab
võõruspeoks, mis kõiki tüütab.
Üks vaid aken püsib tuhmilt —
miks on pime veel see ruum,
kes on nooruk, kes nii juhmilt
vahib välja, nägu kuum
vastu ruutu?...

Lumes

värelevad tulehelgid,
tänav kihab, naiste jumes
õhetavad külmanelgid,
priiskajat ju ootab valit
vein ja haruldane roog,
koju, seljas katkend palit,
ruttab vaene filoloog,
möödub hilinenud regi,
auto põrab, läbisegi
sagib rõõmsat rahvast. Aga
liikumatus akna taga
seisis nooruk.

Noh, ta lugu
polnud endast kuigi ere:
vaene koolmeistrite sugu,
range isa, rohke pere,
lahja leem ja lapit vammus ...
Hää, kui keegi noorelt sammus
soosikuna sametis —

meie sõber päevast päeva
posti pääl käis ametis,
ise oma sokke nõelus,
mõttes hulle plaane sõelus,
tihti pilgata end lasi —
jah, ta polnud suurem asi.

Kaua nagu unevangis
mõlgutab ta noruspäi
sellest, kes neis lumehangis
enam kunagi ei käi,
kes ta elu kurba kumma
kiirgas kevadpäeva lumma,
kelle värskel kääpal vist
juba seisab lihtne rist.

Ammu vaikind kellakumin,
umbe upub noorkuu sarv,
äkki trepil häälatesumin,
jalatramp, ning sõbraparv
trügib tuppä. «Mulla põues
puhkab, Hanno, nüüd su arm!
Võtaks tühi, on see õues
alles koerailm! ... Jah, karm
on su kaotus, aga vähe
oled nägurit veel näind,
vennas, võta mõistus pähe,
jätta lein ... mis läind, on läind!»
«Küllalt!» hüüab Hanno ruttu,
«leinast, sõbrad, pole juttu,
lein on kaval hiirelõks —
vaatad, vaatad: väike nõks
ja sa oled puuri sulet.
Kuid miks joosta püügirauda?
Lauda, sõbrad, rõõmsalt lauda!»

Ning ta süütab kähku tuled,
kiired valgustavad laest
tuba tavalist ja vaest.
Koitand sohva, väike riiul,
millel piip ja malemäng,

kapi otsas tolmund viiul,
sirmi taga raudne säng,
pingil raamat, lambivari,
laetud relv ja riidehari.
Laua leegitsevas reas
pidulikud küünlajalad,
lihvit pudelite seas
rikkalikud maiuspalad —
aga tuttavaid kui tusk
valdab mingi ebausk.

Jumal teab, need olid vaesed
tähtsusetud paganad,
lihtsameelsed, valgekraesed
leivaorjad. Aga nad
uskusid, et priisat viivust
luurab uus ja hullem oht
ning et vaimustuse tiivust
parem oleks väike koht.

Seltskond laua äärde asub,
kõigil koormana ent lasub
kohmetus ja meelehärm.
«Sõbrad, igav on te vaikus ...
Kuhu jäi nüüd naer ning lärm,
millest muidu maja kaikus?
Ilus Minni! kortsus moorid
leidku leinast lunastust —
heida näolt need mustad loorid,
nähes sinu punastust
hajuvad me mõtted ranged
nagu kevadised hanged.»
Ning ennäe, mõnd kaamet pöske
elustabki kerge puna,
pilk, mis pisaraist veel röske,
vallatult ju kiirgab, kuna
lennul ristleb naer ning nõök,
lөөk ja lõbus vastulөөk.

Aga Hanno palgelt hajub
hetkeline õhetus,
rinnale taas nukralt vajub

nägu, mille kõhetus
reedab vapustust. Nii keset
rõõmsaid sõpru ta üht eset
vaatleb: see on hõbetoos,
kaanel põrnikas ja roos.
«Ei sa, Hanno, mitte täpet
hooli meist ... Näe harrast last!
Millist püha nipet-näpet,
ütle, sisaldab see kast?
On see kirjakene ihar,
kinnas, ruuge juuksekihar,
sukapael või lõhnav loor?»
Hanno avab karbi halja,
milles lebab, vaata nalja!
tühipaljas pähklikoor.
«Kuidas? Mis?»

«Oktoobri alul
sõitsime kord linna taha ...
Selma, seistes vaevu jalul,
hüppas äkki vankrist maha.
Kui ma hüüdsin: kuhu nii?,
vastas ta: kikerikii!
ja siis naerdes, sõrmed ristis
haigel rinnal, jooksmas pistis.
Olin tige, nähes sarnast
kergemeelset vempu. Kuid
lõpuks tabasin ta tarnast
istumas kesk sarapuid.
Nagu orav säääl ta naksas
leitud pähkli katki. Puhu
siis ent ootas, kuni jaksas
tõsta terakese suhu.
Pannes koore minu pihku
sosistas ta: selles pead
keset ahastust ja kihku
oma lootust hoidma. Tead,
ära leinagi mind parem —
pärast lühikest või pikka
lahusolu hiljem-varem
jääme ühte ikka, ikka! —
Nii ta rääkis ... andke andeks.

Lootus, lootus! ainult vandeks
on su petlik ussiheel!
Säh see karbike siin, Minni,
näe, ta lukuga käib kinni —
milleks minule see veel?»
Süngelt mõtiskleb ta kaua,
siis ent äkki üle laua
pähklikoore tulle heidab.
Aga, hammustades huult,
selle suitsend ahjusuult
kahmab taas ning tasku peidab.

Akna taga maru ähib,
kõrguses käib kiun ja huisk,
majad vilistades mähib
lumekeerisesse tuisk.
Tuul kui peni korstnas haugub,
hoone vabiseb ja paugub,
nagu tormaks vastu luuke
kari marduseid ja puuke.

Kuulatades nurgas raugelt
vihurite jooksu, põikab
hääl kui kustki kaugelt-kaugelt
Hanno kõrvu. «Kes mind hõikab?»
«Miks sa küsid?» — «Oo mu arm!»
«Looda!» — «Meel on kurb ja karm.»
«Ole julge!» — «Surma raskus,
ah, mu südamele laskus!»
Jäädes kuulma Hanno juttu,
võõrad vangutavad päid.
«Kellega sa räägid? Ruttu,
vennike, küll vinti jäid.»
Hanno mõte aga eksleb
kuski teisal, pilgus peksleb
metsik säde. «Jah, su hõik
õhus kumiseb veel praegu —
kuulen sind, kuid ilmaaegu.
Kui su olemuses kõik
mind nüüd veenaks — ma ei usuks.
Kui su kerge kanna rõhust
leegiks maa, su hingeõhust
kivimüürid kukuks rusuks —

ma ei usuks, ma ei usuks!»
 «Vennas, keda sa säälmad,
 ise näost nii koolja moodi?»
 Sõbrad nagu pääta kanad
 viivad vägisi ta voodi,
 hõõruvad tal veega laupa,
 laovad pääle virnakaupa
 riideid, kuni lõpuks näib,
 et ta rahulikult suigub.
 Seltskond kikivarvul tuigub
 lauda. Edasi taas käib
 peiepidu, jälle sajab
 tabavaid ja tõmpe pilkeid,
 õrnu ohkeid, uljaid kilkeid ...
 Tuju tõuseb. Äkki kajab
 läbi sumina ja kisa
 pauk

 . . . Ta korjuse viis isa
 maale — kuhu just, ei tea.
 Tuba, kus ta oli kostil,
 ehitati ümber. Pea
 unus kõik. Ta kohal postil
 tundis kodusena end
 keegi vaene viinavend.

3

Neid nähes ingel jättis valge mäe
 ja viipas rõõmsalt, aga Selma pale
 jäi kurvaks. «Liigne sallivus, ennäe,
 on siiski,» sõnas Mulla saadik, «vale.
 Teid kiusab avarus, kuid olgu lisat,
 kõik teie vaev on lõpuks maha visat.»

Säälm ingel, raputades nõnda pääd,
 et juuksed lehvisid kui leegisadu
 ta lauba ümber, hüüdis: «Sina jääd
 küll käima, sulasmees, neidsamu radu!
 Eks mine, valva kaduvat ja maist,
 me unelmaid su tiibadetu vaist

ei taba ial!» Selma käe siis võttes
ta lausus: «Läki!» Vaikides ja mõttes
nad läksid orust läbi. Udu varju
jäid varsti kaljud. Ees täis võimsat rõhku
uus mäestik tõukas pilvitusse õhku
nõelsirgeid, lumest sätendavaid harju.
All aga, metsistunud kõrges hiies,
kus tüved põimused kui ürgses vihas,
jalgrada üle juurte lookles, viies
neid lagedale. Suminal sääl kihas
õhk mesilastest. Lainetades lokkas
noor muru, mis end nõlvakuni laotas,
kus puhmas, oksad hirmutavas okkas,
üht hiiglapunga parajasti praotas,
ning valguses, mis langes õiekrooni,
võis näha tolmukate hõbesooni.

Siis lausus ingel: «Vaata!» Vätku heites
ja kõmisedes, ähvardavalt sünk,
pää kohal paisus tume pilverünk.
Paar hirve, kähku põõsastes end peites,
jäid silmitsema küngast, hirmust vakka,
kus lõukoer kõndis, raputades lakka.
Sääl hajus pilv ning, muretud ja vabad,
lõid kepsu hirved, mahe puhang tõi
puilt, kus end kiigutasid kannelsabad,
õislehti alla. Selma nuttes löi
käed näole, seisatades rohus pikas:
«See on mu jaoks liig suur, liig ränk, liig rikas!»

Kuid ingel ütles naeratades: «Näed,
me hoidume siin metsaliste ligi
ning uued, üha ohtlikumad mäed
meid veetlevad, sest miski suur ei sigi,
kui hää ja halb ei heida kaksikliitu.»
Nad läksid edasi, ning teispool niitu,
kus lõikav tuul neil järsku näkku lõõtsus,
must, metsik jõgi mühisedes õõtsus.
Ning vastaskalda praguneval jääl
hulk rahvast seisis lumesajus. «Oota,
kes on need?» Ingel vastas kurvalt: «Sääl
on inimesed, kes ei tahtnud loota.»
Nad laskusid just piirile, kus roogu

aeg-ajalt väsind lained ujusid,
ning Selma üksikasjus teispool voogu
võis eraldada kõiki kujusid.

Sääl mõned kandsid haljast loorberkrooni
ja mõned kiivrit, mõned vangiraudu,
ning mitme mõtlikke või karme jooni
ta tundis ammu õpikute kaudu.
Kuid eemal keegi nooruk üksi käis
ja vahtis voogudesse. «Hanno!»

Näis,
ta kuulis hüüdu. Samas maru kiskus
jääpanga kaldalt lahti. Hanno viskus
noolkärmelt sellele, ja voog ta viis
kesk jõge. Pank sääl kaua lainel kõikus,
ent äkki triivis tagasi ning lõikus
üht serva pidi kaldajäässe. Siis
ta jälle keerisega jõeale kandus,
kuid ikka, ikka vanas kohas randus.

Meelt heites vaatles Selma, pilk täis õudu,
jäämürakate mühisevat retke.
«Oo,» hüüdis ta, «kas pole kuskil jõudu,
mis tooks ta üle?» Ingel mõtles hetke
ning lausus: «Ei. See kallas neile sulgus,
kel usuks võimatusse puudus julgus.»
«Ent kui ta kordki lootis karvavõrs?»
«Siis kannaks teda siia õlekõrs.»

Kuid maru vihasemaks muutus üha
ja tuulega läks lendu Selma loor,
ning ahastuses läbi tormi müha
ta hüüdis: «Viska jõkke pähklikoor!»
Ent Hanno vahtis kurvalt enda ette
jääprakku. Siis ta poetas koore vette
ning vaata! kobrutavas vahukihis
paat liikus lainel vastaskalda sihis.
Ta hüppas mõranenud pangalt venne,
mis tuisates ta Selma juurde tõi,
ja mälestuses helisema löi
neil hetkeks kõik, mis oli olnud enne.

Siis ingli kannul, hoides kinni käest,
nad läksid üles valendavast mäest
ning üsna vaikseks jäi maailma hingus
all sügavuse vasekarva vingus.

1937

MÕRANE PEEGEL

Katkendid

Sel ajal, kui meil olid saiad
veel krõbedad ja kopsakad,
kui kapsalehed olid laiad
ja naised hästi lopsakad,
kui mulgid kandsid musta vammust
ja kurni viskas iga naakmann,
kui köstri lehm läks lõhki rammust,
kui juturaamatuid müüs Laakmann,
kui rasvast läikisid veel koid,
pannkoogid, kraed ja kardavoid —

sel ajal palju riiet rikkus
üks väike rätsep. Varaku
ta juba unistama tikkus
teaatrist ... Jumal paraku,
mis imelikke käiseid, õlgu
täis püha põlemist ja põlgu
ta lambivalgel kasinal
küll õmbles kokku masinal!
Siis võites endas argust, häbi
— ja vastuoksa tavale —
läks rätsep nõelasilmast läbi:
ta pääses näitelavale.

Ta oli noor, ta oli sirge,
tas oli ägedust ja kirge,
ta luges, õppis päevad-ööd —
võib-olla liiga laialt voolas,
võib-olla rängalt üle soolas
ja tegi ainult kirvetööd ...
Ükskõik! Ta lõkendama sundis
nii mõnda noorukit, kes tundis,
et elus võita on ka muud
kui mütsitärn ja kroonu puud.

Nii mõni süda rutem tuksus,
nii mõnelt laubalt kadus kurd,
nii mõni neitsikene luksus,
nii mõni poodnik, paks ja turd,
kes hädavaevalt mahtus tooli,
lõi vastu vestirinda peo,
ja võltsilt kaaludes petrooli
veel kaua mõtles: at sa reo!

*

Siis korraga kõik nagu puitus,
kõik oli hall ning õhuke,
ta muutus kambameheks, luitus
ja väike kumer kõhuke
tal kasvas ette. Juba vajas
ta tetri tühi-teab-mis-moodi,
kuid väikses luberikus majas
läks tihti näljasena voodi
noor naine, pihal narak sall
ja süles laps kui naksutrall.

Suur keha vispenites pooksis,
kuid vaimult väetike ja kehv,
see naine kambrist kambri jooksis,
pääs ruuduline siidilehv.
Tõmp ninakene rõõmsalt kirtsus,
ta muudkui siristas ja sirtsus,
ta suudles tütrekese päkki,
ta võhivõõraid lapsi paitas,
ta kärbseid liimilt lahti aitas,
ta ikka naeratas ning äkki
arseenikuga lõpetas.
Last poputas ja õpetas
lesk isa ...

*

Jah, ta pildus kiiri
veel mõnikord, kui mängis Leari,
kuid kahjuks polnud sama eht
ka Mogri-Märt ja Piibeleht.
Kuid mida kasvatuses teadis

me kaunishing ja elumees?
Ta valvas väikse voodi ees,
aeg-ajalt lapse linte seadis,
tal oskamatult juukseid suges
ja — süda nukker, silmis vesi —
ta suuri monolooge luges
ja tütart plekist vannis pesi.

*

Laps oli kerge nagu agan,
ta ilu pilku lummutas,
kuid mingi kurikaval pagan
ses hinges rõõmu summutas.
Nii murdis ketikesel kaarde
ta risti, oma lemmikaarde,
nii armastatud nuku viis
ta naabrilaste kätte õue
. Kui süda siis
liig suurest rahutusest pistles,
laps taadi näitemänge jatkas,
triiklaua Taanimaale ristles,
verandalt Helsingöri matkas,
ja vana vöödiline Ints
kord oli kuningas, kord prints.
Ta lokiis juukseid kuumal kahvlil
ning joonistada meeldis tahvlil
tal pikki, keskelt kitsaid kehi
ja suurte vuntsidega mehi.

Kesk tütarlapsi koolipingis
ta oma tuju talitses,
kuid poiste kätatsevas ringis
me väike Nenni valitses.
Uus lemmik talle nalja tegi
nii neljapäevast reedeni,
ja nagu paha vaim lõi segi
ta mängumuru-eedeni.
Siis tulid hoopis teised tuuled,
kuuvalgus, udemetes huuled,
kõik armu arad annused.
Siis tantsumürglid, kabinetid,
käestlänud õppurid, kadetid

ja kõlisevad kannused.
Ning nagu vältimatud lülid
siis tulid võistlejate tülid,
lein, vanded, lõhkikistud kõrvad
ja mõned kurvad endamõrvad.

*

Sel ajal igast kõnetoolist
meil noorte kriisist kisati
ja linna tütarlaste koolist
must lammas välja visati.
Nüüd emad õhutasid põlgu,
sõbrannad kehtasid õlgu,
nii äkki elu nagu muutus:
vaen teda külma käega puutus.
Kuid nähes naiste silmis nooli,
kõrk joon ta huuli palistas:
liig ruttu tugevamaid pooli
ta väike apsat alistas.
Tal kevadine torm ja tung
tõi pilku julgust. Kartlik pung
nii puhkeb, küsimata: milleks?,
meelõhnaliseks purpurlilleks.

*

Ning taat ... Ah, taadilt lendamisi
viis aja lavatöö ja naps,
kuid kaardilauas endamisi
ta ohkas: vaene, vaene laps!
Veel siis, kui orvuksjäänud maimu
ta hällis kurvalt kiigutas,
hirm sageli end liigutas
ta südames. Tal polnud aimu,
mis teda sirutama sundis
kätt üle magaja

.

*

Orb ise mängust mängu tõtles
ja märkis võite tabelis,

kord riivamisi surmast mõtles,
 kord kuulas kelli kabelis,
 kuid alati tõi troosti leinal
 pronkslühtritega peegel seinal.
 Sääl klaasis, taustaks langev lumi
 ja härma hõbeheegeldus,
 ta särav pilk, ta tõmmu jumi
 nii nõiduslikult peegeldus.
 Kõik ehtis teda: talve kalgus,
 kesksuve roheline valgus,
 oktoobrivihma vinetus.
 Jah, pahegi tal veetlust andis
 ning oma tuhme lilli kandis
 ta kiharaisse inetus.

Kord klubisse viis teda juhus,
 kus auväärt laudkond juttu puhus
 ja virgalt klaase kallutas.
 Kuid vanakestel unus õlu:
 see sädelev ja kerge kõlu
 neid kogemata vallutas

.

ning samas õppis tundma varsti
 ta oma meest, noort närviarsti.

*

Nii raugelt, süda õnnest sume,
 lõi nurru väike vilgas kass,
 kui teda koju läbi lume
 viis kätel jumaldatud Sass.
 Nad hullasid, nad lausa loitsid,
 nad olid naerma nobedad,
 nad üksteist lusikaga toitsid,
 nad oli päris tobedad.

.

Jah, noorik siiralt imestas
 kord märgates, et vanu radu
 läks argipäev, et kombed näisid
 ses majas pisut saksikud,

et solvund näoga ringi käisid
ämm ja ta õde, kaksikud.

* * * * *

*

Sass päiksepaistel töötas, rühmas,
kuid istus halva ilmaga
ja lambivalgel pisut kühmas:
ta oli ühe silmaga,
Must side ähvardavalt vahtis
ta näost nii kaamelt-kõhetust
ja nagu summutada tahtis
liig õnnelikku õhetust.
Karm oli ainsa silma sina,
karm kõne, kongus kotkanina.
Kuid haigetoas ei kaevatud,
sest sinna rüseledes joosti
ja kuulsa mehe juures troosti
said kurjast vaimust vaevatud.

*

See kõlav nimi Nennit varjas
vaid näiliselt ja tükati.
Kuid ukсед lahti lükati
ja seltskond, kes nii rängalt sarjas
ta pahesid ja pahekesi,
kätt üsna lahkesti tal surus
ja tihti, jäädes kahekesi,
talt ehtimise kunstis nurus
nüüd õppust, huulil magus korts,
nii mõni seelikuga sorts.

*

Sass oskas anda julgust, jaksu
ja viimses viletsuses nõu,
kuid leides tassist kohvipaksu,
ta raksus lauas nagu kõu.
Ta võpatas, kui värav paukus,

liig pikka juttu keriti,
 koer akna taga kaua haukus
 või naised laulsid. Eriti
 ta vihkas väikest halli trükki
 ja värskeid ajalehti, aga
 neid ikka oma kümme tükki
 tal oli taskus. Luku taga
 neid salaja siis, vaene mees,
 ta luges, kahed prillid ees.
 Kuid sõnad vehklesid kõik võistu
 ja väiksed ähvardavad read
 ei töötand inimsoole head.
 Kuu vaatas kardinaist nii mõistu,
 et jälle vana valukramp
 käis rinnast läbi

*

Suur hing ei loenda teiste patte
 ja kahtlustes ei värele.
 Mees tahtis kõigelt heita katte
 ja vargsi tagantjärele
 nüüd naise minevikku soris,
 kord ääri-veeri teateid noris,
 kord naerdes vanu seiku riivas
 ja kahvatas: ta oli kiivas.

Ent kuhu kiivus pilgu kääneb,
 säääl varsti kindlusetu meel
 just nagu tume tulekeel
 end elusamba ümber väänab.
 Mis oli tuul, on lõõtsuv maru,
 mis puhtalt sädeles, on tuhm,
 ja vaene nikastanud aru
 on juba kaksipidi juhm.

.

Ta naine oli üks neid hingi,
 kes oma õnnega ei tingi
 ja kuigi just ei kavalda,
 end viimseni ei avalda.

**

Toaseinal tunde lüües tõmbles
kui varem vaskne kellapomm,
hall tädi sametile õmbles
kardlõngaga: *Herr Jesu, komm!*
Ent kuhu, kuhu olid jäänud
naer, nende armsad kõnekäänud
ja kõige kunagine hing?

Kes akna härmalillelt küsib,
miks aasadele lumi vaob,
kui kaua mesi õites püsib
ja kuhu kastepisar kaob?
Mets oigab tasa, tuul on vinge,
talv kulukõrsi kahistab
ja punav orjamari hinge
kui valus mõte ahistab.

*

Taas aias õisi pillas vaher
ja tehti maha ubasid,
kuid hajameelne, kõneaher,
Sass tammus mööda tubasid.
Jõuk jälle kaasa ümber sagis,
päev läbi ripendasid nagis
reas keigarlikud, valitud
ja väga vanad palitud ...
Torm oli tõusmas. Harva eksis
neis ohu tunnustes ta pilk.
Jah, säääl ta naine tuppa keksis,
jah, säras nagu kastetilk,
jah, silitas ta kurba palet
nii hellalt ... Ei! ses kõiges valet
võis lugeda vaid kahtlusohter
ja kade hingenuuskur-tohter!
Ta hellitas veel ainust soovi,
et keegi neid ei tüüta ... ja
säääl mürinaga sõitis hoovi
maamühak, metsamüütaja
paksmagu Pärtel ...

*

Turd ja kore
 kui põhja põlislaante lõmm,
 nüüd ronis kaarikust see jõmm.
 Ta roosa lips näis uus ja tore,
 tuult püüdsid saterkuue ääred,
 kuid kodukootud pükste sääred
 tal olid porist joonikud
 ja kortsus kui härmoonikud.
 Tal nina taeva poole tungis,
 ent raskelt alla rippus lott
 ja põuetaskus oli pungis
 raudlõpustega rahakott.
 See oli mees, kes lüües vilet
 end põrguleilis vihutas,
 kes ise keetis kaerakilet,
 kes kodunt isa kihutas,
 kes kolme vaiba vahel magas,
 kes pisut korrutas ja jagas,
 kel mõte oli kehv ja kõõts,
 kuid süda nagu sepalõõts.
 Tal võlakabla otsas kõlkus
 nii mõni priske vennike,
 kuid enesel tal meeles mõlkus
 vaid noor ja nägus Nennike.
 Kõik võlus teda: kahar kukal,
 lohk põses, pannal juuksetukal,
 lõug, millel mustas väike täpp —
 kesk vanu puhmaid kastemärgi
 nii sörgib liblikale järgi
 suur masajalgne mesikäpp.

*

Ta tuli, kuigi samal viivul
 näost kukkus ära sõber Sass,
 ta tuli nagu linnutiivul,
 käes lillekimp ja piimalass.
 Ning närva Nenni ette pani
 ta korvid uhke lunaga:
 säääl oli terve praetud hani,
 märss poolesaja munaga,
 kott udusulgi, rasvapäntsak,

maailmakõver seebikäntsak,
suur kõrvits, rida karpe, kirne
ja keset kortsus talipirne,
mis olid kergelt hapukad,
veel väiksed kirjud kapukad.

Ning Pärtel, vana vimmasturi,
näost punane kui tulekuri,
käis Nenni kannul, trampis, norskas,
paar hetke seisis vagusalt,
siis ohkas pikalt, magusalt
ja nagu piksepasun korskas:
«Kakskümmend nakla kaalub, kurask,
see omapüütud havipurask!»

Noor naine naerust lausa luksus,
kuid märgates, kuis vihasoon
ju abikaasa laubal tuksus,
lõi värelema tuttav joon
ta huulil. Vallatu ja kebe,
ta hõljus, hillerdas kui ebe,
ta punastas, ta pilgutas,
ta tuhvel vaevu maha puutus,
ta kolmkord ilusamaks muutus,
ta oli tulle tilgutas.

Pea laual oli ripa-rapa
haug, soolaribi kurgiga —
sääli tuli lõbus äiapapa
koos vintis dramaturgiga.
Keel pehme, seljas auklik sviiter,
ees noore vabariigi liiter,
taat õndsalt ilmel pudrutas.
Kohv tossas kannus, Pärtel ruigas,
mees vaikis, naine kudrutas
ja kurat kõige juurde muigas.

☆

.
.
Sass oma õnnest lausa ehmus:
liig ohtlikult kõik hüvenes,
liig uus, liig looritatud pehmus
päev-päevalt aina süvenes
ta kaaslases, kes muudkui kuulas,

kuis tuisuvihur korstnas tuulas,
ning ise kaasa sumises
või tõusis toolilt salli võttes
ja härmas puude vahel mõttes
käis aiakeses lumises.
Ning nagu tumestaks ta vaimu
suur, lootusetu mahajätt,
siis kallistas ta lapsemaimu
ja suudles kähku mehe kätt.

*

.
.
Siidrätis kohupiima-liud,
täis hardust iga juuksekiud,
paks-Pärtel vahtis ristipoega
ning hõikas äkki: «Tohter, see
om siin su lihane putree,
just sinu sihverplaat ja kurru,
tal sindril puuduva viil vurru!»

*

Nii aasta, lepitav ja ladus,
nii teine nagu lennul kadus,
ja pettund kurat haigutas.
Aeg-ajalt kõpsutades karvast,
seaharjastega kaetud varvast,
ta rehkendas, ta maigutas
ning ootas ...

1939

RAUDSED ROOPAD

Talv lumeluikedele viipas
ja laisalt Põhja!asse liipas,
käes tondinahkne tuisupaun.
Maa sügavusest kostis ohe
ja külma kõrge kamber kohe
lõi auruseks kui vihusaun.
Jäävangis jõgi orulohus
ööd-päevad koputas ja kohus,
kuid lainte lukkupandud kaande
tuul tagus vasksed kiirte kiilud
ning oma sinetavad siilud
voog heitis mühavassee laande.
Jää raksus, luhas ujus saad,
torm sasis küngast, kulu-kõrsjat,
ja jõgi embas lumist maad
kui valget, lapseohtu mõrsjat.

Villu vaatab aknast veele.

Teele, tee!

Naine, pea sa poisid vaos!

Et ei tooks nad tuppa risu,

pääseks lahti tule-pisu,

hoia roosk siin seinapraos.

Ning ta käega vemmalt riivab,

siis ei kärsi,

leivamärsi

selga hiivab,

lävel silmi sirutab.

Tuul veel puhub kõvast paigast,

õuemaal ent kurnikaigast

poistepolk ju virutab.

Solistades lumevees

reisimees

päästab lepa küljest paadi.
Aga eksitades taadi
tähtsaid arupidamisi,
lapsed ribu-ridamisi
sumpavad kesk jääd ja suppa.
Käige tuppa!

Nüüd on paigal paun ja iste,
mõla laineid pahistab.

Kerge haleduse piste
taadi südant ahistab.

Helkjas vesi, pilve vari —
sääl nüüd on mu lastekari:
jõmpsikad kui metsa otid,
seljas kanepised kotid,
sääl on tagatipus teisi
mudilasi,
pudilasi
palja reisi.

Ei nad ole olnud nuumal
vilja tuumal.

Mis see leemgi lihutab,
kui su tuppa vaesus hiilib,
leivad lühikeseks viilib,
kõlud patta pihutab.

Vaat kus rohus äkki vilgub
väle vete röövel, haug —
taadil rõõmsamini pilgub
silmaaug.

Lastekari tuppa lippab,
kõige noorem lumes tippab,
ümarik ja ruugelt-rähkel
nagu pähkel.

Paat lendab, laintel keevad mullid,
vaht pritsib, tuuled laksuvad
ja roostetanud aerutullid
kui kandlekeeled naksuvad.
Siin-sääl veel mõne kuuse jalal
on turris kore lumekamp,

kuid kevadine õlilamp
ju ripub kõrgel taeva talal.
Pikk looja mantel õhus tuuldub —
näe, taevalakke tekib auk
ja pilvist nagu kõnet kuuldu:
«Mu rublatükk! Mu jõulumauk!»
Nii hüütakse säält iga aasta,
kui kevad pühib lume saasta,
jões kalaparved sagavad
ja piki kiira-käära-käände
taat sõuab sinavasse läände,
kus kallid kooljad magavad.

Oh mu kenad, oh mu paksud
hõbejakki kaldakõivud —
maksmata on looja maksud,
lahke lunastaja lõivud!

Oh sa rikas taeva isand,
oled oma välgud visand
siki-saki
üle haki,
oled rasked rukkipead
tungal-tühjaks varistanud,
õnnistanud, karistanud:
sina tead.

Aga kui mu ainsal napil
nurmelapil
kõik su neli tuuletätku
lustijampsis jahivad,
siis mu lapsed nälja näkku
vahivad.

Pilvis luhtavad su põllud,
tähed on su sinihõllud,
tume torm su tallis hirnub,
päike udupiimad kirnub,
kuu, see kuldne kerake,
on su pooleterake.

Päevad vihisevad poolil,
sekundid su pikal toolil

nagu lapsed suiguvad.
Kepi varal hallid ajad,
aastasajad,
sinu tuppa tuiguvad.

Ehmatades, ahistades,
kalmulilli kahistades
astud hämarikus õue,
vajutad mu ihu-põue
oma kiviraske käe.
Aga näe:
lepad, haavad
osa saavad,
kui sa padjul pilgutad,
pulmapeekrist libamisi
tibamisi
taevamahla tilgutad.

Oh te pilved, oh te põõsad,
oh te võsa-varikad —
andke mulle rõõmu rõõsad
karikad!

Pilv ei kuule.
Läbi tuule
murrar teed ma, vaene kütt.
Saan küll mesikäpast jagu,
aga meel on pime nagu
tõrvapütt.

Vaat eemal rässakas ja rämblik
must remmelgas kui roniv ämblik
on röötsakile üle vee.
Nüüd jalad pihku, vammus käele,
siit läbi padrikute mäele
jääb tubli söögivahe tee.

Kus ta kõnnib, algab sahin,
kihin-kahin.
Suve silmad, talve hambad,
varisemas külma sambad,
taevas, tegemata vahet,

vihmab,
rihmab
lund ja rahet.
Tusa-tõmm
turtsub nõmm,
nagu sülgaks tulle sajad
kurja moori leemepajad.
Udupilvi hingab soonik.
Sarved püsti, loom või känd
seisab loigus, mättal händ
valgejoonik.
Pajudes
plõnksub üksik pillikeel.
Tasa tõustes, vajudes
taamal võseriku teel,
soputades tantsul halle
kergeid salle,
kepsutavad nõtked, pikad
haldjaplikad.

Kuis läbi lobjakase lume
küll paistab ääretu ja tume
see laante mühisev maailm!
Ei näe siin inimese nägu,
mustniiskelt sätendab kesk rägu
vaid mõni metsalise silm.
Siin pole taadil tõesti kitsik,
mets on ta värskeliha-vitsik,
ta leivatugi, troost ja turb —
kuid siiski, siiski... Meel on kurb.

Juured vingerdavad maas,
tihedamaks muutub laas,
tuule tiivad tuhisevad,
pulstund ladvus vuhisevad
turris rongad.
Hallid habetanud hongad
kaovad kõrge pääga sompu,
pilvetompu.

Sügav müha, tume müha.
See on püha.

Kaugele siit jäägu lingud,
sõrru-vingud,
sahk ja saed.
Kibuvitstest puhmas-aed
piirab sammaldanud haudu,
kustund,
mustund
nimelaudu.

Taralt

Villu aeglaselt ning aralt
astub hange,
et ei lange
sõmer memme silmalohku
ega kohku
kallid mättakasukad,
muldse tare asukad.

Kord maeti suure katku ajal
siin keegi sisserännand taat,
veel seisab murdund kivi najal
sel kohal raske räniplaat.
Siis maeti vanataadi matjad,
siis nende viimse voodi katjad —
kes lahkus ratastel või rees,
kõik toodi siia, jalad ees.
Nad tulid vanast metsatalust —
pilvpehmest lainetavast salust
mäeveerul kerkis kõrge kaev
ja piklik elamu kui laev.
See oli laante ainus pere,
all paistis üle okste mere
vaid roostekarva voore-jatk.
Ei kostnud kukelaulu soodes
ja kirikaia juurde loodes
säält oli paras päevamatk.

Hääd memmed, laubal mustad rätid,
kõik olid pehmelt pronnakad,
kuid vingus nägudega ätid,
äkkvihased ja jonnakad,
ei sallind kergelt jutuvada

ja tühjendades leemepada
nad lauas lamba sääreluuga
käed lastel maraskile löid,
kui mõni naeris täie suuga
ja pani karaskile võid.

Nii kasvas viha terav astel,
kuid äti kätest kadus jaks
ja kõndu kündes unus lastel
noor kibedus ja kättemaks.
Nad nägid mure musta palet,
sõid mõrkjat leiba, tegid alet,
said poegi, käisid vooriveos —
kui aga värisevas peos
liig raskeks muutusid neil päitsed,
pääs hiilgama löid lumeräitsed
ja habemeisse tekkis kelts —
nad jätsid hobuse ning äkke
ja läksid ära kalmumäkke,
kus ootas terve suguselts.

Kauged varjud, möödunud ajad,
kustund kaja...
Mets vaid kaebleb kohinal.
Villu istub, süütab piibu,
puhub tuulde nõhinal
suitsutriibu.
Mis sääl seisab kääpa kohal
lumelohal?
Issa rist! näh kadund ema
— tema, tema! —
silmis nagu tulelont,
memme pikad valged juuksed,
memme nuuksed —
mis sa tahad, vaene tont?

«Vaevade verisel
raud, raud, raud,
kõlksatab kerisel
raud, raud, raud.
Katkuna kooletab
kumisev raud,

väitsega vooletab
südant sul raud,
pimedas peetud,
vete pääl veetud,
sada kord neetud
raud, raud, raud!»

Hääl veel kaikus.
Jälle vaikus.
Jälle ainult raagus puud,
veerlev,
keerlev
uduheie.
Issameie!
Kurjad märgid, mida's muud.
Kas ehk tuleb veiste kadu,
sõda, ikaldus või sadu,
millist pole varem näht?
Kaob ehk lakast eide kedrus
või maailma kellavedrus
kõlgub mõni sabatäht?

Ilm on sula, ilm on sume.
Üle lume
kumab nukker kahvatus.
Äkki läbi saarikute
käib kui kõuekaarikute
prahvatus.
Ürin.
Mürin.
Ränirüngas vabiseb,
rongapesast rabiseb
lund ja kõrsi.
Kolin, raksatus ja lärm,
nagu lõhuks peru pärm
õlletõrsi.

Taat nüüd rägestikku rühib,
silmi nühib,
röögatab kui metsik härg.
Higimärg
nahk on pihal

kanalihal,
süda surma-vaevatud.
Helde vägi,
kogu mägi
keskelt läbi kaevatud!

Tumedana piki padu
suitsulohe linderdab,
mække hiigla-tulemadu
vingerdab.
Ronib-rügab läbi oru,
õhku paiskub rähk ja kruus.

Hambad puseriti suus,
ninatoru
nuuskab sädemeid ja nõge.
Vaat, nüüd viskab silmamunast
veripunast —
seisa, sõge!
Seisa, mustanahaline
kurat seitsmesahaline!

Siit ma läbi sind ei lase,
see on suur ja vagane
puhkajate põlis-ase!
Tagane!

Murdu, puu, siinsamas paigas!
Mehele see tammekaigas
marjaks kulub
võitluskihus.
Veri ulub
kogu ihus!

Ning ta liivikule laskub.
Koletise vari raskub
üle mäe.
Taplus tuleb metsa-pelus,
teine meist küll selles elus
uusi oraseid ei näe.

Jääge terveks, laane vaimud,
kuused kulda-käbarikud,

THE END OF THE WORLD

äbarikud
lapsemaimud!

Lööge lokku,
pärgliparved,
kokku, kokku
pääd ja sarved!

Raksatus ja hirmus vile.
Mõte katki käriseb.
Kõikjal õhus verikile
väriseb.
Punapleeki
tuleleeki
kõverdades, kiverdades,
otse näkku niverdades
ketrab kole rattarumm.
Korraks rōkatab veel maru,
siis on vaene vilets aru
tumm.

Uus hommik lumesuitsu auras,
keskpäeval sätendas kõik vees.
Tuul pikast pasunast küll jauras,
kuid liikumatult lamas mees
teetammil.

Viimaks koiduvalul
ta tõusis vabisevail jalul
ning piki roopaid läks ja läks —
kuid rähni rõõmus toks ja täks
ta kõrvus ragises ja raksus
ning päeva kodarates naksus
raudmõte.

Kohates nüüd vaenlast,
ta viskas kohe kaika kaenlast
ja näppis õlesidet vöö
või katsus pääd.

Kui aga voogas
kõik maa ja taevas rajuõöl —
taat sajatuse sõnu koogas.
Välg sähvatas ta tõusnud käel,
puud keerlema löid pööristormis

kui mustad koonlad.

Kroonu vormis
läks mööda mühiseval mäel
noor teemeister... Ja kaua kajas
töölaua taga vaikes majas
tal kõrvus veel see tume jutt
ja nõmme nõdrameelne nutt.

Lennates kui püssitorust
tormas orust
kohkund kaasa
uisa-
tuisa
üle aasa.

Lapsukesed hanevooris
nutukooris
keelitasid,
meelitasid —
ätt ei ärgand
ega märgand:
aisakella tilistades,
vedurina vilistades,
kulmud kurjalt kämaras,
käis ta une-hämaras.

Kaua ta veel ringi roitis
keset hangesid ja jääd,
suvel kaarlatega toitis
pääd.
Kustus õhu pehme sära,
silmavalgus võeti ära,
käte vahelt kukkus kepp.
Hilbud ihult rapsas raju,
kerjakotis leivalaju
tiksus nagu toonesep.

Haldjad hõikasad kesk roogu.
Aga siis kui mannetud
häälekesed võtsid hoogu,
tormid, üleannetud,
kivikõtru kõristasid,

rahat pähe põristasid —
kuni
viimaks halastaja uni
hirmukujud hajutas,
taadi tuulte tagalasse
surma suurde magalasse
majutas.

Metsa hiiud maha saeti.
Hääled helisesid mäel.
Sihid aeti.
Nõmmele kui nõiaväel
tõusid hooned.
Rabasooned
kividega sillutati.
Pillutati

kibuvitsad, angerpistid,
põrmuks pudenenud ristid.
Pilla-palla
müüri alla
kadus roheline säng.
Vaibus vaikne laulu kaja.
Mühama lõi raudse aja
ratas-orelite mäng.

1942

LEIB

Üle pimeneva palu
ruttab rahvas ummisjalu,
kõigil on silmad vesised.
Naisi, orbusid ja mehi
täis on murepõld ja rehi,
kambrid ja kambriesised.

Need on hinged põimutöödel.
Pikil päevil, õuder-öödel
mõte mulla poole kooldub,
viimne valgus põsil sooldub
pisarais ja higihappes.
Ahastus ent ukse-lappes
puhub õõnsat surmaputke:
nutke, nutke!

Kaunilt kumab elu kallas,
aga mure meelevallas
inimkäed on abitud.
Tormid kõrsi kaarutavad,
valu lahti vaarutavad,
mis ju napra nabitud.

Hirmsad rajud, raherünnad!
Ainult pääta tüve-tünnad
jäävad järele su aunast.
Küpselt kannatuse kaunast
paiskub vili üksi-ivi
vastu kivi.
Kõida kotti kallis tera!
Pööristuul ent nõorikera
sasipuntraks marutab.
Vanas vabisevas veskis
aja-pere isekeskis
sõlmed lahti harutab.

Juba sirbi sees on sälgud,
pilbastega väsind välgud
valgustavad une pervi.
Kuid su saagist veel ei mõika,
lõika, lõika —
tühi tünder nutab servi.

Mitte ainust valgustäppi
põldudel ei värele,
kärbis oma küüsjaid käppi
sirutab su järele.
Ilm on tume, ilm on tohus.
Kandamiga maantee-lohus
nagu savikastis tambid.
Kus on, kus on surma lambid?
Ära päri!
Üksijäri
kanna koormad enne talve
suurde salve!
Tahad minna, kuid ei jaksa,
maast ei kerki mitte vaksa
udus pondund uudse-puudad.
Kaksa, kaksa,
küllap suudad!

Lõke korstnast vuhiseb,
suitsusammas tuhiseb.
Tera vettib, rutta, rutta!
Silmist pisarad võid nutta
nesteks nurme-naatidele,
käed ent vilja valavad
plaatidele,
mis on tulipalavad.

Aur käib üles, kolle huumab.
Elumahl nüüd kivil kuumab.
Palavikus läitund veri
sähvib silmis nagu pikne.
Võta roop ja sega teri,
siis ei rikne,
siis ei kidu
kesta varjus homse idu.

Roomakile ringi ronid,
otsid kopsikut ja kannu,
löötsud, sonid,
nõrked jannu.
Viirastuste möll ja melu,
kaduviku kaksik-elu —
kõik nüüd ühte aheldub.
Lõkkavate lontidega,
jampsi-une tontidega
kallis nägu vaheldub.
Lakke löövad rusked sõõrid,
ummistanud ahjulõõrid
lākastavad musta karmu.
Arm! Arm!

Vaata: partelt kukub nōgi,
hōbeselge õhujōgi
voolab sisse läbi uste.
Saak nüüd aita mahuta.
Enne aga liiv ja luste
raskest rukkist lahuta.
Kerged sõklad kannu sarda.
Ära karda —
viljast, mis sa siia jätsid,
saavad puhtad leivapätsid.

Paned aidalävel riita
vastu piita
kergenenud kandamid.
Haavaoksal hirmu-krapid
hädaldavad: napid, napid
on su vaese andamid!

Terad sahisavad vakka.
Kuhi kerkib — lakka, lakka!
Anna mahti,
ära kisu
kotte lahti!
Kuid sa oma valkjat nisu
labidaga salve loobid,
kotti kamaluga surud —
täis on tünder, täis on toobid,
külimit ja hiire-urud!

Väljas koiduvagu viirgab,
kahvatule näole kiirgab
vaikne naeratuse vine.

Mine, mine.

Teised vaagigu su vilju,
sa ent sirbi tasahilju
pistad räästapilusse.

Kandes elu sirvilaudu,
lähed kõrge ukse kaudu
ära mätaste vilusse.

Hämaras on laiad hoovid,
voodi varjuks rohtund roovid.
Sääl sa magad, sõrmed rinnal.

Kaevuvinnal

kukk ei kire.

Imekerge tuulevire
puhub suurest aja nabrast
laugudele udu-habrast
unustuse kõlka-kahu.

Sügav rahu.

Mulla-isa liiva tuulab,
vihmakella lööke kuulab,
endamisi kihistab.

Kandlel mure manuline
sügis mustatanuline
une-viisisid vihistab.

1942

KRISTIAN JAAK PETERSONI LUULETUSI

(Saksa keelest)

Rahuli su roosiõites, õhtupuna,
 hiie taga hõõgumas on taevaperv.
 Märatsegu elupiina pime maru,
 taganegu murepilve mustem serv —
 ikka rõõmulik ja helde, heledasti
 lõpetad sa päeva kullast käimateed.
 Piksetuhk ja põrm võib kõik maailmad matta!
 Ilu vägevus peab seisma vankumatta!

Ilusal ei ole maa peal eluaset.
 Tema kodupaik on parem iluilm.
 Tema terake siin tolmuvalas tärkab.
 Tema poole pilkuda võib lillesilm.
 Aga, ilu, sinu seletatud kuju
 mulla udunurmed iganes ei näe.
 Kõrged jumalad on selle sõbrad ainult,
 hauasta mis astub, tuleb varjuvainult.

Nõndaks mina vaene igatsedes vaatan,
 päeva särav silm, su loojaminemist.
 Ilu armastus mind kurvemaks teeb aina,
 suurus äratab mu leinad suluksist.
 Mis ma otsisin, ei seda mina leidnud.
 Mis ma leidsingi, see roomas põrmus maas.
 Muld! eks võta jälle muld nüüd varju alla,
 vaba vaim et kõrgust otsiks kõrgemalla!

Mullegi kord paistis roosiline päike.
 Inimsugu oli minu ideaal.
 Selgel rõõmuallikal siis laulukastet
 juues olin ma kui jumalate maal.
 Kuidas õhetasid naeruli mu päevad!
 Kuidas õnnejulgesti mu süda löi!
 Kaunis mõte, kaunim tegu — ainult seda
 püüdsin, tahtsin võiduga ma pühitseda.

Nagu kotkad pesalt lauglesid mu laulud.
 Mõte mühas üles püstjast pilvemäest.
 Taga-taevad kaikusid mu pidul kaasa.
 Kuid mu päev läks looja. Kannel kukkus käest.
 Inimsugu tappis oma ideaali,
 rasked raherangud varjasid mu teed.
 Mis ma hõisates kord laulsin inimperes,
 ammugi nüüd kustunud on ajameres.

Üksnes undamisi mõned kauged kajad
 kaduviku kollatanud kalmu alt
 üles kohkudes mind mahajäetut hüüdmas
 oma koopahäälega on koledalt.
 Ikka leinalisem, ikka võõram-võikam,
 ikka lagedam on mulle ilmalaan.
 Kellel kadus rõõm ta kandlehelinaga,
 surmavõitlus on ju sellel seljataga.

Ära kaeba! Kannata kui mees ning oota
 ammusäetud ajapiiril koputust.
 Ja kui sinule kord viimaks käega viipab
 majauksel ingel, verine ja must —
 mine temaga! Eks mõtle kuldset aega,
 nuta pisar veel — ja sihi poole siis
 kas või kalju kaudu läbi kõrbe-kelu!
 Elu kõrgem latv ei ole ainult elu.

Suur elulatu — sa iganes ei leia seda!
 See on ju sinus endas ja su ideaalis.
 Las kõrgust kõrgusega latvab inimparv:
 ta kõigekõrgemaks jääb ainult mõõt ning arv,
 mil sõgeduse õnnetorn võib rajaneda.

Su süda olgu su maailm! Löö lahku mullast
 ja vaata tähelaotust üle taevakalda.
 Sa näed ehk ainult und. Eks näe siis ainult und!
 Su üürike ja tõttav elutund
 siit varjust ometi viib tõsiduse valda.

Nüüd, rõõmud-kannatused, otsas on te rammu!
 Ma võitsin. Lootused, nüüd pihuks-põrmuks minge!
 Nüüd, inimesed, jätan maha teie maja!

Kui minust ükskord kuulukse: «Ta elas ammu!» —
 siis püha laulupikse heidan teie hinge,
 mu haruharvad sõbrad! läbi halli aja.

SISUKORD

Tähetund (1965)	5
Tuhm kalender	
Pedja (1931)	9
Äkki ilm läks sulale (1931)	10
Kaks kevadlaulu (1932)	11
Suvi (1939)	13
Kui ma kauges lapsepõlves (1942)	14
Tulipunane vihmavari (1964)	15
Lähen müüjaks (1965)	17
* (Mulle meenuvad kauged hommikud) (1936)	18
Kevadekartus (1946)	19
Sõber talv (1948)	20
Tuhm kalender (1936)	21
Lehekuu lumi (1940)	22
Valgus ja vaikus (1934)	23
Sügis (1936)	24
Lahendus (1936)	25
Tuli (1938)	27
Palju vist see süda küll ei vääri (1936)	28
Tõrkuja	
Ants Ablas (1937)	31
Pühapäevalaps (1937)	32
Pigilind (1938)	33
Xantippele (1939)	34
Kroonika (1934)	35
Karikatuur (1936)	36
Hambad (1935)	37
Kool (1936)	38
Kilde	39
1. Ojake niriseb (1965)	39
2. November heidab lehtedega liisku (1942)	39
3. Talv mütsitorbikut koob rohujuurist (1942)	39
4. Must kiri kukub taevast vette (1942)	40
5. Puuladvus tormimõte mölgub (1942)	40
6. Näe, tarkus jalutab tuhas (1942)	40
7. Suured sündmused valmivad varjus (1942)	40
Vooruse võlu (1965)	41

* (Vaim, kandes kord triumfipärgi) (1939)	42
* (Teist päeva piirab valge ving...) (1936)	43
Hulkuv laev (1935)	44
* (Selle ilma igav kainus) (1936)	45
* (Maaailma saatust alati) (1935)	46
* (Ma nägin und...) (1939)	47
Ebausklik (1935)	48
Kannibal (1936)	49
Tõrkuja (1937)	50

Päikesele

Sidemed (1936)	53
Suurest haardest (1939)	54
Kunsti sünd (1936)	55
Meistrile (1937)	56
Kunstile (1936)	57
Priiskaja (1936)	58
Su nägu (1936)	59
Päikesele (1934)	60
Suur Nimetu (1938)	61
Mu juurde voogas (1942)	62
Ekstaas (1936)	63
Maali ja lõvipoor (1936)	64
Talv (1939)	65
Lepitus (1936)	66
Muusale (1937)	67
Raugad (1936)	68
* (Jäägu teistele alandlik jaatus) (1936)	69
Tuhapäeval (1936)	70
Laulik (1936)	71
Asjad (1938)	72
Hääled (1938)	73
Jälle ja jälle (1965)	74
Tuulde räägitud (1965)	75

Kuri päev

Kantsler (1939)	81
Must täht (1935)	82
Kaks saarlast (1939)	84
Vilepuhuja (1939)	86
Kiivas kuu (1940)	87
Kuri päev (1939)	88
Uni (1939)	90
Jällenägemine (1939)	91
* (Mitte viirastus, meeltepett) (1936)	92
Teisik (1937)	93
Irdumus (1938)	94
* (Vist polekski kuigi raske) (1934)	95
* (Tuul lõunast tõi udu ja sooja) (1936)	96
Lõppude lõpuks (1934)	97
Viimne soov (1938)	98

Raskelt valgub vaha (1931)	99
* (Sa tulid siia kurja tähe all) (1936)	100
Karantiin (1936)	101
Õomaja (1938)	102
Vana teater (1938)	103
Koguja (1939)	104
Räägi tasa minuga (1965)	105
Kõrgel aknal (1940)	106
Udus (1940)	107
Umbtänav (1940)	108
Juutide linnajaos (1936)	109
Linna taga (1940)	110
Õõlaul (1940)	111
Maru 1 (1940)	112
Maru 2 (1940)	113
Tulelaul (1965)	114
Läbi lillede (1965)	116
Tänulikkus (1965)	117

Helde andja

Noorus (1965)	121
Unenägu (1943)	123
Hing (1936)	124
Helde andja (1965)	125
Karjane (1942)	126
Vabadik (1942)	127
Kerjus (1942)	128
Mina ise (1942)	129
Marune (1947)	130
Tuskar (1943)	131
Rändaja mõtted kehval ajal (1942)	132
Külm puhang lõõtsub (1942)	133
Pilvele (1942)	134
Rätsep Mure (1942)	135
Puust palitu (1942)	136
Süda (1942)	137
Äike (1942)	138
Pärast pikka pöuda (1945, 1965)	139

Poeeme

Lugu valgest varesest (Katkendid) (1931)	151
Pirnipuu (1936)	175
Pähklikoor (1937)	183
Mõrane peegel (Katkendid) (1939)	194
Raudsed roopad (1942)	205
Leib (1942)	218

Kristian Jaak Petersoni luuletusi (Saksa keelest, 1961)	223
---	-----

Бетти Алвер
ЗВЕЗДНЫЙ ЧАС
Стихи и поэмы
На эстонском языке
Оформление: О. Кангиласки
Издательство «Ээсти Раамат»
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

*

Toimetaja E. Puskar
Kunstiline toimetaja A. Raja
Tehniline toimetaja Ü. Laul
Korrektorid L. Golberg ja E. Väljataga

Ladumisele antud 5. VII 1966. Trükkimisele antud
8. X 1966. Paber 54 × 84, $\frac{1}{16}$. Trükipoognaid 14,5.
Tingtrükipoognaid 12,2. Arvestuspoognaid 8,66. Trü-
kiarv 12 000. MB-08861. Tellimise nr. 5132.

Hans Heidemanni nimeline trükikoda, Tartu, Üli-
kooli 17/19. II

Trükipaber nr. 1 — Ligatne Paberivabrik, Läti NSV

Hind 85 kop.

7—4—5